

ПРОЕКТ USAID “УКРАЇНА: ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА”
ЦЕНТР ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ РЕФОРМ

ПУТІВНИК ДЛЯ УЧАСНИКА ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

оновлене видання

Київ-2011

**Рекомендовано до друку Науково-програмною радою
Центру політико-правових реформ**

ПУТІВНИК ДЛЯ УЧАСНИКА ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ/

Автори-упорядники Р.О. Куйбіда, Т.В. Руда. – Київ, 2011. - 136 с.

У брошурі мовою, доступною для широкого загалу читачів, описано порядок звернення до суду за захистом порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів у цивільних справах. Роз'яснено, з якими судовими витратами особа може мати справу в цивільному процесі, як їх сплачувати та які існують пільги у сплаті, наводяться можливі варіанти розподілу судових витрат за результатами вирішення справи. Надано поради щодо мирного владнання спору. Описано алгоритм, що дає можливість зрозуміти порядок та процедуру виконання або оскарження судового рішення в цивільній справі.

У пораднику також поміщено бланки процесуальних документів, що можуть стати у нагоді при зверненні до суду у цивільній справі. Використано законодавство станом на 1 січня 2011 року.

Видання розраховане на учасників цивільного процесу, передусім позивачів, адвокатів, працівників апаратів судів, студентів і викладачів права та кожного, кого цікавить судовий механізм захисту прав людини.

**УВАГА! НА МОМЕНТ ВАШОГО ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ
У ЗАКОНОДАВСТВІ МОЖУТЬ ВІДБУТИСЯ ЗМІНИ.
ДІЗНАЙТЕСЯ ПРО НИХ У ВАШОГО ЮРИСТА
АБО ЗА ДОПОМОГОЮ БАЗИ ЗАКОНОДАВСТВА
[HTTP://ZAKON.RADA.GOV.UA.](http://zakon.rada.gov.ua)**

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОЕКТ “УКРАЇНА: ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА”

Це видання здійснене за підтримки американського народу через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).

Погляди авторів, викладені у цьому виданні, не обов'язково відображають думку Агентства США з міжнародного розвитку або уряду Сполучених Штатів Америки.

(c) USAID, 2011

(c) Центр політико-правових реформ, 2011

(c) Т.В. Руда, Р.О. Куйбіда 2011

ЗМІСТ

ЧИ Є ВАША СПРАВА ЦИВІЛЬНОЮ?	6
ЯК ПРАВИЛЬНО ВИЗНАЧИТИ СУД?	6
Система судів, що розглядають цивільні справи	7
Підсудність цивільної справи	9
ЯК ЗВЕРНУТИСЯ ДО СУДУ?	13
Хто може звернутися до суду в цивільній справі?	13
Яким є строк звернення з позовом?	14
Як правильно оформити позовну заяву?	17
Наслідки неправильного оформлення позовної заяви?	23
Відкриття провадження у Вашій справі	24
Як отримати судовий наказ?	26
Як звернутися до суду у справі окремого провадження?	30
Справи щодо дієздатності фізичних осіб	31
Справи щодо визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення померлою	35
Справи щодо усиновлення	36
Справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення	38
Справи щодо відновлення прав на втрачені цінні папери	39
СУДОВІ ВИТРАТИ У ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ	39
Судовий збір і як його сплачувати	40
Витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи	44
Як і коли можна зменшити тягар сплати судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи?	47
Як і коли можна повернути суму судових витрат?	52
Витрати на правову допомогу	54
Витрати на прибуття до суду сторін і їхніх представників	54
Витрати на залучення свідків, спеціалістів, перекладачів та проведення судових експертиз	56
Якими є інші судові витрати?	57
Пільги щодо сплати судових витрат	58
Як суд розподілить судові витрати за наслідками розгляду справи?	61

ЯК МИРНО ВЛАДНАТИ СПІР ПІД ЧАС ПРОЦЕСУ?	66
ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ?	69
ХТО І КОЛИ МАЄ НАДАВАТИ ДОКАЗИ?	72
ЯК ДОБИТИСЯ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ?	74
Які рішення підлягають виконанню?	74
Що робити, якщо рішення не виконується?	76
ЯК ОСКАРЖИТИ СУДОВЕ РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ?	78
Апеляційне оскарження	79
Хто має право на оскарження?	79
Які судові рішення можна оскаржити?	79
Мотиви апеляційного оскарження	82
Який порядок оскарження судового рішення?	83
Які вимоги можна заявити до апеляційного суду?	89
Прийняття апеляційної скарги до розгляду	90
Касаційне оскарження	92
Хто має право на оскарження?	92
Які судові рішення можна оскаржити?	92
Мотиви касаційного оскарження	93
Який порядок оскарження судового рішення?	94
Які вимоги можна заявити до суду касаційної інстанції?	99
Відкриття касаційного провадження	101
Перегляд судових рішень Верховним Судом України	102
Хто має право ініціювати перегляд?	102
Мотиви і предмет перегляду	103
Як звернутися до суду про перегляд?	104
Допуск справи до провадження	109
Перегляд у зв'язку нововиявленими обставинами	110
Хто має право ініціювати перегляд?	110
Мотиви і предмет перегляду	111
Як звернутися до суду про перегляд?	112
Розгляд заяви у зв'язку нововиявленими обставинами	117

ПАМ'ЯТКА ПОЗИВАЧА В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ	118
БЛАНКИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ	124
Бланк позовної заяви в цивільній справі	124
Бланк довіреності на представництво	127
Бланк заяви про повернення судового збору та/або витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи	128
Бланк заяви про видачу судового наказу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати	130
Бланк заяви про усиновлення	132
Бланк заяви про встановлення факту	134
Бланк заяви про визнання фізичної особи безвісно відсутньою / оголошення померлою	136
Бланк заяви про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи	138
Бланк заяви про обмеження / позбавлення неповнолітньої особи права самостійно розпоряджатися своїми доходами	140
Бланк заяви про визнання фізичної особи недієздатною	142
Бланк заяви про поновлення цивільної дієздатності фізичної особи	144
Бланк заяви про надання неповнолітній фізичній особі повної цивільної дієздатності	146
Бланк заяви про визнання втраченого цінного паперу на пред'явника недійсним і відновлення прав на нього	148
Бланк заяви про визнання втраченого векселя недійсним та відновлення прав на нього	150
Бланк апеляційної скарги	152
Бланк касаційної скарги	155
Бланки заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України	158
Бланк заяви за нововиявленими обставинами	162

ЧИ Є ВАША СПРАВА ЦИВІЛЬНОЮ?

Цивільною справою вважається спір між рівноправними учасниками правовідносин (одним із яких є фізична особа, або інакше – людина) щодо права власності, права володіння, користування, розпорядження майном; договірних відносин; сімейних відносин; житлових відносин; земельних відносин; трудових відносин; прав споживача; недержавного пенсійного забезпечення тощо.

Якщо у такому спорі Ви обрали судову форму захисту своїх прав, свобод чи інтересів, тоді слід звернутися до загального суду з позовом за правилами цивільного судочинства. Такі правила встановлені Цивільним процесуальним кодексом України від 18 березня 2004 року (далі – ЦПК).

При зверненні до суду у цивільній справі Ви можете просити суд визнати право; визнати правочин недійсним; змінити чи припинити правовідносини; зобов'язати порушника припинити дії, які порушують право; відновити порушене право; примусити виконати обов'язок в натурі; стягнути кошти на відшкодування майнової або/і моральної шкоди тощо.

Якщо Ви з'ясували, що Ваша справа не є цивільною, тоді рекомендуємо Вам звернутися до книжки «Як визначити компетентний суд у Вашій справі?» з цієї ж серії, щоб правильно визначити вид судочинства і суд, до якого можна звернутися за вирішенням Вашого спору. Пам'ятайте, якщо Ви неправильно визначите вид судочинства, тоді суд відмовить у відкритті провадження у справі.

Якщо ж Ваша справа є цивільною, тоді наступним кроком має стати визначення конкретного суду, що уповноважений розглядати Вашу справу. Тут важливо не помилитися, бо інакше суд поверне Вам позовну заяву для подання до належного суду.

ЯК ПРАВИЛЬНО ВИЗНАЧИТИ СУД?

Система судів, що розглядають цивільні справи

Перед тим, як перейти до правил підсудності, що дають можливість визначити конкретний суд для розгляду справи, пропонуємо ознайомитися з системою судів, що розглядають цивільні справи.

СХЕМА СУДІВ, ЩО РОЗГЛЯДАЮТЬ СПРАВИ ЗА ПРАВИЛАМИ
ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

ВЕРХОВНИЙ СУД УКРАЇНИ

Вищий
спеціалізований суд України
з розгляду цивільних і кримінальних справ

Апеляційні суди з розгляду цивільних,
кримінальних справ, а також справ про
адміністративні правопорушення (27)

- областей;
- м. Києва;
- м. Севастополя;
- Автон. Республіки Крим

Місцеві
загальні суди (666):

- районні;
- районні у містах;
- міські;
- міськрайонні

ПІДСУДНІСТЬ ЦИВІЛЬНОЇ СПРАВИ

У першій інстанції цивільні справи розглядають та вирішують місцеві загальні суди (районні, районні у містах, міські, міськрайонні суди). Щоб визначити конкретний суд, що розглядатиме Вашу справу, слід звернутися до правил територіальної підсудності (ст. 108 – 114 ЦПК).

1. Звернення до суду за зареєстрованим місцем проживання (перебування) або місцезнаходженням відповідача. За загальним правилом позови до фізичної особи пред'являються до суду за її місцем проживання або перебування, зареєстрованим у встановленому законом порядку, а до юридичної особи – за її місцезнаходженням.

Як правильно визначити зареєстроване місце проживання (перебування) чи місцезнаходження особи, щодо якої Ви бажаєте подати позов?

Місцем проживання (перебування) фізичної особи відповідно до ст. 29 Цивільного кодексу України є житловий будинок, квартира, інше приміщення, придатне для проживання в ньому (гуртожиток, готель), у відповідному населеному пункті, у якому фізична особа проживає постійно, переважно або тимчасово. Крім того, немає значення, чи є така особа власником житлового приміщення, або проживає в ньому за договором найму (оренди) житла. Особа може мати кілька місць проживання. На відміну від місця проживання, місцем перебування вважається відповідне житло, у якому особа проживає тимчасово – менше шести місяців на рік (ст. 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір проживання в Україні»).

Місце проживання або перебування фізичної особи встановлюється за місцем реєстрації особи, що зазначена в її паспорті.

Якщо місце реєстрації проживання або перебування особи невідоме, позов можна подати до суду за місцезнаходженням його майна, за останньою відомою Вам адресою зареєстрованого місця проживання (перебування) відповідача чи за місцем його постійного зайняття (роботи). У такому випадку потрібно одночасно подати клопотання про оголошення виклику відповідача у пресі (ч. 9 ст. 74, ч. 9 ст. 110 ЦПК).

У разі, якщо відповідач проживає за кордоном, позов потрібно подавати до суду за місцезнаходженням його майна або зареєстрованим місцем його останнього проживання чи перебування в Україні (ч. 10 ст. 110 ЦПК).

Якщо ж відповідачем у справі є юридична особа, то позов слід подавати до суду за її місцезнаходженням (ч. 2 ст. 109 ЦПК), тобто за фактичним місцем ведення діяльності чи розташування офісу, з якого про-

водиться щоденне керування діяльністю юридичної особи (переважно знаходиться керівництво) та здійснення управління і обліку (ст. 93 Цивільного кодексу України /далі – ЦК/). Якщо Ви не знаєте місця знаходження юридичної особи, інформацію можна отримати, наприклад, з:

1) Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців. Для цього потрібно направити запит до державного реєстратора виконавчого комітету відповідної міської ради, міста обласного значення або районної, районної у місті Києві та Севастополі державних адміністрацій;

2) Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ). Для цього потрібно направити запит до відповідного органу державної статистики.

Слід пам'ятати, що зареєстроване місце проживання (перебування) фізичної особи або місцезнаходження юридичної особи (відповідача) є обов'язковим реквізитом позовної заяви, і такі дані потрібно вказувати у тексті заяви.

2. Звернення до суду за вибором позивача. У деяких категоріях цивільних справ Ви маєте можливість вибрати з двох чи більше варіантів, до якого місцевого загального суду звернутися з позовом. У таких справах позивач завжди може подати позов до суду за зареєстрованим місцем проживання (перебування), місцезнаходженням відповідача або до суду, який визначено законом для конкретної справи (ст. 110 ЦПК). Зокрема,

за зареєстрованим місцем проживання (перебування) ПОЗИВАЧА можна подавати позови:

- про стягнення аліментів;
- про розірвання шлюбу, якщо на утриманні позивача є малолітні або неповнолітні діти, або якщо він (вона) не може за станом здоров'я чи з інших поважних причин виїхати до місця проживання відповідача;
- про визнання батьківства відповідача;
- щодо трудових правовідносин;
- про захист прав споживачів;
- про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, чи шкоди, завданої внаслідок вчинення злочину;
- про відшкодування шкоди, завданої особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду;

за місцем заповідання шкоди можна подавати позови:

- про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, чи шкоди, завданої внаслідок вчинення злочину;

- про захист прав споживачів;

- про відшкодування шкоди, завданої майну фізичних або юридичних осіб;

за місцем виконання договору можна подавати позови:

- про захист прав споживачів;

- щодо договорів, у яких зазначено місце виконання або виконувати які через їх особливість можна тільки в певному місці;

за місцезнаходженням філіалу юридичної особи можна подавати позови:

- щодо діяльності філії або представництва юридичної особи;

за місцезнаходженням судна відповідача або порту реєстрації судна можна подавати позови:

- про відшкодування збитків, завданих зіткненням суден, а також про стягнення сум винагороди за рятування на морі;

за місцем виконання виконавчого напису нотаріуса можна подавати позови:

- до стягувача про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, або про повернення стягненого за виконавчим написом нотаріуса.

3. Звернення до суду за правилами виключної підсудності. Деякі категорії справ можуть розглядатися судом лише за спеціальними правилами виключної підсудності (ст. 114 ЦПК).

Так, позови щодо нерухомого майна, зняття арешту з майна та позови кредиторів спадкодавця стосовно спадкового майна потрібно подавати до суду за місцезнаходженням майна або його основної частини.

Позови до перевізників, що виникають з договорів перевезення вантажів, пасажирів, багажу, пошти потрібно подавати до суду за місцезнаходженням перевізника.

4. Звернення до суду за місцем, визначеним ухвалою судді Верховного Суду України. У випадках, коли спір виникає за участю громадян України, якщо обидві сторони проживають за її межами, підсудність справи визначає Верховний Суд. У таких справах потрібно звернутися до Верховного Суду з клопотанням про визначення суду, який вирішуватиме справу (ст. 111 ЦПК). При цьому також потрібно подати позовну заяву.

За результатами розгляду клопотання суддя Верховного Суду постановить ухвалу, якою визначить суд, до якого слід звертатися.

Так само підсудність визначається у справах про розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, які проживають за межами України. Тобто в зазначених випадках підсудність визначається ухвалою суду.

5. Звернення до суду за місцем, визначеним ухвалою судді суду вищої інстанції. Може виникнути й така ситуація, коли Ви звертаєтесь з позовом із вимогами до фізичної особи, яка є суддею, або до самого суду. Суд, який є стороною у справі, або, якщо у ньому працює суддя, який є стороною у справі, не може розглядати цей спір, бо він не може вважатися безстороннім. У такому випадку потрібно звернутися до суду вищого рівня (відповідного апеляційного суду) з клопотанням про визначення суду, який вирішуватиме справу (ст. 108 ЦПК). При цьому разом з клопотанням також потрібно подати Вашу позовну заяву. За результатами розгляду клопотання суддя постановить ухвалу про визначення суду, що розглядатиме Вашу справу.

ЯК ЗВЕРНУТИСЯ ДО СУДУ?

Хто може звернутися до суду в цивільній справі?

Право звернутися до суду з позовом має кожен, хто вважає, що його права, свободи чи інтереси було порушено (ч. 1 ст. 3 ЦПК).

Самостійно звернутися до суду з позовом людина може, якщо вона досягла повноліття (18-ти років), або й раніше цього віку. Так, у справах щодо захисту сімейних прав та інтересів особа може самостійно звернутися до суду з досягненням нею 14-ти років. До досягнення повноліття право самостійно звертатися до суду має також особа, яка має зареєстрований шлюб, або особа, якій за рішенням суду надано повну цивільну дієздатність.

Інтереси осіб, які не досягли відповідного віку, а також інтереси осіб, визнаних судом недієздатними, як позивачів представляють в суді їхні законні представники (ст. 39 ЦПК). Самостійно такі особи не можуть звертатися до суду та брати участь в цивільному процесі.

Організації, установи, підприємства можуть бути позивачами, якщо вони зареєстровані як юридичні особи. Від їхнього імені діють керівник чи інша особа, уповноважена установчими документами чи від-

повідним положенням, або за їхнім дорученням інший представник (ч. 3 ст. 38 ЦПК).

Якщо суд, розглянувши цивільну справу, з'ясує, що права, свободи чи інтереси позивача не порушено, то він відмовить у задоволенні позову.

У певних випадках, з метою захисту прав, свобод та інтересів інших осіб, або державних чи суспільних інтересів, як позивач до суду можуть звертатися Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування (ст. 45 ЦПК). Однак ми не будемо зупинятися на цьому питанні, оскільки цей порада не адресується органам влади та посадовим особам.

Яким є строк звернення з позовом?

За загальним правилом, звернутися до суду з позовом можна протягом трьох років з наступного дня, коли Ви дізналися або могли дізнатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила (ст. 257, ч. 1 ст. 261 ЦК).

Загальний трирічний строк застосовується в усіх випадках, крім тих, коли законом встановлені спеціальні (інші) строки звернення з позовом. Зокрема, законодавством передбачені такі спеціальні строки звернення з позовом:

1) протягом одного місяця можна звернутися до суду з вимогами, що пов'язані з незаконним звільненням працівника з роботи (ч. 1 ст. 233 Кодексу законів про працю /далі – КЗпП/);

2) протягом тримісячного строку можна звернутися до суду з вимогою про вирішення іншого трудового спору (ч. 1 ст. 233 КЗпП);

3) протягом одного року можна звернутися до суду з вимогами (ч. 2 ст. 258 ЦК):

- про стягнення неустойки (штрафу, пені);
- про спростування недостовірної інформації, поміщеної у ЗМІ;
- про переведення на співвласника прав та обов'язків покупця у разі порушення переважного права купівлі частки у праві спільної часткової власності;
- у зв'язку з недоліками проданого товару;
- про розірвання договору дарування;
- у зв'язку з перевезенням вантажу, пошти;
- про оскарження дій виконавця заповіту;

4) протягом п'яти років можна звернутися до суду з вимогами про визнання недійсним правочину, вчиненого під впливом насильства або

обману (ч. 3 ст. 258 ЦК);

5) протягом десяти років можна звернутися до суду з вимогами про застосування наслідків нікчемного правочину (ч. 4 ст. 258 ЦК).

Законом передбачені окремі випадки, коли початок строку, протягом якого можна звернутися до суду за захистом, визначається за спеціальними правилами. Зокрема:

1) за вимогами про визнання недійсним правочину, вчиненого під впливом насильства – з наступного дня від припинення насильства (ч. 2 ст. 261 ЦК);

2) за вимогами про застосування наслідків нікчемного правочину – з наступного дня після початку його виконання (ч. 3 ст. 261 ЦК);

3) у разі порушення цивільного права або інтересу неповнолітньої особи – з наступного дня після досягнення нею повноліття (ч. 4 ст. 261 ЦК);

4) за зобов'язаннями з визначеним строком виконання - з наступного дня після закінчення строку виконання (ч. 5 ст. 261 ЦК);

5) за зобов'язаннями, строк виконання яких не визначений або визначений моментом вимоги, – з наступного дня після виникнення у кредитора права пред'явити вимогу про виконання зобов'язання; якщо боржникowi надається пільговий строк для виконання такої вимоги – з наступного дня після закінчення строку (ч. 5 ст. 261 ЦК);

6) за регресними зобов'язаннями – з наступного дня після виконання основного зобов'язання (ч. 6 ст. 261 ЦК);

7) за вимогами про спростування недостовірної інформації, поміщеної у ЗМІ – з наступного дня після розміщення цих відомостей у ЗМІ або з наступного дня коли особа дізналася чи могла дізнатися про ці відомості (п. 2 ч. 2 ст. 258 ЦК);

8) за вимогами, пов'язаними з незаконним звільненням працівника – з дня вручення йому копії наказу про звільнення або з дня видачі йому трудової книжки (ч. 1 ст. 233 КЗпП).

При застосуванні положень про строки звернення з позовом необхідно враховувати також положення ст. 233 КЗпП та ст. 268 ЦК щодо непоширення позовної давності (строку звернення до суду) на такі вимоги:

1) на вимогу працівника про стягнення належної йому заробітної плати (ч. 2 ст. 233 КЗпП);

2) на вимогу, що впливає із порушення особистих немайнових щодо порушення особистих немайнових прав (п. 1 ч. 1 ст. 268 ЦК);

3) на вимогу вкладника до банку (фінансової установи) про видачу

вкладу(п. 2 ч. 1 ст. 268 ЦК);

4) на вимогу про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю (п. 3 ч. 1 ст. 268 ЦК);

5) на вимогу власника або іншої особи про визнання незаконним (протиправним) правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, яким порушено його право власності або інше речове право (п. 4 ч. 1 ст. 268 ЦК);

6) на вимогу страхувальника (застрахованої особи) до страховика про здійснення страхової виплати (страхового відшкодування) (п. 5 ч. 1 ст. 268 ЦК).

Потрібно пам'ятати, що, згідно з пунктом 6 Прикінцевих і перехідних положень ЦК, його правила про позовну давність застосовуються до позовів, строк пред'явлення яких, встановлений законодавством, що діяло раніше, не сплив до набрання чинності цим Кодексом, тобто до 1 січня 2004 р.

Якщо Ви пропустили встановлений строк звернення з позовом, то це не позбавляє Вас права звернутися до суду і не може бути підставою для повернення позовної заяви чи відмови у відкритті провадження в справі. Але таке пропущення може стати підставою для відмови у задоволенні позову, якщо на цьому наполягатиме відповідач (ч. 4 ст. 267 ЦК). Щоб цього не сталося, Вам потрібно довести суду, що строк пропущено з поважних причин, тобто таких, що унеможливили своєчасне звернення. Але слід пам'ятати, що незнання вимог закону про позовну давність не є поважною причиною.

Як правильно оформити позовну заяву?

Позовна заява має бути викладена у письмовій формі з обов'язковим зазначенням такої інформації:

найменування суду, до якого подається позовна заява

Зазначення конкретного місцевого загального суду, який розглядатиме Вашу справу за правилами цивільного судочинства у першій інстанції.
наприклад:
До Глухівського міськрайонного суду Сумської області

прізвище, ім'я, по-батькові позивача (найменування для юридичної особи); поштова адреса, номер засобу зв'язку, якщо такі є

наприклад:
Позивач: Петренко Петро Петрович, який проживає за адресою: вул. Івана Франка, 0, кв. 000, м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400. Тел. 8-05444-0-00-00

прізвище, ім'я, по-батькові представника, адреса, номер засобу зв'язку, якщо такі є

Така інформація наводиться у разі, якщо позовну заяву подає представник.
наприклад:
Представник: Коваленко Андрій Андрійович, який проживає за адресою: вул. Невідома, 111, кв. 111, м. Київ, 01001. Тел. 8-044-111-11-11, ел. пошта: kovalenko@kovalenko.kiev.ua

прізвище, ім'я, по-батькові (найменування для юридичної особи) відповідача; адреса, номер засобу зв'язку, (якщо такі відомі позивачеві)

наприклад:
Відповідач: Іванець Василь Васильович, який проживає за адресою: вул. Київська, 6, м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400 Тел. 8-05444-1-11-12, ел. пошта: i_ivanets@ukr.net

зазначення ціни позову

Якщо у позові Ви пред'являєте вимоги майнового характеру, Ви можете зазначити ціну, яку Ви бажаєте стягнути з відповідача.
Ціна позову визначається відповідно до ст. 80 ЦПК (див. далі).

наприклад:
Ціна позову: п'ять тисяч гривень

**назва документа
із зазначенням в
узагальненій формі
позовних вимог**

**наприклад:
ПОЗОВНА ЗАЯВА
про визнання договору купівлі-продажу
недійсним**

**виклад обставин,
якими позивач
обґрунтовує
свої вимоги**

Тут потрібно описати обставини, за яких Ви вважаєте, що було порушено Ваші права, свободи чи інтереси, а також зазначити, яке саме право, свободу чи інтерес було порушено та ким і в який спосіб. Кожну обставину бажано підтверджувати наявним у Вас або відомим Вам доказом. Якщо наявні підстави для звільнення Вас від доказування певних обставин, також бажано зазначити про це тут.

зміст позовних вимог

Тут після слова «ПРОШУ» Вам потрібно зазначити вимоги до суду для захисту Вашого права, свободи чи інтересу, наприклад:

- визнати договір купівлі-продажу недійсним;
- визнати за позивачем право власності на квартиру;
- зобов'язати відповідача усунути перешкоди у користуванні позивачем майном;
- стягнути грошові кошти з відповідача тощо.

У позові можна заявляти також інші вимоги, які Ви вважаєте необхідними для відновлення своїх порушених прав, свобод або інтересів (для прикладу див. ч. 2 ст. 16 ЦК, ч. 2 ст. 18 Сімейного кодексу України, ч. 3 ст. 152 Земельного кодексу України).

**процесуальні
клопотання
(у разі необхідності)**

За потреби Ви маєте право у самій позовній заяві або окремими документами заявити необхідні клопотання, наприклад, про:

- звільнення від сплати судових витрат, зменшення їх розміру або розстрочення чи відстрочення їх сплати;
- закритий судовий розгляд справи;
- призначення судової експертизи;
- забезпечення доказів;
- витребування доказів;
- виклик свідка;
- залучення третьої особи без самостійних вимог на предмет спору тощо.

Клопотання повинні бути вмотивованими. Наприклад, заявляючи клопотання про виклик свідка, слід зазначити, які обставини він може підтвердити, його повне ім'я та місце проживання чи роботи.

**перелік матеріалів,
що додано до позовної
заяви**

Після слова «ДОДАТОК» наводиться перелік документів та інших матеріалів, що додаються до позовної заяви. Обов'язково слід приєднати копії позовної заяви та всіх документів, доданих до неї відповідно до кількості відповідачів та третіх осіб, якщо такі є. Також необхідно додати:

- письмові докази, що у Вас є;
- квитанцію про сплату судового збору та квитанцію про оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи, крім випадків, коли їх не потрібно сплачувати;
- довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо позовну заяву подає представник.

дата та підпис

Позовна заява повинна бути підписана позивачем або його представником із зазначенням дати її підписання

Для оформлення позовної заяви пропонуємо Вам використовувати бланк, що наведено у додатку. Якщо Ви не впевнені у достатності своїх знань щодо підготовки позовної заяви, тоді можете звернутися за правовою допомогою до адвоката чи іншого фахівця у галузі права.

Пам'ятайте, що коли Ви бажаєте пред'явити кілька вимог до одного відповідача, не потрібно подавати кілька позовів, адже Ви можете об'єднати в одній позовній заяві кілька вимог, які пов'язані між собою.

При пред'явленні вимог, що мають грошову оцінку, у позовній заяві потрібно зазначати ціну позову. Це потрібно для визначення розміру судового збору (детальніше про це див. главу «Судовий збір і як його сплачувати»).

Якщо позов подає представник, то його повноваження мають бути підтверджені відповідним документом (ст. 42 ЦПК); таким документом найчастіше є довіреність, посвідчена нотаріально або посадовою особою за місцем роботи, навчання тощо (бланк довіреності наведено у додатку).

До оригіналу позовної заяви додають її копії та копії всіх приєднаних документів відповідно до кількості відповідачів і третіх осіб у справі. Від подання копій таких документів звільнюється особи, які звертаються з позовами щодо:

- трудових правовідносин;
- відшкодування шкоди, завданої злочином;
- відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи;
- відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду.

Крім того, разом із позовною заявою подається документ про сплату судового збору оплати та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи (квитанція з банку), крім випадків, коли особа-позивач звільнена від їх сплати.

Позовна заява подається через канцелярію суду, а ще простіше – поштою (найкраще – рекомендованим листом з повідомленням).

Зверніть увагу! Позовну заяву про стягнення нарахованої, але не виплаченої заробітної плати; про присудження аліментів на дитину в розмірі 30 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших зацікавлених осіб; про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, що набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів, може бути подана лише за умови попереднього звернення із заявою про видачу судового наказу та якщо суд відмовив у прийнятті такої заяви або скасував судовий наказ за зверненням боржника (детальніше про це у главі «Як отримати судовий наказ?»).

До такої позовної заяви слід додати копії ухвали суду про відмову у прийнятті заяви про видачу судового наказу або ухвали про скасування судового наказу.

Наслідки неправильного оформлення позовної заяви?

Якщо при оформленні позовної заяви Ви не врахуєте якоїсь із вимог, зазначених у попередній главі, суд своєю ухвалою, яку Ви отримуєте поштою, залишить позовну заяву без руху, вказавши на наявні недоліки, та запропонує усунути їх у встановлений судом строк, але не більше ніж п'ять днів з дня одержання Вами ухвали (ч. 1 ст. 121 ЦПК).

Якщо Ви своєчасно виправите помилки, тоді вважатиметься, що Ви подали позовну заяву тоді, коли вона вперше надійшла до суду чи була відправлена поштою (це може мати важливе значення для того, щоб правильно

визначити, чи не пропустили Ви строк позовної давності).

Якщо у зазначений судом строк Ви не усунете недоліки позовної заяви, тоді суд постановить ухвалу про повернення позовної заяви. Проте це не перешкоджатиме Вам знову звернутися з позовною заявою, виправивши відповідні помилки (ч. 5 ст. 121 ЦПК). Але датою її подання вважатиметься день надходження до суду чи відправлення поштою нової позовної заяви.

Крім того, суд поверне позовну заяву, якщо:

- 1) Ви не маєте цивільної процесуальної дієздатності;
- 2) Ви не має необхідних повноважень на ведення справи;
- 3) до відкриття провадження у справі Ви подали заяву про повернення позовної заяви;
- 4) справа не підсудна суду, до якого Ви подали позовну заяву;
- 5) заява про розірвання шлюбу подана під час вагітності дружини або до досягнення дитиною одного року без дотримання вимог, встановлених Сімейним кодексом України;
- 6) Ви подали позов щодо вимог, за якими може бути видано судовий наказ, не надавши копію ухвали суду про відмову прийняти заяву про видачу судового наказу або про скасування судового наказу.

Якщо Ви не погоджуєтеся з ухвалою суду про повернення позовної заяви, вважаєте її незаконною, Ви можете оскаржити таку ухвалу в апеляційному порядку.

Відкриття провадження у Вашій справі

Не пізніше трьох днів після надходження позовної заяви до суду суддя вирішує питання щодо відкриття провадження у справі. За відсутності перешкод він відкриває провадження у справі своєю ухвалою, копію якої невідкладно направляє Вам та відповідачеві (відповідачам) поштою. В ухвалі про відкриття провадження у справі Ви знайдете відомості про склад суду, яким буде розглядатися Ваша справа, а також про дату, час і місце попереднього судового засідання (якщо суддя вирішив, що його проведення є необхідним) або судового розгляду справи.

Якщо суддя вирішить, що у Вашій справі слід провести попереднє судове засідання, його має бути призначено і проведено протягом десяти днів з дня відкриття провадження у справі за участю сторін та інших осіб, які беруть участь у справі. Попереднє судове засідання проводиться з метою з'ясування можливості врегулювання спору до судового розгляду або забез-

печення правильного та швидкого вирішення справи.

Попереднє судове засідання може закінчитися врегулюванням спору та ухваленням відповідного судового рішення у разі:

- відмови позивача від позову;
- визнання позову відповідачем;
- укладення сторонами мирової угоди;
- укладення сторонами договору про передачу спору на вирішення третейського суду.

Якщо під час попереднього судового засідання владнати спір не вдалося, суд своєю ухвалою визначає дату, час і місце судового розгляду (з дослідженням усіх доказів), про що повідомляє Вам повісткою про виклик до суду. Також суд надішле Вам копію ухвали про закінчення підготовчого провадження та призначення справи до розгляду.

За загальним правилом суд має розглянути і вирішити Вашу справу не пізніше двох місяців з дня відкриття провадження у справі. Щодо справ про поновлення на роботі та про стягнення аліментів встановлено більш короткий строк - один місяць.

Як отримати судовий наказ?

У деяких категоріях справ існує можливість їх вирішення за спрощеною процедурою без розгляду спору в позовному провадженні, яке забирає багато часу. Це можливо, якщо захисту потребують безспірні права та інтереси особи. У таких випадках, за наявності у Вас права вимоги, Ви можете звернутися до суду із відповідною заявою, за результатами розгляду якої суд видає судовий наказ.

Судовий наказ може бути видано, якщо заявлено вимогу:

- 1) про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати;
- 2) про присудження аліментів на дитину в розмірі тридцяти відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку, якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспоруванням батьківства (материнства) та необхідністю залучення інших зацікавлених осіб;
- 3) про повернення вартості товару неналежної якості, якщо є рішення суду, яке набрало законної сили, про встановлення факту продажу товару неналежної якості, ухвалене на користь невизначеного кола споживачів;
- 4) про стягнення заборгованості за оплату житлово-комунальних по-

слуг, телекомунікаційних послуг, послуг телебачення та радіомовлення з урахуванням індексу інфляції та трьох відсотків річних, нарахованих заявником на суму заборгованості;

5) про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника (ст. 96 ЦПК).

Остання вимога пов'язана з процедурою виконавчого провадження щодо ухваленого судового рішення. Зокрема, якщо суд ухвалив рішення на Вашу користь, а місце проживання / знаходження відповідача (боржника) за виконавчим документом чи його майна невідоме, то державний виконавець або орган внутрішніх справ здійснює дії щодо розшуку відповідача, боржника (за виконавчими документами про стягнення аліментів, відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'ю або у зв'язку з втратою годувальника), або дитини (за виконавчими документами про відібрання дитини).

Заяву про видачу судового наказу потрібно подавати до місцевого загального суду у письмовій формі з такими реквізитами:

найменування суду, до якого подається заява

Зазначення конкретного місцевого загального суду, визначеного за правилами, що можна знайти у главі «Підсудність цивільної справи».

наприклад:

До Глухівського міськрайонного суду Сумської області

прізвище, ім'я, по-батькові заявника (найменування для юридичної особи); адреса, номер засобу зв'язку, якщо такі є

наприклад:

Заявник (стягувач): Петренко Петро Петрович, який проживає за адресою: вул. Івана Франка, 0, кв. 000, м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400. Тел. 8-05444-0-00-00

прізвище, ім'я, по-батькові представника, адреса, номер засобу зв'язку, якщо такі є

Така інформація наводиться у разі, якщо заяву подає представник.

наприклад:

Представник: Коваленко Андрій Андрійович, який проживає за адресою: вул. Невідома, 111, кв. 111, м. Київ, 01001. Тел. 8-044-111-11-11, ел. пошта: kovalenko@kovalenko.kiev.ua

**прізвище, ім'я, по-
батькові (найменування
для юридичної особи)
боржника; адреса, номер
засобу зв'язку, (якщо такі
відомі заявнику)**

наприклад:

Боржник: Іванець Василь Васильович,
який проживає за адресою: вул. Київська, 6,
м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400
Тел. 8-05444-1-11-12, ел. пошта: i_ivanets@ukr.net

назва документа

ЗАЯВА

про видачу судового наказу

**вимоги заявника і
обставини, на яких вони
ґрунтуються**

Тут потрібно описати обставини, у зв'язку з якими Ви маєте намір стягнути з боржника грошові кошти або вилучити майно, з посиланням на докази, які Ви додаєте до заяви.

Також після слова «ПРОШУ» Вам потрібно зазначити вимоги до суду для захисту Вашого права, свободи чи інтересу, наприклад:

- стягнути нараховану, але не виплачену суму заробітної плати у розмірі 5 тисяч гривень.

**перелік документів,
що додано до заяви**

Після слова «ДОДАТОК» наводиться перелік документів та інших матеріалів, що додаються до заяви. Обов'язково слід приєднати копії заяви та всіх документів, доданих до неї відповідно до кількості боржників (суд перешле їх боржнику чи боржникам, якщо їх декілька).

Також необхідно додати:

- письмові докази, що у Вас є, які безспірно підтверджують Вашу вимогу;
- квитанцію про сплату судового збору та оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення, крім випадків, коли їх не потрібно сплачувати;
- довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.

дата та підпис

Заява має бути підписана позивачем або його представником із зазначенням дати її підписання

Залежно від виду заявленої вимоги слід подати до суду документи, що підтверджують наявність права вимоги, - наприклад, довідка про нараховану заробітну плату з бухгалтерії роботодавця (щодо вимоги про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати); копія рішення суду, що набрало законної сили, на користь невизначеного кола споживачів про встановлення факту продажу товару неналежної якості (щодо вимоги про повернення вартості товару неналежної якості).

За подання заяви про видачу судового наказу потрібно сплатити судовий збір у розмірі 50 відсотків ставки, яка визначається з оспорюваної суми у разі, якщо б Ви зверталися до суду з позовом в порядку позовного провадження, а також витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у розмірі 30 грн. Однак потрібно пам'ятати, що у справах, які стосуються стягнення заробітної плати, аліментів, захисту прав споживача, судовий збір не сплачується. Тобто, у таких випадках потрібно сплатити лише витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи. Суму сплачених судових витрат потрібно вказати у заяві про видачу судового наказу з клопотанням стягнути їх із божника.

Як звернутися до суду у справі окремого провадження?

Деякі категорії справ у цивільному процесі вирішуються в порядку непозовного (окремого) провадження (ст. 234 ЦПК). Це передусім справи щодо:

- 1) обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи;
- 2) надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;
- 3) надання права на шлюб;
- 4) розірвання шлюбу за заявою подружжя, яке має дітей;
- 5) розірвання шлюбу за заявою будь-кого з подружжя, якщо один з нього засуджений до позбавлення волі;
- 6) встановлення режиму окремого проживання за заявою подружжя;
- 7) усиновлення;
- 8) визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою;
- 9) встановлення фактів, що мають юридичне значення;
- 10) відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника та векселі;

11) інші справи у випадках, визначених законом.

Для ініціювання провадження у вказаних справах потрібно подати до суду відповідну заяву, яка загалом має відповідати вимогам, що ставляться для змісту і форми позовної заяви. Крім того, заяви у справах окремого провадження мають містити спеціальні пункти, встановлені законом для конкретних видів вимог.

За звернення до суду в порядку окремого провадження потрібно сплатити судовий збір та оплатити витрати на інформаційно-технічне забезпечення, крім випадків, коли заявник звільнений від їх сплати.

Слід мати на увазі, що на відміну від позовного провадження, справи окремого провадження не можна владнати мирним шляхом (через укладення мирової угоди), а також передати на розгляд третейського суду.

Підсудність справ окремого провадження відрізняється залежно від виду вимоги, про що йтиметься нижче.

Справи щодо дієздатності фізичних осіб

Заяву про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи потрібно подавати до місцевого загального суду за місцем проживання недієздатної/обмежено дієздатної особи, а якщо така особа перебуває на лікуванні у наркологічному або психіатричному закладі, - до суду, за місцезнаходженням такого закладу. У справах щодо обмеження цивільної дієздатності чи визнання недієздатним громадянина України, який проживає за її межами, потрібно звернутися до Верховного Суду з клопотанням про визначення суду, який вирішуватиме таку справу(ст. 236 ЦПК).

У заяві потрібно вказати, у здійсненні яких саме прав слід обмежити особу у дієздатності. Наприклад, одержувати і самостійно розпоряджатися своїм заробітком, або укласти угоди (договори купівлі-продажу майна, позики тощо).

Суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона:

1) страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними.

2) зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Із заявою про обмеження цивільної дієздатності особи може звернутися член сім'ї такої особи, орган опіки та піклування, або наркологічний чи психіатричний заклад.

Крім того, суд може обмежити або позбавити неповнолітню особу в праві самостійно розпоряджатися своїми доходами (пенсією, стипендією тощо) за заявою її батьків (усиновлювачів), піклувальників або органів опіки та піклування. У заяві повинні бути викладені та підтверджені доказами обставини, які свідчать, що реалізація неповнолітнім цього права негативно впливає на його психічний, матеріальний стан тощо.

У разі хронічного, стійкого психічного розладу особи, у зв'язку з яким вона не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, суд може визнати її недієздатною. Для визнання особи недієздатною, заява повинна бути подана членами її сім'ї, близькими родичами, незалежно від їх спільного проживання, органом опіки та піклування або психіатричним закладом.

Висуваючи вимоги щодо обмеження дієздатності фізичної особи, визнання її недієздатною або обмеження чи позбавлення неповнолітньої особи права самостійно розпоряджатися своїми доходами, потрібно одночасно підтвердити заявлені вимоги відповідними доказами.

Зокрема, щоб підтвердити психічний розлад особи потрібно подати суду документи, які про це свідчать. Наприклад, це можуть бути: виписка з історії хвороби; довідка про стан здоров'я; виписка з військового квитка про причину звільнення з армії або відсторонення від проходження військової служби; довідка військового госпіталю про поранення, травму голови; документи й акти складені працівниками міліції, представниками громадськості; показання свідків, лікарів про ненормальну поведінку громадянина у побуті, на вулиці, про наявність психічного захворювання тощо.

Факти зловживання особою спиртними напоями, наркотичними, токсичними речовинами тощо можна підтвердити довідкою медичної установи про те, що громадянин лікувався від наркоманії, алкоголізму; протоколом зборів трудового колективу, в якому працює ця особа; актами адміністрації про відсторонення від роботи через появу в стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння; актами і протоколами органів міліції, постановами суду про притягнення особи до адміністративної відповідальності за дрібне хуліганство тощо.

Крім того, для підтвердження факту того, що особа (дієздатність якої необхідно обмежити) ставить себе, свою сім'ю, інших осіб, яких вона

зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище, потрібно подати відомості про її матеріальний стан (наприклад, довідку про заробітну плату, про одержувану пенсію тощо, про наявність в неї майна, його вартість), а також інформацію про доходи сім'ї та кількість її членів (наприклад, довідку про заробітну плату, пенсію, інші доходи членів сім'ї, про наявність у сім'ї загального і роздільного майна, довідка житлово-експлуатаційної організації про склад сім'ї, наявність утриманців).

При поданні заяви про визнання особи обмежено дієздатною або недієздатною судовий збір та витрати на інформаційно-технічне забезпечення не сплачуються. Суд може зобов'язати заявника сплатити судовий збір лише якщо з'ясує, що він діяв несумлінно з метою навмисного позбавлення або обмеження дієздатності психічно здорової особи.

Відповідно до закону, повна цивільна дієздатність може бути надана особі, яка досягла 16-ти років і працює за трудовим договором, а також неповнолітній особі, яка записана матір'ю або батьком дитини (ст. 35 ЦК).

За загальним правилом, повна цивільна дієздатність надається за рішенням органу опіки та піклування за заявою заінтересованої особи за наявності письмової згоди батьків (усиновлювачів) або піклувальника. Якщо така згода відсутня, особа може отримати повну цивільну дієздатність звернувшись до суду з відповідною заявою.

Заяву про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності потрібно подавати до місцевого загального суду за місцем проживання такої особи, а щодо надання повної цивільної дієздатності неповнолітній особі - громадянину України, який проживає за її межами, потрібно звернутися до Верховного Суду з клопотанням про визначення суду, який вирішуватиме таку справу (ст. 242 ЦПК).

У заяві слід викласти дані про те, що неповнолітня особа працює за трудовим договором або є матір'ю чи батьком дитини відповідно до актового запису цивільного стану.

Справи щодо визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення померлою

Тривала відсутність людини в місці постійного проживання без наявності відомостей про місце її перебування може спричинити порушення прав та інтересів інших осіб (наприклад, членів сім'ї, осіб, які перебувають на її утриманні відсутнього, кредиторів тощо), а також інтересів самого відсутнього. У таких випадках, з метою захисту інтересів осіб, законом передбачена мож-

ливість визнання особи безвісно відсутньою. Зокрема, суд може визнати особу безвісно відсутньою, якщо протягом одного року в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування (ст. 43 ЦК).

Якщо день одержання останніх відомостей про місце перебування особи встановити неможливо, початком її безвісної відсутності вважається перше число наступного місяця, після одержання таких відомостей, а в разі неможливості встановити цей місяць - перше січня наступного року.

Однак, визнання людини безвісно відсутньою не може бути підставою для припинення правовідносин, учасником яких вона є, котрі можуть бути припинені лише з її смертю. Для припинення таких правовідносин необхідно, щоб особу було визнано померлою за рішенням суду. Так, суд може визнати особу померлою, якщо у місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування протягом трьох років, а якщо вона пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку, - протягом шести місяців, а за можливості вважати фізичну особу загиблою від певного нещасного випадку або інших обставин внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру - протягом одного місяця після завершення роботи спеціальної комісії, утвореної внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (ст. 46 ЦК).

Слід мати на увазі, що у випадках коли особа пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями, для оголошення її померлою повинно пройти два роки від дня закінчення воєнних дій. З урахуванням конкретних обставин справи суд може оголосити особу померлою і до спливу цього строку, але не раніше ніж через шість місяців.

Для визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою потрібно звертатися з відповідною заявою до місцевого загального суду за місцем проживання заявника або за останнім відомим місцем проживання (перебування) фізичної особи, місцеперебування якої невідоме, чи за місцезнаходженням її майна (ст. 246 ЦПК).

У заяві про визнання фізичної особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою повинно бути зазначено:

- для якої мети заявник вимагає визнати фізичну особу безвісно відсутньою або оголосити її померлою;
- обставини, що підтверджують безвісну відсутність фізичної особи; чи обставини, що загрожували смертю особі, яка пропала безвісти; або об-

ставини, що дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку.

Справи щодо усиновлення

Якщо Ви бажаєте усиновити дитину або повнолітню особу – сироту або позбавлену батьківського піклування, необхідно звернутися до місцевого загального суду за місцем її проживання із заявою (ст. 251 ЦПК).

Заява про усиновлення дитини повинна містити зокрема:

- 1) найменування суду, до якого подається заява;
- 2) ім'я, місце проживання заявника;
- 3) прізвище, ім'я, по батькові, вік усиновлюваної дитини, її місце проживання;
- 4) відомості про стан здоров'я дитини;
- 5) разі необхідності - клопотання про:
 - зміну прізвища / імені / по батькові дитини;
 - зміну дати народження дитини;
 - зміну місця народження дитини;
 - запис заявника матір'ю або батьком дитини.

Заява про усиновлення повнолітньої особи повинна містити також дані про відсутність матері, батька або позбавлення піклування і має бути дода- на згода особи на усиновлення.

До заяви про усиновлення дитини мають бути додані такі документи:

- 1) копія свідоцтва про шлюб, а також письмова згода на це другого з подружжя, засвідчена нотаріально (якщо дитина усиновлюється одним із подружжя);
- 2) медичний висновок про стан здоров'я заявника;
- 3) медичний висновок про стан здоров'я особи, яку бажають усинови- ти;
- 4) довідка з місця роботи із зазначенням заробітної плати або копія декларації про доходи;
- 5) документ, що підтверджує право власності або користування жилим приміщенням;
- 6) інші документи, визначені законом.

Якщо громадянин України має намір усиновити дитину, яка є громадя- нином іншої держави, до заяви потрібно додати документи про згоду закон- ного представника дитини та згоду компетентного органу держави, грома-

дянином якої є дитина.

Справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення

Для встановлення фактів, що мають юридичне значення (родинних відносин, перебування на утриманні; реєстрації, розірвання шлюбу; усиновлення; проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу; народження або смерті особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом РАЦСу такого факту; смерті особи, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави вважати її загиблою від певного нещасного випадку внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру) потрібно звернутися з відповідною заявою до суду за місцем проживання особи заявника. А якщо заяву про встановлення факту, що має юридичне значення подає громадянин України, який проживає за її межами, він має звернутися до Верховного Суду з клопотанням про визначення суду, який вирішуватиме таку справу (ст. 257 ЦПК).

У заяві слід зазначити:

- 1) найменування суду, до якого подається заява;
- 2) прізвище, ім'я, по батькові і місце проживання заявника;
- 3) який факт заявник просить встановити та з якою метою;
- 4) причини неможливості одержання або відновлення документів, що посвідчують цей факт;
- 5) докази, що підтверджують факт, встановлення якого особа просить в суді.

До заяви додаються докази, що підтверджують викладені в заяві обставини, і довідка про неможливість відновлення втрачених документів.

Справи щодо відновлення прав на втрачені цінні папери

Особа, яка втратила виданий їй цінний папір на пред'явника або вексель, може звернутися до суду із заявою про визнання їх недійсними і про відновлення її прав на втрачений цінний папір або вексель.

Заява подається до суду за місцезнаходженням емітента (особи, яка його видала) цінного папера на пред'явника або за місцем платежу за векселем (ст. 260 ЦПК).

У заяві до суду про визнання втраченого цінного папера на пред'явника або векселя недійсним та відновлення прав на них слід зазначити:

- 1) найменування суду, до якого подається заява;

2) прізвище, ім'я, по батькові і місце проживання заявника, або найменування та місцезнаходження (для заявника-юридичної особи);

3) обставини, за яких втрачено цінний папір на пред'явника або вексель;

4) повну і точну назву емітента втраченого цінного папера на пред'явника і його реквізити.

Якщо вимога стосується відновлення права на втрачений вексель, то потрібно також зазначити вид, номер бланку, суму векселя, дату і місце складання, строк та місце платежу, найменування векселедавця та інших, відомих заявнику, зобов'язаних за векселем осіб, а також першого векселедержателя.

СУДОВІ ВИТРАТИ У ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ

Звертаючись до суду, потрібно знати, що Вам доведеться нести певні витрати. Судові витрати в цивільних справах складаються з судового збору, розмір якого залежить від суми позовних вимог, та витрат, пов'язаних з розглядом справи, розмір яких залежить від конкретної справи. До останніх віднесено:

1) витрати на інформаційно-технічне забезпечення;

2) витрати на правову допомогу;

3) витрати сторін та їх представників, що пов'язані з явкою до суду;

4) витрати, пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз;

5) витрати, пов'язані з проведенням огляду доказів за місцем їх знаходження та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи;

6) витрати, пов'язані з публікацією в пресі оголошення про виклик відповідача (ст. 79 ЦПК).

Якщо Ви виграєте справу, то за рішенням суду Ваші судові витрати повинна компенсувати протилежна сторона. Цим судові витрати відрізняються від інших витрат, які Ви можете нести в цивільній справі і ніхто Вам не повинен відшкодовувати (наприклад, витрат на виготовлення додаткових копій судових рішень; витрат на копіювання матеріалів справи, якщо в суді надають таку послугу).

Тож, перш ніж звернутися до суду, потрібно добре зважити свої шанси виграти справу, оскільки в разі програшу справи існує ризик втратити не

лише свої кошти, понесені у зв'язку з розглядом справи, а й відшкодувати кошти, витрачені відповідачем.

Сторонам у багатьох випадках вигідніше примиритися, не доводячи справу до судового розгляду, оскільки у разі продовження спору судові витрати лише зростуть.

Слід звернути увагу, що треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, за своїм процесуальним статусом прирівняні до позивача (ч. 1 ст. 34 ЦПК). Тому правила про судові витрати стосуються також і таких третіх осіб.

Судовий збір і як його сплачувати

Судовий збір є обов'язковим платежем, який необхідно сплатити за звернення до суду із позовною заявою, заявами у справах наказного та окремого провадження, апеляційною чи касаційною скаргою, заявою про перегляд судового рішення Верховним Судом України, а також заявою про перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами. За допомогою судового збору державі частково компенсуються видатки на суди та здійснення судочинства, а також він є перешкодою для подання вочевидь безперспективних позовів.

Розмір судового збору та порядок його сплати мають бути встановлені законом про судовий збір (ч. 2 ст. 79 ЦПК). Але до його прийняття та набрання чинності розмір судового збору визначається відповідно до п. 5 розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Кодексу законодавством про державне мито.

Розмір судового збору, який потрібно сплатити за подання позову, залежить від ціни позову (щодо майнових вимог) або конкретного виду вимог (щодо вимог немайнового характеру).

Отже при пред'явленні вимог майнового характеру для визначення розміру судового збору у позовній заяві потрібно зазначити ціну позову, яка розраховується від виду позовних вимог. Зокрема, у позовах про:

- 1) стягнення грошових коштів - сумою, яка стягується;
- 2) визнання права власності на майно або його витребування - вартістю майна;
- 3) стягнення аліментів - сукупністю всіх виплат, але не більше ніж за шість місяців;
- 4) строкові платежі і видачі - сукупністю всіх платежів або видач, але не

більше ніж за три роки;

5) безстрокові або довічні платежі і видачі - сукупністю платежів або видач за три роки;

6) зменшення або збільшення платежів або видач - сумою, на яку зменшуються або збільшуються платежі чи видачі, але не більше ніж за один рік;

7) про припинення платежів або видач - сукупністю платежів або видач, що залишилися, але не більше ніж за один рік;

8) розірвання договору найму (оренди) або договору найму (оренди) житла - сукупністю платежів за користування майном або житлом протягом строку, що залишається до кінця дії договору, але не більше ніж за три роки;

9) право власності на нерухоме майно, що належить фізичним особам на праві приватної власності, - дійсною вартістю нерухомого майна, а на нерухоме майно, що належить юридичним особам, - не нижче його балансової вартості.

У позовах, які складаються з кількох самостійних вимог, ціна позову визначається загальною сумою всіх вимог.

Сьогодні розмір судового збору визначається Декретом Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від 21 січня 1993 р.

Таким чином, розмір судового збору становить:

із позовних заяв – 1% від ціни позову, але не менше 51 грн. і не більше 1700 грн.;

із позовних заяв, що пов'язані з розірванням шлюбу:

1) про розірвання шлюбу - 8 грн. 50 коп.;

2) про повторне розірвання шлюбу - 17 грн.;

3) про поділ майна при розірванні шлюбу 1% від ціни позову, але не менше 51 грн., і не більше 1700 грн.;

4) розірвання шлюбу з особою, засудженою до позбавлення волі – 3 грн. 40 коп.

із позовних заяв про зміну або розірвання договору найму житлових приміщень - 8 грн. 50 коп.;

із позовних заяв про продовження строку прийняття спадщини –8 грн. 50 коп.;

із позовних заяв про визнання права власності на арештоване майно і про зняття з нього арешту –8 грн. 50 коп.;

з інших позовних заяв немайнового характеру (або таких, що не під-

лягають оцінці) –8 грн. 50 коп.;

із позовних заяв з переддоговірних спорів –8 грн. 50 коп.;

із позовних заяв щодо захисту честі та гідності:

1) немайнового характеру –17 грн.;

2) про відшкодування моральної (немайнової) шкоди з ціною позову до 1 700 грн. - 1 % ціни позову, але не менше 17 грн.;

3) про відшкодування моральної (немайнової шкоди) з ціною позову від 1700 грн. до 1 мільйона 700 тисяч грн. - 5 % ціни позову;

4) про відшкодування моральної (немайнової шкоди) з ціною позову понад 1 мільйон 700 тисяч грн. - 10 % ціни позову;

із позовних заяв щодо захисту прав громадян на земельну частку (пай) і майновий пай - 0,1 відсотка ціни позову;

із заяв у справах окремого провадження – 8 грн. 50 коп.;

із заяв про видачу судового наказу – 50 відсотків ставки, яка визначається з оспорюваної суми у разі звернення в суд з позовом у порядку позовного провадження.

Судовий збір також сплачується за повторну видачу копії судового рішення – 51 коп. за кожний аркуш копії.

У випадках, коли при поданні позову суму судового збору визначити неможливо через неможливість встановлення точної ціни позову на момент його пред'явлення, Ви можете звернутися до суду з проханням визначити розмір судового збору.

Якщо в процесі розгляду справи Ви вирішите збільшити розмір позовних вимог, Ви повинні додатково сплатити різницю суми судового збору і подати разом із відповідною заявою про збільшення розміру позовних вимог квитанцію про сплату судового збору.

Судовий збір сплачується не лише при поданні позову, заяви у справах окремого чи наказного провадження, а й за звернення до суду з:

1) апеляційною скаргою на судові рішення;

2) касаційною скаргою на судові рішення;

3) заявою про перегляд судового рішення Верховним Судом України;

4) заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.

У цьому випадку розмір судового збору становить половину розміру судового збору, що був сплачений у суді першої інстанції.

Судовий збір сплачується через установи банків або пошти у готівковій

або безготівкової формі шляхом перерахування коштів на відповідний рахунок органів державного казначейства. Реквізити рахунку можна дізнатися у відповідному суді (на дошці оголошень), або ж через Інтернет на офіційному веб-порталі судової влади www.court.gov.ua, сайті Верховного Суду України www.scourt.gov.ua. Підтвердженням сплати є квитанція, видана у банківському або поштовому відділенні, або платіжне доручення банку на безготівкове перерахування коштів. Цей документ необхідно додати до позовної чи іншої заяви, скарги на судові рішення чи заяви про його перегляд, інакше суд залишить заяву чи скаргу без руху.

Якщо при зверненні до суду Ви сплатили судовий збір у більшому розмірі, ніж це встановлено законом, Ви маєте право на повернення переплаченої різниці. Для цього потрібно подати клопотання до суду, на підставі якого буде постановлено відповідну ухвалу.

Витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи

Під витратами на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи слід розуміти витрати щодо інформування учасників цивільного процесу про хід і результати розгляду справи, та виготовлення і видачі копій судових рішень. Витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи необхідно сплатити за звернення до суду із позовною заявою, заявою у справах окремого чи наказного провадження, апеляційною чи касаційною скаргою, заявою про перегляд судового рішення Верховним Судом України, а також заявою про перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Розмір витрат на інформаційно-технічне забезпечення встановлено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку оплати витрат з інформаційно-технічного забезпечення судових процесів, пов'язаних з розглядом цивільних та господарських справ, та їх розмірів» від 21 грудня 2005 р. (з наступними змінами).

Зокрема, розмір витрат на інформаційно-технічне забезпечення становить:

із позовів майнового характеру, що розглядаються в позовному провадженні – 120 грн.;

із позовних заяв щодо стягнення заборгованості з оплати житлово-комунальних послуг – 30 грн.;

із позовних заяв, що пов'язані з розірванням шлюбу, – 30 грн.;

- із позовів, що випливають з інших сімейних правовідносин, – 120 грн.;
- із позовів про відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, – 15 грн.;
- із позовних заяв немайнового характеру щодо захисту честі, гідності та ділової репутації – 75 грн.;
- із позовних заяв немайнового характеру (про зміну або розірвання договору найму житлових приміщень, продовження строку прийняття спадщини тощо) – 37 грн.;
- із позовних заяв щодо захисту прав громадян на земельну частку (пай) і майновий пай – 10 грн.;
- із позовних заяв з переддоговірних спорів – 50 грн.;
- із заяв у справах окремого і наказного провадження – 30 грн.;
- із заяв про визнання та виконання рішення іноземного суду в Україні – 60 грн..

Якщо Ваша позовна заява містить кілька вимог, які належать до різних категорій справ і для яких передбачено різний розмір витрат на інформаційно-технічне забезпечення, їх оплата здійснюється за справою з найбільшим розміром.

У випадку, коли Ви бажаєте подати зустрічний позов, або вступити у справі як третя особа, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, витрати оплачуються у загальному порядку, передбаченому для подання позову.

При поданні апеляційної, касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України та заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами витрати оплачуються в розмірі, передбаченому за позовну заяву, заяву, клопотання до суду першої інстанції.

Сума витрат на інформаційно-технічне забезпечення сплачується через установи банків або пошти у готівковій або безготівковій формі шляхом перерахування коштів на відповідний рахунок органів державного казначейства. Реквізити рахунку можна дізнатися у відповідному суді (на дошці оголошень), або ж через Інтернет на офіційному веб-порталі судової влади www.court.gov.ua. Підтвердженням сплати є квитанція, видана у банківському або поштовому відділенні, або платіжне доручення банку на безготівкове перерахування коштів. Цей документ необхідно додати до позовної чи іншої заяви до суду, скарги на судові рішення чи заяви про його перегляд, інакше

суд залишить заяву чи скаргу без руху.

Якщо позовна заява подається повторно після усунення недоліків, на які вказав суд, повертаючи або залишаючи її без розгляду, а також якщо позов подається повторно у справі, провадження по якій було закрито, витрати на інформаційно-технічне забезпечення оплачуються повторно.

Якщо при зверненні до суду Ви сплатили витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у більшому розмірі, ніж це встановлено законом, Ви маєте право на повернення переплаченої різниці. Для цього потрібно подати клопотання до суду, на підставі якого буде постановлено відповідну ухвалу.

Як і коли можна зменшити тягар сплати судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи?

Є випадки, коли позивач звільнений від сплати судових витрат в силу закону. Зокрема, в цивільному судочинстві при сплаті судового збору застосовуються пільги, надані на підставі статей 4 і 5 Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито» (він має силу закону).

Так, від сплати судового збору звільнені такі позивачі:

1) працівники - за позовами про стягнення заробітної плати й за іншими вимогами, що випливають з трудових правовідносин;

2) члени колективних сільськогосподарських підприємств, працівники фермерських господарств - за позовами до колективних сільськогосподарських підприємств, селянських (фермерських) господарств про оплату праці та за іншими вимогами, пов'язаними з трудовою діяльністю;

3) громадяни – за позовами, що випливають з авторського права, а також з права на відкриття, винахід, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин та раціоналізаторські пропозиції;

4) громадяни - за позовами про відшкодування збитків, заподіяних каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, а також смертю годувальника;

5) громадяни - за позовами про стягнення аліментів;

6) фізичні особи - з апеляційних скарг і скарг на рішення, що набрали законної сили, у справах про розірвання шлюбу;

7) сторони - зі спорів, пов'язаних з відшкодуванням збитків, заподіяних громадянину незаконним засудженням, незаконним притягненням до кримінальної відповідальності, незаконним застосуванням такого заходу, як

взяття під варту, або незаконним накладенням адміністративного стягнення у вигляді арешту чи виправних робіт, а також пов'язаних з виплатою грошової компенсації, поверненням майна або відшкодуванням його вартості громадянам, реабілітованим відповідно до Закону України "Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні";

8) громадяни - за позовами про відшкодування матеріальних збитків, завданих злочином;

9) споживачі – за позовами, що пов'язані з порушенням їхніх прав;

10) громадяни - за заявами, що подаються до суду у справах окремого провадження про оголошення фізичної особи померлою внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;

11) громадяни, віднесені до категорій 1 і 2 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи;

12) громадяни, віднесені до категорії 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, - які постійно проживають до відселення чи самостійного переселення або постійно працюють на території зон відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років;

13) громадяни, віднесені до категорії 4 потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які постійно працюють і проживають або постійно проживають на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що за станом на 1 січня 1993 року вони прожили або відпрацювали в цій зоні не менше чотирьох років;

14) інваліди Великої Вітчизняної війни та сім'ї воїнів (партизанів), які загинули чи пропали безвісти, і прирівняні до них у встановленому порядку особи;

15) інваліди I та II груп;

16) громадяни - за позовами, з якими вони звертаються до суду в справах, пов'язаних із захистом прав і законних інтересів при наданні психіатричної допомоги;

17) всеукраїнські та міжнародні об'єднання громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, що мають місцеві осередки у більшості областей України, Українська Спілка ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів), громадські організації інвалідів, їхні підприємства та

установи, республіканське добровільне громадське об'єднання "Організація солдатських матерів України" - за усіма позовами;

18) громадяни - за позовами про відшкодування збитків, завданих не поверненням у терміни, передбачені договорами або установчими документами, грошових та майнових внесків, які були залучені до акціонерних товариств, банків, кредитних установ, довірчих товариств та інших юридичних осіб, які залучають кошти та майно громадян.

Пільги щодо сплати витрат на інформаційно-технічне забезпечення встановлені зокрема у ч. 4 ст. 81 ЦПК. Так, від цих витрат звільняються особи у справах щодо:

1) дієздатності фізичної особи:

обмеження цивільної дієздатності;

визнання особи недієздатною;

поновлення цивільної дієздатності;

надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності;

2) обов'язкової госпіталізації до протитуберкульозного закладу;

3) відшкодування шкоди, завданої особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, їх посадовою або службовою особою, а так само незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду;

4) оголошення фізичної особи померлою внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;

5) перегляду судових рішень Верховним Судом України у зв'язку встановленням міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною (насамперед, Європейським судом з прав людини), порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом (у цьому випадку не сплачуються також судовий збір).

Крім того, при зверненні до суду від сплати витрат на інформаційно-технічне забезпечення звільняються позивачі / заявники у справах про:

1) поновлення на роботі;

2) стягнення заробітної плати, вихідної допомоги, компенсацій, відшкодувань за затримку їх виплати працівникам;

3) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи;

4) стягнення аліментів;

5) визнання батьківства або материнства.

У таких випадках витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи будуть стягнуті судом з тієї сторони, не на користь якої буде ухвалено рішення у справі.

Також за обґрунтованим клопотанням (його можна викласти у самій позовній заяві) на підставі ст. 82 ЦПК суд, виходячи з майнового стану позивача, має право:

- 1) звільнити його від сплати судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи;
- 2) зменшити розмір судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи, що належало сплатити;
- 3) відстрочити сплату судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи;
- 4) розстрочити сплату судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

Звільнення від оплати судових витрат застосовується судом до тієї особи, рівень статків якої не дозволяє взагалі сплатити цей збір, інакше вона неспроможна буде забезпечити свої найнеобхідніші життєві потреби (житло, харчування тощо).

Зменшення розміру судових витрат можливе тоді, коли розмір судових витрат непосильний для особи, але у меншому розмірі вона може сплатити судовий збір без шкоди для життєво необхідних потреб.

Відстрочення сплати судових витрат означає надання особі можливості оплатити судові витрати у більш пізній строк, ніж це визначено законом.

Розстрочення сплати судових витрат передбачає встановлення періодів, протягом яких особа має по частині їх сплатити, та розмірів часткових платежів.

Якщо суд відстрочив або розстрочив термін оплати судових витрат до ухвалення судового рішення у справі, але після ухвалення рішення сума судових витрат все ж не була сплачена, то суд розподіляє цю суму відповідно до того, на чію користь було ухвалене рішення.

Як і коли можна повернути суму судових витрат?

Якщо Ви випадково сплатили судові витрати у більшому розмірі, ніж це встановлено законом, або ж протягом часу розгляду справи зменшили розмір своїх позовних вимог, Ви маєте право на повернення переплаченої гро-

шової суми. Для цього потрібно подати клопотання до суду, на підставі якого суд постановить відповідну ухвалу.

Можливі ситуації, коли після подання позовної заяви до вирішення справи судом Ви відмовитеся від свого позову, наприклад, у зв'язку з задоволенням відповідачем Ваших позовних вимог чи з інших причин. У такому разі Ви також маєте право на повернення судового збору шляхом звернення з відповідним письмовим клопотанням до суду, а всі понесені Вами витрати у справі стягуються з відповідача.

Крім того, Ви можете вимагати повернення всієї суми сплаченого судового збору у випадках:

- 1) повернення Вашої заяви або скарги ,
- 2) відмови у відкритті провадження у Вашій справі;
- 3) залишення Вашої заяви або скарги без розгляду;
- 4) закриття провадження у справі.

Однак правило про повернення судового збору не застосовується у випадках, якщо позовну заяву було залишено без розгляду на підставі свідомих, цілеспрямованих дій позивача, таких як: подання особистого клопотання про залишення його заяви без розгляду, а також його повторне неприбуття в судові засідання без поважних причин або неповідомлення причини повторної неявки (за умови, якщо його було належним чином викликано до суду).

Сплачена сума коштів на оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи може бути відшкодована Вам повністю у випадку:

- 1) повернення Вашої заяви або скарги,
- 2) відмови у відкритті провадження у Вашій справі;
- 3) закриття провадження у Вашій справі, у зв'язку з тим, що вона не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства;
- 4) залишення заяви без розгляду на підставі:
 - подання її особою, яка не має відповідного обсягу цивільної процесуальної дієздатності;
 - подання її особою, яка не має повноважень на ведення справи в суді від імені заінтересованої особи
 - відкриття провадження у справі за заявою, поданою без додержання вимог, які ставляться щодо форми, змісту, додатків до позовної заяви, якщо недоліки не були усунені у встановлений судом строк.

Для повернення суми судових витрат потрібно звернутися з відповідною заявою до суду (бланк є у цій книжці).

Сума судового збору також буде Вам компенсована відповідачем, якщо суд задовольнить Ваш позов і покладе судові витрати на відповідача. Для цього Вам потрібно перед завершенням судового розгляду подати суду клопотання, в якому буде визначено грошовий розмір судових витрат, компенсацію яких Ви вимагаєте (включаючи судовий збір і витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи). Результати розгляду такого клопотання будуть закріплені у судовому рішенні.

Якщо Ви не подали відповідне клопотання до суду і він не призначив відшкодування понесених Вами судових витрат безпосередньо у тексті рішення, Ви можете звернутися до суду для вирішення цього питання після отримання рішення у Вашій справі до закінчення строку на його виконання. За результатами розгляду Вашого звернення суд вирішить питання про судові витрати у додатковому рішенні.

Витрати на правову допомогу

Правовою допомогою в цивільному процесі визнаються послуги правового характеру щодо підготовки процесуальних документів, консультування та здійснення представництва. Правову допомогу можуть надавати лише адвокат або у визначених законом випадках інший фахівець у галузі права. Представництво, яке буде здійснювати будь-яка інша особа, не визнають правовою допомогою.

Потрібно зауважити, що, звертаючись до суду та беручи участь в цивільній справі, Ви не зобов'язані користуватися правовою допомогою, – це Ваше право, використання якого може полегшити процедуру захисту Ваших інтересів.

Якщо Ви вирішили скористатися цим правом, то витрати на правову допомогу необхідно обумовити у договорі про надання такої допомоги, який укладається за нормами цивільного права. До цих витрат не належать витрати, пов'язані із прибуттям до суду адвоката чи іншого фахівця у галузі права, які діють як представники сторін, оскільки це самостійний вид судових витрат - витрати представника сторони, пов'язані з прибуттям до суду (див. наступну главу цієї книжки).

Сторона самостійно оплачує правову допомогу. Якщо особа, виграла

справу, то вона має право на компенсацію їй іншою стороною судових витрат, зокрема й витрат на правову допомогу (детальніше про це див. у главі «Як суд розподілить судові витрати за наслідками розгляду справи?»).

Витрати на прибуття до суду сторін і їхніх представників

Ваші витрати, пов'язані із прибуттям до суду в цивільній справі, несете Ви самостійно. Так само Вам потрібно оплачувати витрати представника за домовленістю з ним.

Витратами, що пов'язані із прибуттям до суду сторін і їхніх представників, є не будь-які витрати, зумовлені приїздом до суду, а чітко встановлений законом перелік фактичних витрат (ст. 85 ЦПК). А саме:

- 1) витрати на переїзд до іншого населеного пункту сторін та їх представників;
- 2) витрати на наймання житла для сторін та їх представників у разі переїзду до іншого населеного пункту;
- 3) добові у разі переїзду до іншого населеного пункту;
- 4) втрачений заробіток та збитки за відрив від звичайних занять сторін та їх представників.

Потрібно пам'ятати, що до судових витрат не відносяться витрати, пов'язані із прибуттям до суду з власної ініціативи сторони чи представника без виклику чи повідомлення суду (наприклад, для ознайомлення з матеріалами справи).

Зверніть увагу, що витрати на проїзд, наймання житла і добові відносяться до складу судових витрат лише, якщо вони пов'язані з переїздом до іншого населеного пункту. Таким чином, якщо суд знаходиться в межах одного населеного пункту із Вами або Вашим представником, то Ви не можете розраховувати на їх компенсацію іншою стороною, якщо Ви виграєте справу.

Розмір витрат на проїзд визначається вартістю квитків на залізничний, автомобільний, водний, повітряний транспорт або ж підтверженою вартістю пального, необхідного для переїзду до суду на власному автотранспорті.

Що стосується витрат на наймання житла, то вони можуть підтверджуватися договором про найм (оренду) житлового приміщення або рахунком (квитанцією, чеком) з готелю. Строк наймання житла має відповідати строку, протягом якого відбувалося судове засідання.

З прибуттям до суду, який знаходиться в іншому населеному пункті,

пов'язані також витрати на харчування та фінансування особистих потреб сторони або її представника (добові). Ці витрати можуть бути підтвержені касовими чеками, рахунками з готелю тощо.

Незалежно від того, чи здійснювався переїзд до іншого місця, у разі виграшу справи Ви та Ваш представник маєте право на компенсацію іншою стороною втраченого заробітку (якщо ви є зайняті чи перебуваєте у трудових або службових відносинах) або втрат внаслідок відриву від звичайних занять (якщо ви не працюєте, перебуваєте на пенсії, займаєтеся підприємницькою діяльністю). При визначенні розміру цієї компенсації враховується не лише час перебування у судовому засіданні, але й час переїзду до суду та від суду.

Витрати на залучення свідків, спеціалістів, перекладачів та проведення судових експертиз

Ця категорія витрат не є обов'язковою для кожної справи. Ці витрати з'являються лише тоді, коли у справі є свідок, спеціаліст, перекладач чи призначається судова експертиза. Оплачувати їх необхідно Вам, якщо Ви заявили клопотання про їх залучення або про призначення експертизи. У тих випадках, коли відповідне клопотання було заявлено спільно з іншою стороною, то витрати розподіляються порівну.

До складу витрат, пов'язаних із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз, відносяться:

- 1) витрати на переїзд до іншого населеного пункту свідка, експерта, спеціаліста, перекладача;
- 2) добові свідку, експерту, спеціалісту, перекладачеві у разі переїзду до іншого населеного пункту;
- 3) винагорода експерту (оплата експертизи), спеціалісту і перекладачу. Свідку така винагорода не сплачується, оскільки надання ним показань є його обов'язком і не має характеру послуги (ст. 86 ЦПК).

Потрібно пам'ятати, що витрати на переїзд і добові відносяться до складу даної категорії витрат лише якщо вони пов'язані з переїздом до іншого населеного пункту. Розмір витрат на переїзд визначається вартістю квитків на залізничний, автомобільний, водний, повітряний транспорт або ж підтвердженою вартістю пального, необхідного для переїзду до суду на власному автотранспорті. А добові витрати можуть бути підтвержені касовими чеками, рахунками з готелю тощо.

Якщо Ви бажаєте, щоб у Вашій справі була проведена судова експертиза, слід пам'ятати, що спочатку для цього потрібно звернутися з відповідним клопотанням до суду. За наслідками розгляду такого клопотання суд постановить ухвалу про призначення експертизи, в якій зазначить строк, в межах якого необхідно здійснити оплату експертизи. Доки експертизу не буде оплачено, доти експерту не буде направлена відповідна ухвала. Якщо суду своєчасно не буде надано квитанцію про оплату судової експертизи, суд може скасувати ухвалу про призначення експертизи.

Якими є інші судові витрати?

Крім зазначених у попередніх главах, є ще кілька видів судових витрат, які Вам потрібно буде нести. До таких витрат відносяться:

- 1) витрати на проведення огляду доказів на місці;
- 2) витрати, пов'язані з публікацією в пресі оголошення про виклик відповідача, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме;
- 3) витрати на вчинення інших дій, необхідних для розгляду справи, зокрема, пов'язані з:
 - опублікуванням про виклик до суду держателя втраченого цінного паперу на пред'явника або векселя, з приводу яких подано заву до суду;
 - опублікуванням рішення суду про визнання недійсним втраченого цінного паперу на пред'явника або векселя.

За загальним правилом, витрати, пов'язані з проведенням огляду доказів на місці та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи, оплачує сторона, яка заявила відповідне клопотання. Якщо клопотання було заявлено сторонами спільно, то витрати розподіляються між ними порівну.

Усі інші, крім перелічених витрат, не можна вважати судовими витратами. Зокрема, до судових витрат не належать, а тому не можуть бути компенсовані іншою стороною у разі, якщо Ви виграєте справу, такі витрати:

- 1) на роздрукування технічного запису судового засідання (за 1 стор. тексту на папері формату А4 – 5 грн.), які несе той, хто замовив таке роздрукування;
- 2) на виготовлення засвідчених копій документів і витягів із них, у тому числі додаткових копій судових рішень (за копію одного аркуша судового рішення – 51 коп.), які несе також той, хто замовив цю послугу;
- 3) на привід свідка до суду через органи внутрішніх справ, які несе дер-

жава і які мають бути їй компенсовані особою, до якої його застосовано.

Пільги щодо сплати судових витрат

У цивільному процесі передбачено можливість звільнення від оплати судових витрат або оплати їх на пільгових умовах. В одних випадках такі пільги прямо передбачені законом, а в інших – можуть бути встановлені рішенням суду, виходячи з майнового стану особи.

Законодавство передбачає звільнення окремих категорій осіб від оплати витрат на правову допомогу. Зокрема, надання правової допомоги має бути забезпечено за рахунок Державного бюджету України:

1) ветеранам війни та іншим особам, на яких поширює дію Закон України «Про статус ветеранів війни і гарантії їх соціального захисту», - з питань, пов'язаних з їх соціальним забезпеченням (ч. 2 ст. 22 Закону України «Про статус ветеранів війни і гарантії їх соціального захисту»);

2) особам, яким надають психіатричну допомогу, - з питань, пов'язаних з наданням їм психіатричної допомоги (абз. 12 ч. 3 ст. 25 Закону України «Про психіатричну допомогу»);

3) неповнолітнім батькам, які досягли чотирнадцяти років, – щодо захисту їхніх прав, свобод та інтересів, а також їхньої дитини в суді (ч. 2, 3 ст. 156 Сімейного кодексу України);

4) особам, які не здатні до самообслуговування через похилий вік, хворобу, інвалідність і не мають рідних, які повинні забезпечити їм догляд і допомогу (ч. 4 ст. 7 Закону України «Про соціальні послуги»);

5) особам, які перебувають у складній життєвій ситуації через безробіття (якщо вони зареєстровані в державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу), стихійне лихо, катастрофу, якщо середньомісячний сукупний дохід цих осіб нижче встановленого прожиткового мінімуму (ч. 4 ст. 7 Закону України «Про соціальні послуги»);

6) особам, які є біженцями внаслідок збройних та міжетнічних конфліктів, якщо середньомісячний сукупний дохід цих осіб нижче встановленого прожиткового мінімуму (ч. 4 ст. 7 Закону України «Про соціальні послуги»);

7) дітям та молоді, які перебувають у складній життєвій ситуації через інвалідність, хворобу, сирітство, безпритульність, малозабезпеченість, конфлікти і жорстоке ставлення у сім'ї (ч. 4 ст. 7 Закону України «Про соціальні послуги»).

Витрати фізичних осіб, пов'язані з оплатою правової допомоги при

розгляді судом справ про оголошення померлою фізичної особи, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підстави вважати фізичну особу загиблою від певного нещасного випадку, або інших обставин внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, несуть юридичні особи, на території яких мав місце нещасний випадок внаслідок таких надзвичайних ситуацій (ч. 3 ст. 84 ЦПК).

З метою забезпечення права на доступ до суду усім особам, незалежно від їх майнового стану, ст. 82 ЦПК передбачає можливість надання пільги в оплаті судових витрат за рішенням суду.

Підставою для надання судом пільг можуть бути, зокрема, випадки, коли середньомісячний дохід Вашої сім'ї менший від рівня прожиткового мінімуму (розмір якого встановлюється щорічно законом про державний бюджет) на кожного члена сім'ї, або коли Ваш майновий стан є незадовільним, виходячи з інших причин (наприклад, несення великих витрат, пов'язаних з лікуванням тощо). Для одержання пільг потрібно подати до суду відповідне клопотання і документи, які свідчать про поганий майновий стан. Такими документами можуть бути довідки з місця роботи про заробітну плату, або ж про стипендію, пенсію, а також довідка житлово-експлуатаційної організації про склад Вашої сім'ї тощо. Якщо особа не працює, вона може подати довідку з центру зайнятості.

Оцінивши подані документи, суд може дійти висновку, що особа дійсно знаходиться в скрутному матеріальному становищі, і має право:

- 1) звільнити від сплати судових витрат повністю (звільнення тих осіб, матеріальний стан яких не дозволяє нести будь-які судові витрати);
- 2) зменшити розмір належних до оплати судових витрат (надання особі можливості оплатити лише частину цих витрат);
- 3) відстрочити сплату судових витрат на визначений строк (надання особі можливості оплатити судові витрати у більш пізній строк, ніж це визначено законом);
- 4) розстрочити сплату судових витрат на визначений строк (встановлення періодів, протягом яких особа має по частині оплачувати судові витрати).

Як суд розподілить судові витрати за наслідками розгляду справи?

За загальним правилом сторони, на користь якої ухвалене судові рішення, мають бути відшкодовані її судові витрати іншою стороною. Тож сто-

рона, яка програла справу, несе як свої витрати, так і судові витрати іншої сторони, за умови, що вони підтверджені документально. Документальним підтвердженням можуть бути договори, акти виконаних робіт або наданих послуг, квитанції, чеки, квитанції тощо, що засвідчують здійснення відповідних судових витрат.

Трапляються випадки, коли суд за результатами розгляду справи задовольняє позов лише частково. У такому разі судові витрати розподіляються між сторонами пропорційно до задоволених судом вимог.

Про покладення на сторону, яка програла справу, обов'язку відшкодувати судові витрати зазначається у відповідному рішенні суду, яким завершується розгляд справи. Якщо ж суд цього не зробив, Ви можете звернутися до суду з клопотанням про компенсацію понесених Вами судових витрат, і суд додатковим рішенням повинен буде вирішити це питання.

У разі якщо цивільна справа переглядається судом вищої інстанції або за нововиявленими обставинами, і за наслідками такого перегляду судове рішення змінюється або скасовується з ухваленням нового, то відповідно змінюється й розподіл судових витрат.

Певні особливості має розподіл судових витрат у разі відмови позивача від позову та примирення сторін.

Зокрема, якщо позивач відмовився від позову:

1) внаслідок задоволення вимог відповідачем, після подання позову, – позивач має право на компенсацію відповідачем усіх понесених ним (позивачем) судових витрат. Для цього потрібно звернутися до суду з відповідною заявою.

2) з будь-якої іншої причини, – відповідач має право на компенсацію позивачем усіх понесених ним (відповідачем) судових витрат за необґрунтоване притягнення до суду. Для цього відповідач повинен звернутися до суду з відповідною заявою.

У разі, якщо сторони вирішили спір укладенням мирової угоди, але не дійшли згоди з питання розподілу витрат, то суд розподіляє між ними судові витрати порівну (50% на 50% від загальної суми, яку обидві сторони витратили). До загальної суми включаються лише ті судові витрати, що підлягають компенсації за законом та документально підтверджені.

Зверніть увагу, що з метою запобігання завищенню розміру судових витрат і зловживанню правом на компенсацію встановлено граничні розміри компенсації судових витрат. Тобто суд не може присудити з іншої сто-

рони відшкодування судових витрат у сумі, що перевищує граничний розмір, встановлений Кабінетом Міністрів України.

Зокрема, якщо сторона, котра виграла справу, користувалася безкоштовною правовою допомогою в силу закону, то особі, яка надавала безкоштовні послуги правового характеру, повинно бути відшкодовано до 5 % розміру мінімальної заробітної плати за повний робочий день.

Якщо особа користувалася правовою допомогою на основі договору, то у випадку виграшу справи вона має право на відшкодування до 40 % розміру мінімальної заробітної плати за кожну годину роботи особи, яка надавала послуги правової допомоги.

Якщо сторона або її представник понесли витрати, пов'язані з явкою до суду, то за умови виграшу справи сторона має право на компенсацію:

1) витрат на переїзд – у розмірі вартості проїзду повітряним, залізничним, водним і автомобільним транспортом загального користування (крім таксі) з урахуванням усіх витрат, пов'язаних із придбанням проїзних квитків і користуванням постільними речами в поїздах, та страхових платежів на транспорті. Також компенсуються витрати на проїзд транспортом загального користування (крім таксі) до станції, пристані, аеропорту, якщо вони розташовані за межами населеного пункту, де проживає особа або де знаходиться суд;

2) витрат на наймання житла – у розмірі не більш як 250 грн. за добу, за бронювання місця в готелі – не більш як 50 відсотків вартості місця за добу;

3) добових (за кожний день перебування за межами місця проживання, включаючи день виїзду та приїзду) – у розмірі до:

– 30 грн. (якщо до рахунку на оплату вартості проживання у готелі не включено витрати на харчування);

– 24 грн. (якщо до рахунку вартості проживання у готелі включено витрати на одноразове харчування);

– 18 грн. (якщо до рахунку вартості проживання у готелі включено витрати на дворазове харчування);

– 12 грн. (якщо до рахунку вартості проживання у готелі включено витрати на триразове харчування).

Витрати на побутові послуги, що надаються в готелях (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни) компенсуються за наявності підтвердних документів у розмірі, не більш як 10 відсотків норм добових витрат за всі дні проживання;

4) втраченого заробітку – у розмірі, не більше суми, розрахованої за відповідний час, виходячи із трикратного розміру мінімальної заробітної плати;

5) збитків за відрив від звичайних занять – у розмірі, не більше мінімальної заробітної плати, обчисленого за фактичні години відриву від звичайних занять.

Якщо під час розгляду справи сторона несла витрати, пов'язані з залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз, то у разі ухвалення судового рішення на її користь, вона має право на відшкодування:

1) витрат, пов'язаних з переїздом свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів – у розмірі вартості проїзду повітряним, залізничним, водним і автомобільним транспортом загального користування (крім таксі) з урахуванням усіх витрат, пов'язаних із придбанням проїзних квитків і користуванням постільними речами в поїздах, та страхових платежів на транспорті. Також компенсуються витрати на проїзд транспортом загального користування (крім таксі) до станції, пристані, аеропорту, якщо вони розташовані за межами населеного пункту, де проживає особа або де знаходиться суд.

2) витрат на наймання житла для свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів – у розмірі не більш як 250 грн. за добу, за бронювання місця в готелі – не більш як 50 відсотків вартості місця за добу;

3) добових, виплачених свідкам, спеціалістам, перекладачам, експертам (за кожний день перебування за межами місця проживання, включаючи день виїзду та приїзду), – у розмірі до:

– 30 грн. (якщо до рахунку на оплату вартості проживання у готелі не включено витрати на харчування);

– 24 грн. (якщо до рахунку вартості проживання у готелі включено витрати на одноразове харчування);

– 18 грн. (якщо до рахунку вартості проживання у готелі включено витрати на дворазове харчування);

– 12 грн. (якщо до рахунку вартості проживання у готелі включено витрати на триразове харчування).

Витрати на побутові послуги, що надаються в готелях (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни) компенсуються за наявності підтвердних документів у розмірі, не більш як 10 відсотків норм добових витрат за всі дні проживання;

4) витрат на винагороду спеціалістам і перекладачам – у розмірі, що не перевищує суму, розраховану за фактичний час, який було витрачено на цю справу, виходячи із трикратного розміру мінімальної заробітної плати.

5) витрат на винагороду експертам – у розмірі, що не перевищує встановлену вартість проведення відповідних видів судової експертизи (простої експертизи, середньої складності та особливої складності) у науково-дослідних установах Міністерства юстиції України.

Така нормативна вартість встановлена Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Інструкції про порядок і розміри відшкодування витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів дізнання, досудового слідства, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів» від 1 липня 1996 року № 710 (з наступними змінами) у таких розмірах:

- 31,3 грн. – за проведення простої експертизи;
- 39,1 грн. – за проведення експертизи середньої складності;
- 47 грн. – за проведення експертизи особливої складності.

Вартість однієї експертгодини коригується щороку станом на 1 січня з урахуванням індексу споживчих цін (індекс інфляції) за відповідний період.

Граничний розмір компенсації встановлений також щодо витрат, пов'язаних з проведенням огляду доказів на місці та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи. Зокрема, у разі виграшу справи особі компенсуються витрати у сумі, що не перевищує 50 % розміру мінімальної заробітної плати за сукупність дій, необхідних для розгляду справи.

ЯК МИРНО ВЛАДНАТИ СПІР ПІД ЧАС ПРОЦЕСУ?

На будь-якому етапі процесу (в суді першої інстанції, при перегляді справи у судах наступних інстанцій і навіть на стадії виконання судового рішення) Ви маєте можливість мирно владнати спір. Використання мирних способів урегулювання спору в цивільному судочинстві має низку переваг. Для учасників процесу ці переваги полягають у пришвидшенні вирішення спору, зведенні до мінімуму судових витрат, досягненні взаємного компромісу та усунення конфліктності у відносинах з опонентом. Це сприятиме подальшим партнерським відносинам з протилежною стороною.

Якщо Ви не знаєте, який спосіб мирного владнання спору обрати або не

впевнені у щирих намірах протилежної сторони, - зверніться за роз'ясненням до суду, адже сприяння мирному вирішенню справи є його обов'язком. Можливо, суддя порадить Вам звернутися до медіатора – незалежного посередника, який докладе усіх зусиль, щоб Ви знайшли спільне бачення вирішення проблеми разом з іншою стороною, дасть Вам необхідні роз'яснення і допоможе грамотно оформити відповідні документи.

Є кілька способів мирного врегулювання спору під час розгляду цивільної справи в суді:

- 1) подання сторонами спільної заяви про укладення мирової угоди на основі взаємних уступок;
- 2) подання позивачем заяви про відмову від позову;
- 3) подання позивачем заяви про залишення позовної заяви без розгляду;
- 4) подання відповідачем заяви про визнання позову;
- 5) укладення сторонами договору про передачу справи на розгляд третейського суду.

Заяви щодо мирного врегулювання спору, подані на стадії підготовки справи до судового розгляду, мають бути викладені у письмовій формі. Під час судового розгляду заяви про укладення мирової угоди, відмову від позову та визнання позову, залишення позовної заяви без розгляду можуть бути викладені як в усній, так і в письмовій формі. Письмова заява приєднується до матеріалів справи.

Заява сторін про укладення мирової угоди може стосуватися лише прав і обов'язків сторін та предмета позову.

Мирова угода полягає у взаємних поступках сторін. Так, якщо Ви подали позов внаслідок залиття Вашої квартири та просите суд стягнути з відповідача кошти на відшкодування завданої Вам шкоди, то примирення можливо досягти, наприклад, якщо відповідач погодиться самостійно відремонтувати квартиру, а Ви, в свою чергу відмовитеся від грошових вимог.

У цивільному процесі Ви можете також відмовитися від позову або подати суду заяву про залишення його без розгляду. Це доцільно, наприклад, якщо Ви усвідомили помилковість і безперспективність своїх вимог та передбачаєте свій програш за результатами судового розгляду, або якщо відповідач добровільно задовольнив Ваші вимоги (наприклад, відшкодував витрати, необхідні для ремонту затопленої квартири), або ж якщо справа втратила для Вас актуальність. Ви можете відмовитися від позову як повніс-

тю, так і частково, залишивши частину позовних вимог на розгляд суду.

Відповідач може визнати позов (наприклад, якщо бажає уникнути подальшого судового розгляду справи, усвідомлює свою помилку і погоджується з вимогами позивача, зокрема, якщо у судовій практиці вже є судові рішення в аналогічних справах, які ухвалені не на користь відповідачів). Визнання відповідачем позову може бути повним або частковим.

Кожен зі способів мирного врегулювання спору має свої наслідки, які обов'язково необхідно враховувати при їх обранні (див. таблицю).

СПОСОБИ МИРНОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ

№	Спосіб мирного врегулювання спору	Процесуальний наслідок	Наслідок для сторони
1.	Спільна заява сторін про укладення мирової угоди і клопотання про закриття провадження у справі	Ухвала суду про закриття провадження у справі	Звернутися до суду з таким самим позовом у майбутньому неможливо. Але можна звернутися до суду з новим позовом на підставі мирової угоди, яка у такому випадку є звичайним цивільним правочином, у разі її невиконання
2.	Спільна заява сторін про визнання мирової угоди, укладеної між ними, і клопотання про закриття провадження у справі	Ухвала суду про визнання мирової угоди і закриття провадження у справі	Звернутися до суду з таким самим позовом у майбутньому неможливо. Але ухвалу суду про визнання мирової угоди із зафіксованими умовами такої угоди можна виконати примусово через державну виконавчу службу
3.	Заява позивача про відмову від позову	Ухвала суду про закриття провадження у справі	Звернутися до суду в майбутньому з таким самим позовом неможливо
4.	Заява позивача про залишення позовної заяви без розгляду	Ухвала суду про залишення позовної заяви без розгляду	Не перешкоджає повторному зверненню до суду з цим самим позовом
5.	Заява відповідача про визнання позову	Рішення суду про задоволення цивільного позову	Є можливість примусового виконання судового рішення
6.	Договір сторін про передачу справи на розгляд третейського суду	Ухвала суду про залишення позовної заяви без розгляду	Справа вирішуватиметься третейським судом. Але у разі припинення договору про передачу справи на розгляд третейського суду за взаємною згодою - є можливість повторно звернутися до суду з цим самим позовом

На практиці можуть траплятися випадки, коли після одержання позовної заяви відповідач пообіцяє Вам добровільно виконати Ваші вимоги, якщо Ви погодитеся відмовитися від позову. У таких випадках Вам краще просити суд залишити Ваш позов без розгляду, що в подальшому не перешкоджатиме Вам знову звернутися з цим позовом до суду у разі недотримання відповідачем обіцянки. Важливо лише не пропустити встановленого законом строку звернення до суду. Пам'ятайте, що у разі ж відмови від позову і закриття провадження Ви не зможете повторно звернутися до суду з позовом до того самого відповідача з тих самих підстав, тобто з таким самим позовом.

Примирення можна досягти також на етапі виконання судового рішення у Вашій справі. Примирення під час виконавчого провадження можливе у двох формах:

- 1) укладення мирової угоди між сторонами (компромісний варіант);
- 2) відмова стягувача від примусового виконання (уступка стягувача).

Не зважаючи на те, що питання про визнання мирової угоди або прийняття відмови стягувача від примусового виконання вирішує суд, на етапі виконання судового рішення Ви не можете звернутися безпосередньо до суду з ініціативою про примирення. Це можна зробити лише через державного виконавця, який приєднує до відповідної мирової угоди або заяви стягувача необхідні матеріали виконавчого провадження і передає їх до суду за місцем виконання рішення.

Слід пам'ятати, що використання способів мирного врегулювання спору не можливе у справах окремого провадження.

ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЦИВІЛЬНИЙ ПОЗОВ?

Можливі ситуації, коли зволікання з вирішенням цивільної справи може завдати Вам як позивачу непоправної шкоди або приведе до неможливості поновлення Ваших прав.

Для запобігання таким випадкам Ви маєте право звернутися до суду із заявою про забезпечення позову (ст. 151 ЦПК). Суд піде Вам назустріч, якщо переконається, що без вжиття заходів забезпечення позову виконання рішення суду стане утрудненим або взагалі неможливим. Тож у заяві з клопотанням про забезпечення позову мають бути належним чином обґрунтовані причини, у зв'язку з якими потрібно забезпечити позов. Клопотання про забезпечення позову може бути заявлено у самій позовній заяві з відповідним обґрунтуванням або подане до неї, або ж може бути подане пізніше.

Лише з метою запобігання порушенню права інтелектуальної власності суд може забезпечити позов до подання позовної заяви. У цьому випадку до заяви про забезпечення позову додаються докази, які підтверджують, що

саме ця особа є суб'єктом відповідного права інтелектуальної власності і що її права можуть бути порушені у разі невжиття заходів забезпечення позову. До заяви додаються також її копії відповідно до кількості осіб, щодо яких просять вжити заходи забезпечення позову. Відповідна позовна заява має бути подана до суду не пізніше ніж три дні з дня постановлення ухвали про забезпечення позову. Якщо позовну заяву не буде подано у встановлений строк – суд скасує заходи забезпечення позову.

Заходи забезпечення позову може бути вжито на будь-якій стадії розгляду справи. Законом передбачено такі способи забезпечення позову (ч. 1 ст. 152 ЦПК):

- 1) накладення арешту на майно або грошові кошти, що належать відповідачеві і знаходяться у нього або в інших осіб;
- 2) заборона вчиняти певні дії;
- 3) встановлення обов'язку вчинити певні дії;
- 4) заборона іншим особам здійснювати платежі або передавати майно відповідачеві чи виконувати щодо нього інші зобов'язання;
- 5) зупинення продажу арештованого майна, якщо подано позов про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту;
- 6) зупинення стягнення на підставі виконавчого документа, який оскаржується боржником у судовому порядку;
- 7) передача речі, яка є предметом спору, на зберігання іншим особам.

Слід мати на увазі, що забезпечення позову не допускається накладенням арешту на заробітну плату, пенсію та стипендію, допомогу по загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню, яка виплачується у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю (включаючи догляд за хворою дитиною), вагітністю та пологами, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, на допомогу, яка виплачується касами взаємодопомоги, благодійними організаціями, а також на вихідну допомогу, допомогу по безробіттю (крім справ про стягнення аліментів; відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи; про відшкодування збитків, завданих злочином).

За необхідності суд може одночасно застосувати кілька способів забезпечення позову, однак вони мають бути співмірними із заявленими позивачем вимогами.

Слід зазначити, що суд має розглянути клопотання про забезпечення позову в день його надходження. А якщо відповідне клопотання було подано до подання позовної заяви – не пізніше двох днів з дня його подання. Якщо суд визнає Ваше клопотання обґрунтованим і обставини вимагатимуть вжиття заходів забезпечення позову, суд вирішить питання про забезпечення Вашого позову відповідною ухвалою. Суд може забезпечити Ваш позов по-

вністю або частково.

Якщо суд, на Ваш погляд, безпідставно відмовив у забезпеченні позову, чи навпаки, безпідставно вжив щодо Вас заходи забезпечення позову, або скасував забезпечення позову, Ви можете оскаржити таку ухвалу до апеляційного суду. Це не перешкоджатиме подальшому розгляду справи.

Щоб запобігти можливим зловживанням при забезпеченні позову суд може вимагати від позивача забезпечити його вимогу заставою. У таких випадках, визначений судом розмір застави потрібно внести на депозитний рахунок суду, що є підставою для виконання ухвали про забезпечення позову. Якщо за результатами розгляду справи суд вирішить її на Вашу користь і відповідне судове рішення набере законної сили, суд поверне Вам предмет застави.

Однак, якщо суд скасує вжиті заходи забезпечення позову, або ухвалить судове рішення про відмову у задоволенні позову, постановить ухвалу про закриття провадження у справі або залишення позовної заяви без розгляду (і відповідні судові рішення наберуть законної сили), Ви будете зобов'язані відшкодувати особі, щодо якої були вжиті такі заходи забезпечення позову, збитки. Звичайно, за умови, що така особа звернеться до суду з відповідним позовом. У такому випадку відшкодування збитків, завданих забезпеченням позову в першу чергу буде здійснюватися за рахунок Вашого предмета застави.

ХТО І КОЛИ МАЄ НАДАВАТИ ДОКАЗИ?

У цивільному судочинстві сторони рівні у процесі доказування. Тобто позивач зобов'язаний обґрунтувати свої позовні вимоги, а відповідач - заперечення проти позову, зустрічний позов (у разі його подання).

Але оскільки ініціатором звернення до суду є позивач, саме він першим має довести обставини, на яких засновані його вимоги. Якщо суд прийме позовну заяву до розгляду та відкриє провадження у справі, відповідачу буде запропоновано подати письмові заперечення проти позову і обґрунтувати їх відповідними доказами.

За загальним правилом, сторони зобов'язані подати свої докази чи повідомити про них суд до або під час попереднього судового засідання у справі, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться, – до початку розгляду справи по суті (ч. 1 ст. 131 ЦПК). При цьому суд не прийме докази, подані після попереднього судового засідання (якщо воно проводилося), чи після початку розгляду справи по суті (якщо попереднє судове за-

сідання не проводилося), якщо Ви не переконаєте його у поважності причин їх несвоєчасного подання (ч. 2 ст. 131 ЦПК).

Трапляються ситуації, коли Ви не можете самостійно надати докази з поважних причин (наприклад, не маєте доступу до певного доказу, але знаєте у кого або де він знаходиться чи може знаходитися). У таких випадках суд за Вашим клопотанням витребує відповідні докази. Клопотання про витребування доказів має бути подано до або під час попереднього судового засідання, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться, - до початку розгляду справи по суті із наведенням відомостей про неможливість отримання таких доказів (ч. 1 ст. 137 ЦПК).

Для того, щоб суд правильно встановив обставини у справі, потрібно щоб він дослідив та оцінив усі належні докази. Інколи ще до звернення до суду або при зверненні до суду, але до відкриття провадження у справі, чи після відкриття провадження у Вас з'являються підстави вважати, що подання певного доказу згодом стане неможливим або ускладненим (наприклад, його просто приховають або знищать, або важливий для Вас свідок виїде закордон). У таких випадках Ви маєте право просити суд забезпечити докази до судового розгляду (ч. 1 ст. 133 ЦПК): через допит свідка, призначення судової експертизи, витребування та (або) огляд доказів, у тому числі за їх місцезнаходженням та в інший спосіб. Ви можете одночасно просити суд про поєднання кількох способів забезпечення доказу. Наприклад, письмовий доказ може бути витребуваний і негайно оглянутий судом, а за необхідності можна просити суд про призначення судової експертизи цього доказу, наприклад, на предмет підроблення.

Щоб суд забезпечив певний доказ, потрібно звернутися до нього із відповідною заявою. У заяві про забезпечення доказу потрібно зазначити реквізити цивільної справи, у якій Ви просите суд забезпечити доказ (якщо провадження у справі відкрито); зазначити доказ, який необхідно забезпечити і обставини, які він може підтвердити; та вказати на обставини, що свідчать про небезпеку неможливості чи ускладнення у наданні доказу в майбутньому. Заява повинна бути підписана особою, яка її подає або її представником із зазначенням дати підписання. Заява про забезпечення доказу може міститися у позовній заяві або бути подана окремо, а тому числі й до подання позовної заяви. В останньому випадку позовну заяву потрібно подати до суду не пізніше трьох днів з дня постановлення ухвали про забезпечення доказів.

ЯК ДОБИТИСЯ ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ?

Які рішення підлягають виконанню?

Завершальною стадією судового провадження є виконання судового рішення. Зазвичай для того, щоб судове рішення могло бути звернено до виконання, воно має набрати законної сили, тобто стати обов'язковим для виконання.

За загальним правилом рішення суду першої інстанції набирає законної сили після закінчення строку для подання апеляційної скарги, який становить 10 днів з дня проголошення рішення, а для осіб, які не були присутні у судовому засіданні під час проголошення судового рішення – з дня отримання копії цього рішення. Отже, якщо рішення суду ніхто не оскаржив, воно набирає законної сили уже через 10 днів.

Якщо ж рішення суду першої інстанції було оскаржено в апеляційному порядку, то воно набере законної сили після закінчення апеляційного розгляду справи, звісно, якщо апеляційний суд не скасує його.

Рішення судів апеляційної і касаційної інстанцій набирають законної сили з моменту проголошення.

Слід зазначити, що у деяких категоріях справ рішення суду підлягає негайному виконанню (ст. 367 ЦПК). У цих випадках не потрібно чекати, доки воно набере законної сили. Негайно належить виконувати рішення про:

- 1) стягнення аліментів (у межах суми платежу за один місяць, а за Вашим обґрунтованим клопотанням – повної суми заборгованості);
- 2) присудження виплати заробітної плати (у межах суми стягнення за один місяць, а за Вашим обґрунтованим клопотанням – повної суми заборгованості);
- 3) відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи (у межах суми стягнення за один місяць, а за Вашим обґрунтованим клопотанням – повної суми заборгованості);
- 4) поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника;
- 5) відібрання дитини і повернення її тому, з ким вона проживала;
- 6) розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.

У рішенні суду має бути вказівка про те, що воно підлягає негайному виконанню. Однак відсутність такої вказівки не може бути підставою для невиконання такого рішення.

Що робити, якщо рішення не виконується?

Найкраще, коли судове рішення виконується добровільно. Якщо відповідач (боржник) добровільно не виконує рішення суду в цивільній справі, що набрало законної сили або підлягає негайному виконанню, його може бути звернено до примусового виконання. Для цього Вам потрібно звернутися до суду, де знаходиться справа, із заявою про видачу виконавчого листа (ч. 2 ст. 368 ЦПК). Щоб почалося примусове виконання рішення (якщо воно вимагає вчинення певних дій), Ви повинні надати цей лист до державної виконавчої служби разом із заявою про відкриття виконавчого провадження.

Трапляються випадки, коли рішення не можна звернути до примусового виконання через те, що при оформленні чи видачі виконавчого листа суд допустив помилку. Помилки при оформленні можуть проявлятися у дефектах форми і змісту виконавчого листа: наприклад, суд неправильно подав інформацію про стягувача чи боржника, резолютивну частину судового рішення перенесено у виконавчий лист з помилками, внаслідок цього обсяг обов'язків, що покладено на боржника, зменшено чи збільшено, або й зовсім змінено (зокрема, якщо резолютивну частину перенесено зовсім з іншого рішення), відсутні всі необхідні реквізити виконавчого документа. Помилка у виданому Вам виконавчому листі не дасть можливості виконати рішення примусово. Тому для виправлення помилки потрібно звернутися до суду з відповідною заявою.

Якщо Ви загубили оригінал виконавчого листа, випадково знищили його чи втратили з інших причин, Вам слід звернутися до суду, що видав виконавчий лист із заявою про видачу дубліката виконавчого листа.

На практиці можуть виникати ситуації, коли рішення суду в цивільній справі не виконується навіть примусово. Законодавством встановлена відповідальність за невиконання судового рішення.

Невиконання судового рішення є підставою для:

1) відповідальності відповідно до Закону України “Про виконавче провадження” (штраф), – за невиконання боржником – фізичною чи юридичною особою рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, та рішення про поновлення на роботі;

2) адміністративної відповідальності відповідно Кодексу України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (штраф) – за залишення посадовою особою без розгляду окремої ухвали суду або невжиття заходів до усунення зазначених в них порушень закону, а так само за не своєчасну відповідь на окрему ухвалу суду; за невиконання законних вимог державного виконавця;

3) кримінальної відповідальності відповідно до статті 382 Кримінально-

го кодексу України (штраф, позбавлення волі з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю) – за умисне невиконання судового рішення, що набрало законної сили, або перешкоджання його виконанню.

Крім того, якщо невиконання судового рішення є порушенням службових обов'язків, це є підставою для дисциплінарної відповідальності. Шкода, завдана особі внаслідок невиконання судового рішення, підлягає відшкодуванню в судовому порядку.

ЯК ОСКАРЖИТИ СУДОВЕ РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ?

В Україні відповідно до Конституції запроваджено апеляційне та касаційне оскарження судових рішень.

Апеляційне оскарження – подання скарги до суду апеляційної інстанції на судові рішення суду першої інстанції з мотивів неправильного встановлення обставин у справі (питання факту) або неправильного застосування норм матеріального чи порушення норм процесуального права (питання права). Отже, апеляційне оскарження може стосуватися як питань факту, так і питань права.

До суду апеляційної інстанції можуть бути оскаржені будь-які рішення суду першої інстанції (тобто судові рішення, якими справа вирішується за суттю заявлених вимог). Окремо від рішення суду в апеляційному порядку можуть бути оскаржені ухвали у випадках, визначених ЦПК.

Касаційне оскарження – подання скарги до суду касаційної інстанції на судові рішення суду апеляційної інстанції, а при потребі – і суду першої інстанції з мотивів неправильного застосування норм матеріального чи порушення норм процесуального права (питання права). Таким чином, касаційне оскарження, на відміну від апеляційного, може стосуватися лише питань права.

На результатах розгляду цивільної справи може позначитися низка обставин, які можуть бути підставою для перегляду судових рішень Верховним Судом України. Перегляд судового рішення Верховним Судом України можна ініціювати у випадках неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах; а також у разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні

справи судом.

Крім цього, перегляд судового рішення може бути ініційований у разі виявлення обставин, про існування яких не знали і не могли знати за умови добросовісного ставлення до виконання своїх обов'язків судді і принаймні одна особа, яка брала участь у справі. Ця особа наділена правом звернутися із заявою перегляду справи у зв'язку з нововиявленими обставинами. Таким же правом наділена й особа, яка фактично не брала участі в цивільній справі, але за змістом правовідносин повинна була бути залучена до участі у справі. За своїм змістом такий перегляд не є оскарженням, оскільки немає вини суду у неправосудності судового рішення у таких випадках, але ми його розглянемо в цій книжці, оскільки це вид перегляду судового рішення.

Апеляційне оскарження

Хто має право на оскарження?

За загальним правилом оскаржити рішення суду в апеляційному порядку може особа, яка брала участь у справі (позивач, відповідач, третя особа, заявник чи інша заінтересована особа, їхній представник, орган чи особа, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб). Крім того, право на апеляційне оскарження має також особа, яка не брала участі у справі, якщо судові рішення безпосередньо зачіпає її права, свободи, інтереси чи обов'язки.

Ви можете оскаржити судові рішення особисто або через свого представника – незалежно від того, чи брав такий представник участь у процесі розгляду справи судом першої інстанції.

Які судові рішення можна оскаржити?

Судові рішення у цивільних справах можуть прийматися у формі рішення та ухвали.

Рішенням є письмове судові рішення щодо вимог цивільного позову або заяви, поданої в порядку окремого провадження. В апеляційному порядку можна оскаржити будь-яке рішення, що не набрало законної сили, – як про задоволення позову або заяви, так і про відмову у задоволенні. Ухвала – це письмове або усне судові рішення з питань, пов'язаних з процедурою розгляду цивільної справи, та інших процесуальних питань. Слід звернути увагу на те, що на відміну від рішення далеко не всі ухвали суду першої інстанції в цивільній справі можна оскаржувати, оскільки зловживання правом на оскарження проміжних ухвал давало б можливість затягувати вирішення справи.

Відповідно до статті 293 ЦПК в апеляційному порядку можна оскаржити ухвали щодо:

1) відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу або скасуванні судового наказу;

2) забезпечення позову, а також щодо скасування забезпечення позову;

3) повернення заяви позивачеві (заявникові);

4) відмови у відкритті провадження у справі;

5) відкриття провадження у справі з недотриманням правил підсудності;

6) передачі справи на розгляд іншому суду;

7) відмови поновити або продовжити пропущений процесуальний строк;

8) визнання мирової угоди за клопотанням сторін;

9) визначення розміру судових витрат;

10) внесення виправлень у рішення;

11) відмови ухвалити додаткове рішення;

12) роз'яснення рішення;

13) зупинення провадження у справі;

14) закриття провадження у справі;

15) залишення заяви без розгляду;

16) залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду;

17) відхилення заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами;

18) видачі дублікату виконавчого листа;

19) поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання;

20) відстрочки і розстрочки, зміни чи встановлення способу і порядку виконання рішення;

21) тимчасового влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу;

22) оголошення розшуку відповідача (боржника) або дитини;

23) примусового проникнення до житла;

24) звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках;

25) тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України;

26) заміни сторони виконавчого провадження;

27) визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами;

28) рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої поса-

дової особи державної виконавчої служби;

29) повороту виконання рішення суду;

30) виправлення помилки у виконавчому листі або визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню;

31) відмови в поновленні втраченого судового провадження;

32) звільнення (призначення) опікуна чи піклувальника.

Інші ухвали суду першої інстанції можна оскаржувати лише одночасно з оскарженням рішенням суду. Тобто обґрунтовані заперечення на ухвали, які не можна оскаржувати окремо, можуть включатися до апеляційної скарги на рішення суду.

Мотиви апеляційного оскарження

Апеляційне оскарження допускається з мотивів допущення судом помилки як у питаннях факту (щодо встановлення обставин у справі), так і в питаннях права (у застосуванні норм матеріального та / або процесуального права). Зокрема, оскаржити судові рішення в апеляційному порядку можна з таких підстав:

1) неповне з'ясування судом першої інстанції обставин, що мають значення для справи;

2) недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції визнав встановленими;

3) невідповідність висновків суду обставинам у справі;

4) порушення норм матеріального або процесуального права, що призвело до неправильного вирішення справи чи питання;

5) справу розглянуто і вирішено у першій інстанції неповноважним суддею чи складом суду;

6) судові рішення ухвалено чи підписано не тим суддею, який розглянув справу;

7) справу розглянуто за відсутності будь-кого з осіб, які беруть участь у справі, належним чином не повідомлених про час і місце судового засідання;

8) суд вирішив питання про права та обов'язки осіб, які не брали участь у справі;

9) суд розглянув не всі вимоги і цей недолік не був і не міг бути усунений ухваленням додаткового рішення судом першої інстанції;

10) справу розглянуто з порушенням правил виключної підсудності.

Якщо Ви в повному обсязі не погоджуєтесь з результатом вирішення справи, то судові рішення належить оскаржувати повністю, а якщо Ви вважаєте неправильними лише окремі висновки суду, то можете оскаржити рішення частково.

Зверніть увагу! Якщо недоліки судового рішення першої інстанції можна усунути ухваленням додаткового рішення у зв'язку з тим, що суд вирішив не всі питання, але дослідив необхідні докази та з'ясував обставини (стаття 220), виправленням описки чи арифметичної помилки у судовому рішенні (стаття 219), роз'ясненні судового рішення (стаття 221 ЦПК), тоді доцільно застосовувати саме ці механізми, а не апеляційне оскарження.

За наявності обставин, що об'єктивно існували на момент вирішення цивільної справи в суді першої інстанції, але не були відомі і не могли бути відомі суду та хоча б одній особі, яка брала участь у справі, така особа може використати механізм перегляду справи за нововиявленими обставинами, а не апеляційне оскарження.

Який порядок оскарження судового рішення?

Особа, яка має право на апеляційне оскарження та не погоджується з судовим рішенням, може подати апеляційну скаргу. Апеляційна скарга подається у письмовій формі через суд першої інстанції, який ухвалив рішення, але адресатом у ній має бути зазначений апеляційний суд. В апеляційній скарзі потрібно зазначити, у чому саме полягає необґрунтованість чи незаконність судового рішення, і сформулювати свої вимоги до апеляційного суду. Саме в межах цих вимог апеляційний суд переглядатиме справу.

Якщо Ви оскаржуєте рішення суду, то апеляційну скаргу слід подати протягом 10 днів з дня його проголошення, а якщо Ви не були присутні у судовому засіданні – з дня отримання копії цього рішення. Якщо ж Ви оскаржуєте ухвалу, то апеляційну скаргу слід подати протягом 5 днів з дня її проголошення або отримання копії відповідної ухвали (у випадках, якщо ухвалу було постановлено за Вашої відсутності).

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Якщо Ви з поважних причин¹ пропустили строк подання апеляційної скарги, то Вам потрібно одночасно зі скаргою подати заяву із клопотанням про поновлення строку на апеляційне оскарження із обґрунтуванням поважності причин його пропущення та наведенням відповідних доказів.

Таке клопотання може бути викладено у самій апеляційній скарзі. Пам'ятайте, що незнання положень ЦПК щодо строків оскарження не є поважною причиною пропущення строку.

¹ Наприклад, захворювання, що унеможливило своєчасно підготувати заяву чи скаргу або підшукати представника, тощо.

ЗМІСТ АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ

найменування апеляційного суду, до якого подається апеляційна скарга

Зазначення апеляційного суду, який переглядатиме Вашу цивільну справу в апеляційному порядку.
Наприклад:
Апеляційний суд Сумської області

прізвище, ім'я, по-батькові особи, яка подає апеляційну скаргу (найменування для юридичної особи); адреса, номер засобу зв'язку, адреса ел.пошти, якщо такі є

Наприклад:
Особа, яка подає скаргу (позивач у справі): Петренко Петро Петрович, який проживає за адресою: вул. Івана Франка, 0, кв. 000, м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400. Тел. 8-05444-0-00-00

прізвище, ім'я, по-батькові представника, адреса, номер засобу зв'язку, адреса ел.пошти, якщо такі є

Така інформація наводиться у разі, якщо скаргу від імені сторони чи третьої особи, заявника чи заінтересованої особи подає представник.
Наприклад:
Представник: Коваленко Андрій Андрійович, який проживає за адресою: вул. Невідома, 111, кв. 111, м. Київ, 01001. Тел. 8-044-111-11-11, ел. пошта: kovalenko@kovalenko.kiev.ua

прізвище, ім'я, по-батькові (найменування для юридичної особи) осіб, які беруть участь у справі; адреса, номер засобу зв'язку, адреса ел.пошти (якщо такі відомі особі, яка подає апеляційну скаргу)

наприклад:
Відповідач: Іванець Василь Васильович, який проживає за адресою: вул. Київська, 6, м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400
Тел. 8-05444-1-11-12, ел. пошта: i_ivanets@ukr.net

назва документа із зазначенням судового рішення, що оскаржується

Наприклад:
АПЕЛЯЦІЙНА СКАРГА
на рішення Глухівського міськрайонного суду Сумської області №11ц - 1111 за позовом Петренка П.П. до Іванця В.В. про визнання договору купівлі-продажу квартири недійсним

вимоги особи, яка подає апеляційну скаргу, та їх обґрунтування

Тут потрібно детально описати, у чому саме полягає неправильність чи неповнота дослідження доказів і встановлення обставин у справі та (або) застосування судом першої інстанції норм права. У разі необхідності дослідження нових доказів потрібно обґрунтувати, чому неможливо було подати такі докази під час розгляду справи в суді першої інстанції.

Далі після слова „Прошу” слід навести свої вимоги щодо судового рішення, що оскаржується.

Наприклад:

- змінити рішення/ухвалу (вказати як саме);
- скасувати рішення/ухвалу та ухвалити нове рішення / постановити нову ухвалу (вказати про що саме);
- скасувати рішення та залишити позовну заяву без розгляду / закрити провадження у справі;
- скасувати ухвалу, що перешкоджає подальшому провадженню у справі і направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції;
- скасувати судовий наказ;
- змінити судовий наказ.

процесуальні клопотання (у разі необхідності)

За потреби Ви маєте право у скарзі заявити необхідні клопотання. Наприклад, про:

- поновлення пропущеного строку для апеляційного оскарження рішення/ухвали суду першої інстанції;
- звільнення від сплати судового збору, зменшення його розміру або розстрочення чи відстрочення сплати;
- призначення судової експертизи;
- забезпечення позову;
- витребування нових доказів;
- виклик свідка тощо.

Клопотання мають бути обґрунтовані і конкретні.

Наприклад, заявляючи клопотання про виклик свідка, слід зазначити, які обставини він може підтвердити, його повне ім'я та місце проживання чи роботи.

перелік матеріалів, що додаються до апеляційної скарги

Після слова «Додаток» наводиться перелік документів та інших матеріалів, що додаються до апеляційної скарги. Обов'язково слід приєднати копії скарги та всіх документів, доданих до неї відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі. Також додаються:

- докази (у разі необхідності);
- документи (квитанції) про сплату судового збору та оплату витрат на інформаційно-технічне обслуговування, крім випадків, коли особа звільнена від їх сплати;
- довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо скаргу подає представник і такий документ не подавався раніше.

дата та підпис

Апеляційна скарга має бути підписана особою, яка її подає, або її представником із зазначенням дати підписання.

До скарги додаються документи, що підтверджують сплату судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у розмірі, який визначається залежно від конкретної категорії справи (див. питання «Судовий збір і як його сплачувати», «Витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи»), а також копії скарги та усіх доданих документів для інших осіб, які беруть участь у справі.

Змінити або доповнити апеляційну скаргу можна лише впродовж строку апеляційного оскарження. Відкликати апеляційну скаргу можна до початку розгляду справи в апеляційному суді. Якщо у будь-який момент до закінчення апеляційного розгляду справи Ви вирішите відмовитися від поданої Вами апеляційної скарги, – Ви можете зробити це, звернувшись до суду з відповідним клопотанням. Крім того, до закінчення апеляційного розгляду позивач може відмовитися від свого позову, заявленого в суді першої інстанції, а також укласти з відповідачем мирову угоду.

У разі, коли апеляційну скаргу на судові рішення у Вашій справі раніше за Вас подав інший учасник процесу, і його вимоги збігаються з Вашою позицією, Ви можете приєднатися до цієї скарги у будь-який час до початку апеляційного розгляду. Для цього потрібно звернутися до апеляційного суду з відповідною заявою про приєднання. Судовий збір та витрати а інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи при цьому сплачувати не потрібно.

Якщо протягом встановлених законом строків ніхто не виявив наміру оскаржити рішення суду в апеляційному порядку (тобто, якщо не було подано апеляційну скаргу), то судові рішення набирає законної сили і стає обов'язковим для виконання. Усі заяви та скарги, подані після закінчення строків оскарження, апеляційний суд залишатиме без розгляду, якщо за заявою особи, яка їх подала, не знайде підстав для повнення строку.

Які вимоги можна заявити до апеляційного суду?

В апеляційній скарзі слід правильно сформулювати вимоги до суду апеляційної інстанції, тобто про бажане для Вас рішення за результатами апеляційного оскарження. При цьому потрібно враховувати повно-

важення суду апеляційної інстанції, що визначені ст.ст. 307-312 ЦПК. Так, оскаржуючи в апеляційному порядку рішення суду, Ви маєте право просити суд:

1) змінити рішення суду першої інстанції (у випадках, якщо суд першої інстанції помилково застосував норми матеріального чи процесуального права до частини з позовних вимог);

2) скасувати рішення суду першої інстанції та ухвалити нове рішення по суті позовних вимог (у разі неповного з'ясування обставин, що мають значення для справи; недоведеності обставин, що мають значення для справи, які суд встановив; невідповідності висновків суду дійсним обставинам у справі; допущення судом порушень норм матеріального чи процесуального права, що призвело до неправильного вирішення справи; участі в ухваленні рішення судді, якому було заявлено відвід на підставі обставин, що викликали сумнів у неупередженості; ухвалення чи підписання рішення не тим суддею, який розглядав справу);

3) скасувати рішення суду першої інстанції і залишити позовну заяву без розгляду або закрити провадження у справі (у випадках, якщо були або з'явилися підстави для залишення позовної заяви без розгляду або закриття провадження у справі).

Якщо Ви оскаржуєте судовий наказ, Ви маєте право просити суд:

1) скасувати судовий наказ (у випадках, коли заявлені вимоги можуть бути розглянуті у позовному провадженні; відсутності між стягувачем та боржником спірних правовідносин, на основі яких була заявлена вимога);

2) змінити судовий наказ (у випадках, якщо суд першої інстанції допустив помилки у застосуванні норми матеріального чи процесуального права).

При апеляційному оскарженні ухвали суду Ви можете просити суд апеляційної інстанції:

1) змінити ухвалу суду першої інстанції або ж скасувати ухвалу суду першої інстанції та постановити нову ухвалу з цього питання (у разі, якщо суд першої інстанції порушив норми матеріального чи процесуального права або при правильному вирішенні помилково сформулював суть процесуальної дії чи підстави її застосування);

2) скасувати ухвалу і передати питання на новий розгляд до суду першої інстанції (у разі, якщо останній порушив порядок, встановлений для його вирішення);

3) скасувати ухвалу, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції (у випадках неповного з'ясування судом обставин, що мають значення для справи; недоведеності обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції вважає встановленими; невідповідності висновків суду обставинам справи; порушення норм матеріального чи процесуального права, які призвели до неправильного вирішення питання).

Прийняття апеляційної скарги до розгляду

На наступний день після закінчення строку для подання апеляційної скарги суд першої інстанції надсилає подану скаргу разом з матеріалами справи до суду апеляційної інстанції.

Якщо з певних причин апеляційні скарги надійшли до суду першої інстанції після направлення справи до апеляційного суду, то такі скарги будуть надіслані не пізніше наступного дня після їх надходження.

У день надходження справи до суду апеляційної інстанції вона реєструється і не пізніше наступного робочого дня передається відповідному судді-доповідачу, який вивчає матеріали і протягом 3 днів повинен вирішити питання щодо прийняття апеляційної скарги до розгляду.

Якщо ніяких перешкод для прийняття скарги не буде виявлено, суддя-доповідач постановить відповідну ухвалу і не пізніше наступного дня після цього суд надішле її копії Вам, а також іншим особам, які беруть участь у справі, додавши для них копії апеляційної скарги та доданих до неї матеріалів.

Якщо Ви подасте апеляційну скаргу, не дотримавши якоїсь із встановлених законом вимог щодо оформлення, додатків до апеляційної скарги або не сплатите судовий збір і (або) витрати на інформаційно-технічне забезпечення у належному розмірі, суддя-доповідач апеляційного суду постановить ухвалу про залишення Вашої скарги без руху. У цій же ухвалі суддя встановить строк, протягом якого Ви зможете усуну-

ти вказані ним недоліки. Пам'ятайте: якщо недоліки не буде своєчасно виправлено, то суд поверне Вам апеляційну скаргу, і Ви втратите право на апеляційне оскарження у зв'язку із закінченням строку оскарження.

Крім того, суддя поверне апеляційну скаргу, якщо до відкриття апеляційного провадження Ви вирішили відкликати свою апеляційну скаргу, або ж коли дійде висновку, що скаргу подала особа, яка не мала цивільно-процесуальної дієздатності чи відповідних повноважень на ведення справи, або ж коли така справа не підсудна апеляційному суду, якому адресовано скаргу.

У тих випадках, коли строк подання апеляційної скарги було пропущено, суд апеляційної інстанції своєю ухвалою залишить її без розгляду, якщо Ви у своїй заяві не доведете наявність підстав для поновлення цього строку. Заяву про поновлення строку на апеляційне оскарження суд розглядає за умови надходження апеляційної скарги. Якщо ж Ви пропустили строк оскарження і не подали такої заяви, суд поверне Вам апеляційну скаргу.

КАСАЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ

Хто має право на оскарження?

Право на касаційне оскарження мають ті самі особи, що й мають право на апеляційне оскарження. Отже, Ви маєте право звернутися до суду касаційної інстанції у справі, в якій Ви брали участь як сторона, третя особа, заявник, інша заінтересована особа чи представник, а також якщо Ви не брали участі у справі, але суд вирішив питання про Ваші права, свободи, інтереси чи обов'язки.

Повноваження представника обов'язково мають бути підтверджені доданим до касаційної скарги документом. На відміну від апеляційного провадження, довіреність належить подати незалежно від того, чи є вона у матеріалах справи, оскільки деякі рішення за касаційною скаргою суд касаційної інстанції може ухвалити, не витребовуючи справу, а тому він повинен переконатися у тому, що представник має належні повноваження.

Які судові рішення можна оскаржити?

У касаційному порядку можуть бути оскаржені:

1) рішення суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також рішення і ухвали апеляційного суду, ухвалені за результатами апеляційного розгляду;

2) ухвали суду першої інстанції щодо: відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу або скасування судового наказу; повернення заяви позивачеві (заявникові); відмови у відкритті провадження у справі; зупинення провадження у справі; закриття провадження у справі; залишення заяви без розгляду; залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду; відхилення заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами; видачі дублікату виконавчого листа; відстрочки і розстрочки, зміни чи встановлення способу і порядку виконання рішення; звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках; заміни сторони виконавчого провадження; визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами; рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби; повороту виконання рішення суду; відмови в поновленні втраченого судового провадження. Такі ухвали суду першої інстанції оскаржують у касаційному порядку лише після їх перегляду апеляційним судом;

3) ухвали апеляційного суду, якщо вони перешкоджають подальшому провадженню у справі (крім ухвал апеляційного суду про скасування судового наказу, відхилення апеляційної скарги на судовий наказ і залишення судового наказу без змін, які є остаточними).

Мотиви касаційного оскарження

Касаційну скаргу можна подавати лише, якщо Ви вважаєте, що суди попередніх інстанцій неправильно застосували норми матеріального або порушили норми процесуального права, що привело до неправильного вирішення справи. Тобто, на відміну від апеляційного оскарження, підставами касаційного оскарження можуть бути помилки судів першої та (або) апеляційної інстанцій лише у питаннях права (застосування норм матеріального та процесуального права), але не в питаннях факту.

Порушення норм права може виявлятися у:

- 1) застосуванні норми, яку не належало застосовувати у відповідній ситуації;
- 2) незастосуванні норми, яку належало застосувати;
- 3) наданні застосованій нормі неправильного тлумачення.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Якщо недоліки судового рішення першої та апеляційної інстанцій можна усунути ухваленням додаткового рішення (ст. 220 ЦПК), виправленням опіски чи арифметичної помилки у судовому рішенні (ст. 219 ЦПК), роз'ясненням судового рішення (ст. 221 ЦПК), тоді доцільно

застосовувати саме ці механізми, а не оскарження судового рішення.

За наявності обставин, що об'єктивно існували на момент вирішення цивільної справи в суді першої або апеляційної інстанції, але не були відомі і не могли бути відомі суду та хоча б одній особі, яка брала участь у справі, така особа може використати механізм перегляду справи за нововиявленими обставинами (глава IV розділу V ЦПК), а не оскарження судового рішення.

Який порядок оскарження судового рішення?

За наявності у Вас права на касаційне оскарження та бажання його реалізувати, потрібно звертатися зі скаргою безпосередньо до суду касаційної інстанції. Судом касаційної інстанції в цивільних справах є Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Щоб подати касаційну скаргу, найпростіше надіслати її поштою на адресу цього суду (краще рекомендованим листом з повідомленням).

Оскаржити рішення суду в касаційному порядку можна протягом двадцяти днів з дня набрання законної сили судовим рішенням апеляційного суду, тобто з дня проголошення судового рішення цього суду.

У разі якщо Ви подасте касаційну скаргу з недотриманням установленого строку та не порушите у ній питання про поновлення строку на касаційне оскарження, суд поверне Вам таку скаргу. Проте якщо, подаючи скаргу, Ви зазначите поважні причини пропущення строку, суд може поновити його, якщо визнає такі причини обґрунтованими.

ЗМІСТ КАСАЦІЙНОЇ СКАРГИ

найменування суду,
до якого подається
касаційна скарга

До Вищого спеціалізованого суду України з
розгляду цивільних і кримінальних справ

прізвище, ім'я, по-
батькові особи, яка
подає касаційну скаргу
(найменування для
юридичної особи); адреса,
номер засобу зв'язку,
адреса ел.пошти, якщо
такі є

наприклад:
Особа, яка подає скаргу (позивач у справі):
Петренко Петро Петрович, який проживає за
адресою: вул. Івана Франка, 0, кв. 000, м. Глухів
Глухівського р-ну Сумської обл., 41400. Тел.
8-05444-0-00-00

прізвище, ім'я, по-
батькові представника,
адреса, номер засобу
зв'язку, адреса ел.пошти,
якщо такі є

Така інформація наводиться у разі, якщо скаргу подає
представник.

наприклад:

Представник: Коваленко Андрій Андрійович, який
проживає за адресою: вул. Невідома, 111, кв. 111,
м. Київ, 01001. Тел. 8-044-111-11-11, ел. пошта:
kovalenko@kovalenko.kiev.ua

прізвище, ім'я, по-
батькові (найменування
для юридичної особи)
осіб, які беруть участь
у справі; адреса, номер
засобу зв'язку, адреса
ел.пошти (якщо такі відомі
особі, яка подає касаційну
скаргу)

наприклад:
Відповідач: Іванець Василь Васильович,
який проживає за адресою: вул. Київська, 6,
м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400
Тел. 8-05444-1-11-12, ел. пошта: i_ivanets@ukr.net

назва документа
із зазначенням
судового рішення, що
оскаржується

наприклад:
КАСАЦІЙНА СКАРГА
на ухвалу Апеляційного суду Сумської області
від 1 квітня 2010 р. та рішення Глухівського
міськрайонного суду Сумської області від 1
лютого 2010 р. у справі за позовом Петренка
П.П. до Іванця В.В. про визнання договору купівлі-
продажу квартири недійсним

вимоги особи, яка подає скаргу до суду касаційної інстанції, та їх обґрунтування

Тут потрібно описати, у чому полягає порушення норм матеріального чи процесуального права. Також потрібно викласти свої вимоги щодо оскаржених судових рішень, наприклад:

- скасувати рішення суду першої і ухвалу апеляційної інстанції і передати справу на новий розгляд до суду першої інстанції;
- скасувати ухвалу суду апеляційної інстанції та залишити в силі рішення суду першої інстанції, що було помилково скасоване апеляційним судом;
- скасувати судові рішення першої та апеляційної інстанцій і залишити заяву без розгляду або закрити провадження в справі;
- скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій та ухвалити нове судове рішення або змінити рішення не передаючи справи на новий розгляд тощо.

процесуальні клопотання (у разі необхідності)

За потреби Ви маєте право у скарзі заявити необхідні клопотання, наприклад, про:

- поновлення пропущеного строку на касаційне оскарження рішення/ухвали суду;
- звільнення від сплати судового збору та/або витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи, зменшення їх розміру або розстрочення чи відстрочення сплати;
- зупинення виконання оскарженого рішення суду.

перелік матеріалів, що додаються до касаційної скарги

Після слова «ДОДАТОК» наводиться перелік документів та інших матеріалів, що додаються до касаційної скарги. Обов'язково слід приєднати копії скарги та всіх документів, доданих до неї відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі. Також необхідно додати:

- копії судових рішень, що оскаржуються;
- документи (квитанції) про сплату судового збору та оплату витрат на інформаційно-технічне обслуговування, крім випадків, коли особа звільнена від їх сплати;
- довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо касаційну скаргу подає представник (навіть якщо такий документ є у матеріалах справи).

дата та підпис

Касаційна скарга має бути підписана особою, яка її подає, або її представником із зазначенням дати підписання

За подання касаційної скарги слід сплатити судовий збір та оплатити витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у розмірі, який визначається залежно від конкретної категорії справи (див. питання «Судовий збір і як його сплачувати», «Витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи»).

Змінити або доповнити касаційну скаргу можна лише впродовж строку касаційного оскарження. Відкликати касаційну скаргу можна до початку розгляду справи в суді касаційної інстанції. Якщо у будь-який момент до закінчення касаційного розгляду справи Ви захочете відмовитися від поданої Вами скарги, – Ви можете зробити це, письмово звернувшись з відповідним клопотанням до суду.

Крім того, до закінчення касаційного розгляду Ви можете відмовитися від свого позову, заявленого в суді першої інстанції, а також укласти з відповідачем мирову угоду.

У разі якщо касаційну скаргу на судові рішення у Вашій справі раніше за Вас подав інший учасник процесу, і його вимоги збігаються з Вашими, Ви можете приєднатися до цієї скарги. Для цього потрібно звернутися з відповідною заявою про приєднання до суду касаційної інстанції протягом трьох днів з дня одержання копії касаційної скарги.

Які вимоги можна заявити до суду касаційної інстанції?

У касаційній скарзі потрібно викласти вимоги до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ щодо оскаржуваного судового рішення та обґрунтувати їх. Зокрема, Ви можете просити суд касаційної інстанції:

1) скасувати судові рішення суду першої або апеляційної інстанції і передати справу на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції (у разі порушення ним норм процесуального права, що унеможливили встановлення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення справи);

2) скасувати судові рішення суду апеляційної інстанції та залишити в силі судові рішення суду першої інстанції (якщо судові рішення суду першої інстанції було ухвалене відповідно до закону і скасоване або змінене рішенням суду апеляційної інстанції помилково);

3) скасувати судові рішення першої та апеляційної інстанцій і залишити заяву без розгляду або закрити провадження в справі (у випадках, якщо були або з'явилися підстави для залишення позовної заяви без роз-

гляду або закриття провадження у справі);

4) скасувати судові рішення судів першої та/або апеляційної інстанцій та ухвалити нове судові рішення, не передаючи справи на новий розгляд (якщо судом першої та/або апеляційної інстанції було застосовано закон, який не поширюється на ці правовідносини, чи не застосовано закон, який підлягав застосуванню, тобто попередні рішення є незаконними і для ухвалення нового рішення немає необхідності досліджувати докази та встановлювати обставини);

5) змінити судові рішення судів першої та/або апеляційної інстанцій, не передаючи справи на новий розгляд (якщо суд вирішив не всі вимоги або помилково застосував норми матеріального чи процесуального права до частини з вимог).

Щодо оскаржуваної ухвали суду Ви можете просити суд касаційної інстанції:

1) скасувати ухвалу, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направити справу для продовження розгляду до суду першої або апеляційної інстанції (у разі встановлення порушень норм матеріального чи процесуального права, що призвели до постановлення незаконної ухвали, що перешкоджає подальшому провадженню у справі);

2) змінити або скасувати ухвалу суду першої або апеляційної інстанції і вирішити питання по суті (якщо воно було вирішено всупереч нормам процесуального права або при правильному вирішенні було помилково сформульовано суть процесуальної дії чи підстави її застосування);

3) скасувати ухвалу апеляційної інстанції і залишити в силі законну ухвалу суду першої інстанції (якщо таку ухвалу апеляційний суд скасував помилково);

4) скасувати ухвалу і передати питання на новий розгляд до суду першої або апеляційної інстанції (якщо було порушено порядок, встановлений для вирішення такого питання).

Відкриття касаційного провадження

Касаційна скарга реєструється в суді касаційної інстанції та передається в порядку черговості судді-доповідачу. Після цього суддя протягом 3 днів вирішує питання щодо відкриття касаційного провадження та постановляє про це відповідну ухвалу. Разом з постановленням ухвали

про відкриття провадження суддя витребує справу з суду, в якому вона знаходиться, а також надсилає копії касаційної скарги та доданих до неї матеріалів особам, які беруть участь у справі.

Якщо Ви подасте касаційну скаргу без дотримання встановлених законом вимог щодо її форми, структури та додатків до неї або не сплатите судовий збір за її подання і/або витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи (крім випадків звільнення від їх сплати), суддя постановить ухвалу про залишення Вашої скарги без руху. У цій же ухвалі Вам буде встановлено строк, протягом якого Ви зможете усунути недоліки. Однак, якщо впродовж цього строку недоліки не будуть усунуті, суд постановить ухвалу про повернення касаційної скарги.

Суддя також повертає касаційну скаргу, якщо її подала особа, яка не має цивільно-процесуальної дієздатності чи відповідних повноважень, або така справа не підсудна Вищому спеціалізованому суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, або ж якщо особа, яка подала скаргу відкликала її до відкриття касаційного провадження у справі.

Крім того, при вирішенні питання про відкриття касаційного провадження суддя відмовить у його відкритті, якщо:

- 1) справа не підлягає касаційному розгляду у порядку цивільного судочинства;
- 2) справа не переглядалася в апеляційному порядку;
- 3) є ухвала про закриття касаційного провадження у зв'язку з відмовою цієї особи від касаційної скарги на це саме судове рішення чи ухвалу;
- 4) є ухвала про відхилення касаційної скарги цієї особи або про відмову у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою на це саме судове рішення чи ухвалу;
- 5) касаційна скарга є необґрунтованою і викладені в ній доводи не викликають необхідності перевірки матеріалів справи.

Про повернення касаційної скарги або відмову у відкритті касаційного провадження суддя постановляє ухвалу, копія якої разом з доданими до скарги матеріалами направляються особі, яка подавала касаційну скаргу, а касаційна скарга залишається у суді касаційної інстанції.

Пам'ятайте, що Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ, як правило, розглядає цивільні справи не викликаючи чи і не повідомляючи осіб, які беруть участь у справі.

Перегляд судових рішень Верховним Судом України

Хто має право ініціювати перегляд?

Право на звернення із заявою про перегляд судового рішення Верховним Судом мають сторони та інші особи, які брали участь у справі. Таку заяву також має право подати особа, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною.

Особи, які мають право подати заяву про перегляд судового рішення Верховним Судом, можуть звертатися до суду особисто або через свого представника – незалежно від того, чи брав такий представник участь у процесі розгляду справи судом першої, апеляційної чи касаційної інстанцій.

Мотиви і предмет перегляду

Завданням перегляду судових рішень Верховним Судом є перевірка судових рішень касаційної інстанції в цивільних справах на предмет правильності застосування права у випадках:

1) неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом. Міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, сьогодні насамперед є Європейський суд з прав людини.

Таким чином, предметом перегляду у Верховному Суді можуть бути:

1) судові рішення касаційної інстанції у цивільній справі, яке разом з іншим рішенням касаційної інстанції свідчить про неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах;

2) рішення національного суду у цивільній справі, яке необхідно переглянути для усунення порушення Україною міжнародних зобов'язань, встановленого міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною.

Як звернутися до суду про перегляд?

Щоб ініціювати перегляд судового рішення Верховним Судом України потрібно звернутися із відповідною заявою. Якщо Ви оскаржуєте судове рішення внаслідок неоднакового застосування судами касаційної інстанції однієї й тієї ж норми матеріального права у подібних правовідносинах, то заяву потрібно подати протягом одного місяця:

1) з дня ухвалення судового рішення у Вашій справі;

або 2) з дня ухвалення судового рішення в іншій справі, яке свідчить про неоднакове застосування норми права (якщо таке рішення було ухвалене пізніше), але не пізніше одного року з дня ухвалення судового рішення у Вашій справі.

Якщо ж заява стосується перегляду судового рішення з підстав встановлення Європейським судом з прав людини порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом, то заяву про перегляд потрібно подати не пізніше одного місяця з дня, коли особі, на користь якої ухвалено рішення Європейського суду, стало відомо про набуття цим рішенням статусу остаточного. Остаточними відповідно до ст. 44 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод є:

1) рішення Великої палати Європейського суду з прав людини;

2) рішення палати Європейського суду з прав людини, якщо сторони заявили про те, що вони не будуть звертатися з клопотанням про передавання справи на розгляд Великої палати; або через 3 місяці від дати ухвалення рішення, якщо клопотання про передання справи на розгляд Великої палати не було заявлене; або якщо колегія Великої палати відхилила клопотання про передання справи на розгляд Великої палати.

Заява про перегляд судового рішення подається у письмовій формі через Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ, але адресатом у ній має бути зазначений Верховний Суд.

За подання заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом сплачується судовий збір та витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у розмірі, який визначається відповідно до конкретної категорії справи (див. питання «Судовий збір і як його сплачувати», «Витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи і як їх сплачувати»), крім випадків звільнення від їх сплати або подання заяви про перегляд судового рішення з підстави встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

ЗМІСТ ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

найменування суду, до якого подається заява

До Верховного Суду України

прізвище, ім'я, по-батькові особи, яка подає заяву (найменування для юридичної особи); адреса, номер засобу зв'язку, адреса ел.пошти, якщо такі є

наприклад:

Особа, яка подає заяву (позивач у справі):
Петренко Петро Петрович, який проживає за адресою: вул. Івана Франка, 0, кв. 000, м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400. Тел. 8-05444-0-00-00

прізвище, ім'я, по-батькові представника, адреса, номер засобу зв'язку, адреса ел.пошти, якщо такі є

Така інформація наводиться у разі, якщо заяву подає представник.

наприклад:

Представник: Коваленко Андрій Андрійович, який проживає за адресою: вул. Невідома, 111, кв. 111, м. Київ, 01001. Тел. 8-044-111-11-11, ел. пошта: kovalenko@kovalenko.kiev.ua

прізвище, ім'я, по-батькові (найменування для юридичної особи) осіб, які беруть участь у справі; адреса, номер засобу зв'язку, адреса ел.пошти (якщо такі відомі особі, яка подає заяву)

наприклад:

Відповідач: Іванець Василь Васильович, який проживає за адресою: вул. Київська, 6, м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400 Тел. 8-05444-1-11-12, ел. пошта: i_ivanets@ukr.net

назва документа із зазначенням судового рішення, яке слід переглянути

наприклад:
ЗАЯВА

ПРО ПЕРЕГЛЯД ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 1 лютого 2011 р. у справі за цивільним позовом Петренка П.П. до Іванця І.І. про визнання договору купівлі-продажу квартири недійсним

обґрунтування необхідності перегляду судового рішення

Тут потрібно вказати:

- конкретні за змістом судові рішення, в яких має місце неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах; або
- зазначити рішення Європейського суду з прав людини, яким встановлено порушення Україною Ваших прав, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

**вимоги особи до
Верховного Суду України**

Потрібно викласти свої вимоги щодо рішення/ухвали, яку оскаржуєте. Ви можете просити Верховний Суд України скасувати судові рішення касаційної інстанції повністю або частково та направити справу на новий розгляд до суду, який ухвалив рішення, яке переглядається.

**процесуальні
клопотання
(у разі необхідності)**

За потреби Ви маєте право заявити необхідні клопотання, наприклад, про:

- звільнення від сплати судового збору та/або витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи, зменшення їх розміру або розстрочення чи відстрочення сплати
- зупинення виконання відповідного судового рішення.

**перелік матеріалів, що
додаються до заяви**

Після слова «ДОДАТОК» наводиться перелік документів та інших матеріалів, що додаються до заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом. Обов'язково слід приєднати копії заяви і доданих документів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі. Також необхідно додати:

- копії судових рішень, про перегляд яких подано заяву;
- копії різних за змістом судових рішень, в яких має місце неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах;
- копія рішення Європейського суду з прав людини, якщо заява про перегляд подається з підстав встановлення Європейським судом порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні Вашої справи судом;
- квитанції про сплату судового збору та оплати витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи, крім випадків, коли вони не повинні сплачуватися;
- довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник (навіть якщо такий документ подавався раніше).

дата та підпис

Заява про перегляд судового рішення Верховним Судом України має бути підписана особою, яка її подає, або її представником із зазначенням дати підписання.

Слід мати на увазі, що якщо при оформленні заяви Ви не врахуєте якоїсь із вимог, Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ письмово повідомить Вас про виявлені недоліки Вашої заяви та запропонує усунути їх у встановлений строк (ч. 2 ст. 359 ЦПК).

Якщо Ви своєчасно виправите помилки, вважатиметься, що Ви подали заяву про перегляд судового рішення Верховним Судом тоді, коли вона вперше надійшла до Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Якщо у зазначений судом строк Ви не усунете недоліки заяви, тоді суд поверне Вашу заяву. Крім цього, суд поверне заяву, якщо її було подано особою, яка не має права на її подання; заяву підписано особою, яка не має повноважень на ведення справи; є ухвала Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ про відмову у допуску справи до провадження за наслідками її розгляду, постановлена з аналогічних підстав. Повернення заяви не перешкоджає повторному зверненню у випадку належного оформлення заяви або з інших підстав ніж ті, які вже були предметом розгляду.

Допуск справи до провадження

Після надходження заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом вона проходить процедуру допуску до провадження у Вищому спеціалізованому суді з розгляду цивільних і кримінальних справ. Питання про допуск вирішує колегія у складі п'яти суддів Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ (без участі суддів, які ухвалили рішення щодо якого подано заяву про перегляд) протягом 15 днів після надходження заяви.

Про прийняття рішення про допуск справи суд постановляє ухвалу, яка разом із копією заяви надсилається особам, які беруть участь у справі.

Протягом 5 днів з дня постановлення ухвали про допуск справи до провадження її разом із заявою про перегляд судового рішення та доданими до неї документами надсилають до Верховного Суду.

Ухвали про допуск справи до провадження, а також відмову в допуску оскаржувати не можна.

За наслідками перегляду судового рішення Верховний Суд у разі задоволення заяви не ухвалює кінцевого рішення у Вашій справі, а може направити справу на новий розгляд. Так, якщо Верховний Суд встановить, що судові рішення у Вашій справі є незаконним, він скасує його (повністю або частково) і направить справу на новий розгляд до суду касаційної інстанції. Якщо ж судові рішення у Вашій справі переглядається з підстави встановлен-

ня Європейським судом з прав людини порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні Вашої справи судом, то Верховний Суд скасує відповідне рішення і направить справу на новий розгляд до суду, який ухвалив оскаржуване рішення.

Ухвалені за наслідками перегляду справи рішення Верховного Суду не підлягають оскарженню.

Перегляд у зв'язку нововиявленими обставинами

Хто має право ініціювати перегляд?

Особи, які брали участь у справі, мають право ініціювати перегляд судового рішення, ухвали або судового наказу, які набрали законної сили, у зв'язку нововиявленими обставинами. Однією з умов наявності права на перегляд судового рішення у зв'язку нововиявленими обставинами є те, що особа під час розгляду справи за добросовісного ставлення до реалізації своїх прав і виконання обов'язків не знала і не могла знати про певні обставини, при врахуванні яких суд міг би ухвалити інше рішення.

Особи, які мають право ініціювати перегляд судового рішення, ухвали чи судового наказу у зв'язку нововиявленими обставинами, можуть звертатися до суду особисто або через свого представника – незалежно від того, чи брав раніше такий представник участь у процесі розгляду справи судом.

Мотиви і предмет перегляду

Провадження у зв'язку нововиявленими обставинами має на меті перегляд справи з фактичного і (або) правового боку у зв'язку з виявленням обставин, про які не міг знати суд, який вирішував справу. Підставою такого провадження є виявлення обставин, які об'єктивно існували на момент вирішення цивільної справи, але не були відомі і не могли бути відомі ні суду, ні Вам.

У зв'язку нововиявленими обставинами можуть бути переглянуті рішення або ухвала суду, якими закінчено розгляд справи, що набрали законної сили, а також судовий наказ.

Підставами перегляду у зв'язку нововиявленими обставинами є:

- 1) істотні для справи обставини, що не були і не могли бути відомі на момент розгляду справи особі, яка звертається із заявою;
- 2) встановлення вироком суду, що набрав законної сили, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного висновку експерта, завідомо неправильного перекладу, фальшивості документів або речових

доказів, що спричинили ухвалення незаконного або необґрунтованого судового рішення;

3) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення рішення чи постановлення ухвали, що належить переглянути;

4) встановлення Конституційним Судом України неконституційності закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконано.

Як звернутися до суду про перегляд?

Щоб ініціювати перегляд рішення, ухвали в цивільній справі чи судового наказу у зв'язку нововиявленими обставинами, потрібно звернутися із заявою у зв'язку нововиявленими обставинами. Таку заяву потрібно подати протягом 1 місяця з дня встановлення таких обставин. Так, строк для подання заяви про перегляд у зв'язку з нововиявленими обставинами рішення, ухвали суду чи судового наказу обчислюється з дня:

1) встановлення істотних для справи обставин, що не були і не могли бути відомі заявнику на час розгляду справи;

2) набрання законної сили вироку у кримінальній справі, яким встановлено завідомо неправдиві показання свідка, завідомо неправильний висновок експерта, завідомо неправильний переклад, фальшивість документів або речових доказів, що потягли за собою ухвалення незаконного або необґрунтованого рішення;

3) набрання законної сили судовим рішенням, яким скасовано рішення, що стало підставою для ухвалення рішення чи постановлення ухвали, які підлягають перегляду;

4) ухвалення Конституційним Судом України рішення, яким встановлено неконституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду ще не виконане.

Заява про перегляд рішення, ухвали чи судового наказу у зв'язку нововиявленими обставинами потрібно подавати до суду, що ухвалив рішення, постановив ухвалу або видав судовий наказ.

За подання заяви про перегляд рішення, ухвали чи судового наказу у зв'язку нововиявленими обставинами сплачується судовий збір та витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у розмірі, який визначається відповідно до конкретної категорії справи (див. питання «Судовий збір і як його сплачувати», «Витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи»), крім випадків, коли Ви звільнені від їх сплати.

найменування суду,
до якого подається заява

Зазначення конкретного суду, який має здійснити перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами.
наприклад:
Глухівський міськрайонний суд Сумської області

прізвище, ім'я, по-
батькові особи,
яка подає заяву
(найменування для
юридичної особи); адреса,
номер засобу зв'язку,
адреса ел.пошти, якщо
такі є

наприклад:
Особа, яка подає заяву (позивач у справі): Петренко Петро Петрович, який проживає за адресою: вул. Івана Франка, 0, кв. 000, м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400. Тел. 8-05444-0-00-00

прізвище, ім'я, по-
батькові представника,
адреса, номер засобу
зв'язку, адреса ел.пошти,
якщо такі є

Така інформація наводиться у разі, якщо заяву подає представник.
наприклад:
Представник: Коваленко Андрій Андрійович, який проживає за адресою: вул. Невідома, 111, кв. 111, м. Київ, 01001. Тел. 8-044-111-11-11, ел. пошта: kovalenko@kovalenko.kiev.ua

прізвище, ім'я, по-
батькові (найменування
для юридичної особи)
осіб, які беруть участь
у справі; адреса, номер
засобу зв'язку, адреса
ел.пошти (якщо такі відомі
особі, яка подає заяву)

наприклад:
Відповідач: Іванець Василь Васильович, який проживає за адресою: вул. Київська, 6, м. Глухів Глухівського р-ну Сумської обл., 41400 Тел. 8-05444-1-11-12, ел. пошта: i_ivanets@ukr.net

назва документа із
зазначенням судового
рішення, яке слід
переглянути

наприклад:
ЗАЯВА
ПРО ПЕРЕГЛЯД ЗА НОВОВИЯВЛЕНИМИ
ОБСТАВИНАМИ
рішення Глухівського міськрайонного суду Сумської області від 1 лютого 2010 р. у справі №11а - 1111 за позовом Петренка П.П. до Іванця В.В. про визнання договору купівлі-продажу квартири недійсним

зазначення нововиявленої обставини, її обґрунтування та викладення своєї вимоги

Тут потрібно зазначити обставину, яка може бути підставою для перегляду рішення, ухвали суду чи судового наказу за нововиявленими обставинами. В обґрунтуванні слід підтвердити нововиявлену обставину доказами та пояснити, як вона могла вплинути на судові рішення. Також потрібно викласти свої вимоги до суду, який переглядатиме судові рішення за нововиявленими обставинами (скасувати рішення).

процесуальні клопотання (у разі необхідності)

За потреби Ви маєте право у заяві заявити необхідні клопотання, наприклад, про:

- поновлення пропущеного строку на подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами;
- виклик свідків тощо.

Клопотання мають бути обґрунтовані і конкретні. Наприклад, заявляючи клопотання про виклик свідка, слід зазначити, які обставини він може підтвердити, його повне ім'я та місце проживання чи роботи.

Клопотання також можна викласти в окремому документі і додати їх до заяви.

перелік матеріалів, що додаються до заяви

Після слова «ДОДАТОК» наводиться перелік документів та інших матеріалів, що додаються до заяви. Обов'язково слід приєднати копії заяви та всіх документів, доданих до неї відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі. Також необхідно додати:

- докази нововиявленої обставини;
- квитанції про сплату судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи, крім випадків, коли особа звільнена від їх сплати;
- довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.

дата та підпис

Заява про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами має бути підписана особою, яка її подає, або її представником із зазначенням дати підписання

Ви можете відмовитись від поданої Вами заяви про перегляд рішення, ухвали чи судового наказу у зв'язку нововиявленими обставинами в будь-який момент до початку розгляду справи у судовому засіданні. Проте слід пам'ятати, що в такому разі Ви не зможете повторно звернутися щодо перегляду цього рішення, ухвали чи судового наказу з такою ж заявою на тих самих підставах.

Розгляд заяви у зв'язку новоявленими обставинами

Заява про перегляд рішення суду, ухвали чи судового наказу у зв'язку нововиявленими обставинами розглядається у судовому засіданні. Суд заздалегідь повідомить Вас та інших осіб, які беруть участь у справі, про час і місце відповідного судового засідання. Однак неявка будь-кого з осіб, які беруть участь у справі, в тому числі заявника не є перешкодою для розгляду заяви.

Якщо Ви подасте заяву про перегляд судового рішення у зв'язку нововиявленими обставинами без дотримання встановлених законом вимог щодо її форми, структури та додатків до неї, або не сплатите судовий збір за її подання і (або) витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи (крім випадків звільнення від його сплати), суд постановить ухвалу про залишення Вашої заяви без руху та встановить строк для усунення недоліків. Якщо впродовж цього строку недоліки не будуть усунуті, суд постановить ухвалу про повернення заяви про перегляд судового рішення у зв'язку нововиявленими обставинами.

Крім того, суд повертає заяву про перегляд судового рішення у зв'язку нововиявленими обставинами у випадках, якщо її подала особа, яка не має цивільно-процесуальної дієздатності чи повноважень, або така справа не підсудна суду, на адресу якого вона надійшла, або ж якщо заявник відкликав свою заяву.

ПАМ'ЯТКА ПОЗИВАЧА В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ

В цивільному процесі позивач має такі загальні права:

- на захист прав, свобод та законних інтересів незалежним і безстороннім судом (ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»);
- на справедливий та неупереджений розгляд справи у розумні строки (ч. 2 ст. 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»);
- звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів (ч.1 ст. 3 Цивільного процесуального кодексу України /далі – ЦПК/);
- на повагу до честі і гідності, на рівність перед законом і судом незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак (ст. 5 ЦПК);
- на інформацію про час і місце розгляду своєї справи (ч. 2 ст. 6 ЦПК);
- брати участь у справі особисто і/або через представника (ч. 1 ст. 38 ЦПК);
- користуватися правовою допомогою, яка надається адвокатами або іншими фахівцями у галузі права (ч. 1 ст. 27 ЦПК);
- заявляти клопотання та відводи (ч. 1 ст. 27 ЦПК), зокрема про:
 - розгляд справи за своєї відсутності (ч. 2 ст. 158 ЦПК);
 - закритий судовий розгляд справи (ч. 3 ст. 6 ЦПК);
 - звільнення від оплати судових витрат, зменшення їх розміру або розстрочення чи відстрочення їх сплати (ст. 82 ЦПК);
- відвід судді, секретаря судового засідання, експерта, спеціаліста або перекладача з підстав, визначених ЦПК (ч.2 ст. 23 ЦПК);
- повне чи часткове відтворення технічного запису судового засідання, його роздрукування (оплатне) та отримання копії інформації з носія, на який здійснювався технічний запис судового засідання (ч. 5 ст. 197 ЦПК);
- поновлення чи продовження пропущеного з поважних причин процесуального строку (ст. 73 ЦПК);
- заміну неналежного відповідача (ч. 1 ст. 33 ЦПК);

- залучення до участі у справі третьої особи (осіб), яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору (ч. 2 ст. 35 ЦПК);
- знайомитися з матеріалами справи, робити з них витяги, знімати копії з документів, долучених до справи, одержувати копії рішень, ухвал (ч. 1 ст. 27 ЦПК);
- знайомитися з журналом судового засідання, знімати з нього копії та подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти (ч. 1 ст. 27 ЦПК);
- прослуховувати запис фіксування судового засідання технічними засобами, робити з нього копії, подавати письмові зауваження з приводу його неправильності чи неповноти (ч. 1 ст. 27 ЦПК);
- отримати в суді усну або письмову інформацію про результати розгляду відповідної справи (ч. 9 ст. 6 ЦПК);
- на компенсацію відповідачем документально підтверджених судових витрат позивача (у межах установлених законодавством граничних розмірів) у разі ухвалення рішення на його користь (ч. 1 ст. 88 ЦПК).

Щодо позову позивач має право:

- звернутися до суду з позовною заявою про захист своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів у цивільних відносинах (ч. 1 ст. 3, ч. 1 ст. 118 ЦПК);
- об'єднати в одній позовній заяві кілька вимог, які пов'язані між собою
 - змінити підставу або предмет позову до початку розгляду справи по суті в суді першої інстанції (ч. 2 ст. 31 ЦПК);
- збільшити або зменшити позовні вимоги, відмовитися від позову протягом усього часу розгляду справи в суді першої інстанції (ч. 2 ст. 31 ЦПК);
- просити суд про забезпечення позову (ч. 1 ст. 151 ЦПК);
- до відкриття провадження у справі подати заяву про повернення йому позову (п. 1 ч. 3 ст. 121 ЦПК);
- подати заяву про залишення позову без розгляду (п. 5 ч. 1 ст. 207 ЦПК);

- відмовитися від возову в будь-який час до закінчення судового розгляду в суді першої інстанції, а так само в суді апеляційної чи касаційної інстанції до закінчення відповідного апеляційного чи касаційного розгляду (ч. 2 ст. 31, ч. 1 ст. 174, ст. 306, ст. 334 ЦПК);
- укласти з відповідачем мирову угоду (якщо її умови не суперечитимуть закону і не порушуватимуть чий-небудь права, свободи або інтереси) в будь-який час до закінчення розгляду в суді першої інстанції, а так само в суді апеляційної чи касаційної інстанції (ч. 3 ст. 31, ч. 1, 2, 5 ст. 175, ст. 306, ст. 334 ЦПК);
 - тейського суду, за винятком справ, що виникають із сімейних правовідносин (крім спорів щодо шлюбних контрактів), та інших справ, які відповідно до закону підлягають вирішенню виключно судами загальної юрисдикції або Конституційним Судом України (ст. 17 ЦПК).

Для доказування своєї позиції позивач має право:

- на подання доказів, доводити перед судом їх переконливість, брати участь у їх дослідженні (ч. 2 ст. 10, ч. 1 ст. 27 ЦПК);
- обґрунтовувати належність конкретного доказу для підтвердження своїх вимог (ч. 2 ст. 58 ЦПК);
- бути звільненим від доказування обставин, визнаних відповідачем та іншими особами, які беруть участь у справі (ч.1 ст. 61 ЦПК);
- бути звільненим від доказування обставин, визнаних судом загально-відомими (ч. 2 ст. 61 ЦПК);
- бути звільненим від доказування обставин, встановлених судовим рішенням, що набрало законної сили (у цивільній, господарській або адміністративній справі) у справах, в яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини (ч. 3 ст. 61 ЦПК);
- вимагати подання оригіналу письмового доказу, якщо було подано лише його копію (ч.2 ст. 64 ЦПК);
- просити суд забезпечити докази (в тому числі до пред'явлення позову), якщо вважає, що подання потрібних доказів є (може бути) неможливим або ускладненим (ч. 1, 3 ст. 133 ЦПК);

- просити суд витребувати докази, якщо у позивача є складності щодо їх отримання; (ч. 1 ст. 137 ЦПК);
- просити суд проінформувати в судовому засіданні про виконання судових вимог щодо витребування доказів (ч.7 ст. 137 ЦПК)
- ознайомлюватися з письмовими доказами або протоколами їх огляду (ч. 1 ст. 185 ЦПК);
- ознайомлюватися з речовими доказами які оглядаються і досліджуються судом (ч. 1 ст. 187 ЦПК);
- на повернення оригіналів письмових доказів (які були подані позивачем) до набрання судовим рішенням законної сили, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи (ст. 138 ЦПК);
- на повернення речових доказів (які були подані позивачем) після їх огляду та дослідження судом, якщо це можливо без шкоди для розгляду справи (ч. 1 ст. 142 ЦПК);
- бути повідомленим про час і місце огляду доказів за їх місцезнаходженням (ч. 2 ст. 140 ЦПК);
- просити суд про залучення під час огляду доказів за їх місцезнаходженням свідків, перекладачів, експертів, спеціалістів, а також здійснення фотографування, звуко- і відеозапису (ч. 3 ст. 140ЦПК);
- робити зауваження щодо протоколу огляду доказів за їх місцезнаходженням (ч. 5 ст. 140 ЦПК);
- просити суд викликати свідка для допиту (ст. 136 ЦПК);
- просити суд призначити експертизу і провести її у відповідній судово-експертній установі або доручити її проведення конкретному експерту (ч. 1, 4 ст. 143 ЦПК);
- домовитися з відповідачем про залучення як експерта певної особи (ч. 2 ст. 143 ЦПК);
- подати суду питання, на які потрібна відповідь експерта (ч. 3 ст. 143 ЦПК);
- заявляти відвід експерту, давати пояснення експерту, знайомитися з висновком експерта (ч. 4 ст. 143 ЦПК);

- просити суд призначити повторну, додаткову, комісійну або комплексну експертизу (ч. 4 ст. 143 ЦПК);
- задавати питання іншим особам, які беруть участь у справі (ч. 1 ст. 27), а також свідкам (ч. 1 ст. 27, ч. 1 ст. 185, ч. 7 ст. 180, ч. 3 ст. 187), експертам (ч. 1 ст. 27, ч. 1 ст. 185, ч. 3 ст. 187, ч. 2 ст. 189), спеціалістам (ч. 1 ст. 27, ч. 1 ст. 185, ч. 3 ст. 187, ч. 2 ст. 190 ЦПК);
- просити суд виключити поданий ним (позивачем) письмовий доказ з числа доказів і вирішувати справу на підставі інших доказів, у разі надходження заяви про те, що поданий документ викликає сумнів з приводу його достовірності або є фальшивим (ч. 2 ст. 185 ЦПК).

У судовому засіданні позивач має право:

- на роз'яснення головуючим у судовому засіданні його прав і обов'язків (ч. 4 ст. 10, ст. 167 ЦПК);
- робити заяви, давати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача (ч. 2 ст. 7 ЦПК);
- просити суд про те, щоб у судових дебатах виступав його представник (ч. 5 ст. 193 ЦПК);
- давати усні та письмові пояснення суду (ч. 1 ст. 27 ЦПК);
- просити суд про те, щоб пояснення давав тільки його представник (ч. 2 ст. 176 ЦПК);
- подавати свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду (ч. 1 ст. 27 ЦПК);
- подавати заперечення проти клопотань, доводів і міркувань інших осіб (ч. 1 ст. 27 ЦПК);
- бути допитаним як свідок (за його згодою) про відомі йому обставини, що мають значення для справи (ст. 62, ст. 184 ЦПК);
- задавати питання іншим особам, які беруть участь у справі, а також свідкам, експертам, спеціалістам під час дослідження доказів (ч. 1 ст. 27 ЦПК).

Після проголошення судового рішення позивач має право:

- оскаржити його в апеляційному та касаційному порядку у частині, що стосується його інтересів (ст. 13, ч. 1 ст. 292, ч. 1 ст. 324 ЦПК);

В апеляційному порядку можна оскаржити рішення суду першої інстанції, що не набрало законної сили, а також ухвали суду першої інстанції:

- 1) відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу або скасуванні судового наказу (п. 1 ч. 1 ст. 293);
- 2) забезпечення позову, а також щодо скасування забезпечення позову (п. 2 ч. 1 ст. 293);
- 3) повернення заяви позивачеві (заявникові) (п. 3 ч. 1 ст. 293);
- 4) відмови у відкритті провадження у справі (п. 4 ч. 1 ст. 293);
- 5) відкриття провадження у справі з недотриманням правил підсудності (п. 5 ч. 1 ст. 293);
- 6) передачі справи на розгляд іншому суду (п. 6 ч. 1 ст. 293);
- 7) відмови поновити або продовжити пропущений процесуальний строк (п. 7 ч. 1 ст. 293);
- 8) визнання мирової угоди за клопотанням сторін (п. 8 ч. 1 ст. 293);
- 9) визначення розміру судових витрат (п. 9 ч. 1 ст. 293);
- 10) внесення виправлень у рішення (п. 10 ч. 1 ст. 293);
- 11) відмови ухвалити додаткове рішення (п. 11 ч. 1 ст. 293);
- 12) роз'яснення рішення (п. 12 ч. 1 ст. 293);
- 13) зупинення провадження у справі (п. 13 ч. 1 ст. 293);
- 14) закриття провадження у справі (п. 14 ч. 1 ст. 293);
- 15) залишення заяви без розгляду (п. 15 ч. 1 ст. 293);
- 16) залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду (п. 16 ч. 1 ст. 293);
- 17) відхилення заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами (п. 17 ч. 1 ст. 293);
- 18) видачі дублікату виконавчого листа (п. 18 ч. 1 ст. 293);
- 19) поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого до-

кумента до виконання (п. 19 ч. 1 ст. 293);

- 20) відстрочки і розстрочки, зміни чи встановлення способу і порядку виконання рішення (п. 2 ч. 20 ст. 293);
- 21) тимчасового влаштування дитини до дитячого або лікувального закладу (п. 21 ч. 1 ст. 293);
- 22) оголошення розшуку відповідача (боржника) або дитини (п. 22 ч. 1 ст. 293);
- 23) примусового проникнення до житла (п. 23 ч. 1 ст. 293);
- 24) звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках (п. 24 ч. 1 ст. 293);
- 25) тимчасового обмеження у праві виїзду за межі України (п. 241 ч. 1 ст. 293);
- 26) заміни сторони виконавчого провадження (п. 25 ч. 1 ст. 293);
- 27) визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами (п. 26 ч. 1 ст. 293);
- 28) рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби (п. 27 ч. 1 ст. 293);
- 29) повороту виконання рішення суду (п. 28 ч. 1 ст. 293);
- 30) виправлення помилки у виконавчому листі або визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню (п. 28-1 ч. 1 ст. 293);
- 31) відмови в поновленні втраченого судового провадження (п. 29 ч. 1 ст. 293);
- 32) звільнення (призначення) опікуна чи піклувальника (п. 30 ч. 1 ст. 293 ЦПК).

У касаційному порядку можна оскаржити рішення суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, рішення і ухвали апеляційного суду, ухвалені за результатами апеляційного розгляду. У касаційному порядку можуть бути оскаржені також ухвали суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку щодо:

- 1) відмови у прийнятті заяви про видачу судового наказу або скасуванні судового наказу
- 2) повернення заяви позивачеві (заявникові);

- 3) відмови у відкритті провадження у справі;
- 4) зупинення провадження у справі;
- 5) закриття провадження у справі;
- 6) залишення заяви без розгляду;
- 7) залишення заяви про перегляд заочного рішення без розгляду;
- 8) відхилення заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами;
- 9) видачі дубліката виконавчого листа;
- 10) відстрочки і розстрочки, зміни чи встановлення способу і порядку виконання рішення;
- 11) звернення стягнення на грошові кошти, що знаходяться на рахунках;
- 12) заміни сторони виконавчого провадження;
- 13) визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами;
- 14) рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби;
- 15) повороту виконання рішення суду;
- 16) виправлення помилки у виконавчому листі або визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню;
- 17) відмови в поновленні втраченого судового провадження;

а також ухвали суду апеляційної інстанції, якщо вони перешкоджають подальшому провадженню у справі.

- подати заяву про перегляд судового рішення Верховним Судом України (судового рішення касаційної інстанції, а також рішення національного суду, яке необхідно переглянути для усунення порушення міжнародних зобов'язань України, встановленого міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною) (ст. 353 ЦПК);

Заява про перегляд судових рішень у цивільних справах може бути подана виключно з підстав:

- 1) неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах (п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК);
 - 2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною (насамперед Європейським судом з прав людини), порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом (п. 2 ч. 1 ст. 355 ЦПК).
- подати до суду апеляційної (касаційної) інстанції заперечення на скаргу іншого учасника процесу (ст. 298, ч. 1 ст. 328 ЦПК);
 - приєднатися до апеляційної (касаційної) скарги, поданої іншим учасником процесу (ч. 1 ст. 299, ч. 1 ст. 329 ЦПК);
 - відмовитися від поданої ним (позивачем) апеляційної чи касаційної скарги (ч. 4 ст. 300, ч. 3 ст. 330 ЦПК)
 - доповнити або змінити подану ним скаргу протягом строку на апеляційне (касаційне) оскарження (ч. 1 ст. 300, ч. 1 ст. 330 ЦПК);
 - подати заяву про перегляд судового рішення будь-якої інстанції, що набрало законної сили, за нововиявленими обставинами (ч. 1 ст. 362 ЦПК).

Стосовно виконання судового рішення позивач має право:

- вимагати виконання судового рішення в частині, що його стосується (ч. 4 ст. 31 ЦПК);
- просити суд виправити допущені в судовому рішенні описки, арифметичні помилки (ст. 219 ЦПК);
- просити суд про роз'яснення судового рішення у його справі, якщо воно ще не виконано або не закінчився строк, протягом якого судові рішення може бути подане для примусового виконання (ч. 1, 2 ст. 221 ЦПК);
- отримати в суді виконавчий лист, якщо судові рішення ухвалено на його користь (ч. 2 ст. 368 ЦПК);
- звернутися до суду, який видав виконавчий лист, із заявою про видачу дубліката виконавчого листа у разі втрати оригінала (ч. 1 ст. 370 ЦПК);

- звернутися до суду, який видав виконавчий лист, із заявою про вправлення помилки, допущеної при його оформленні або видачі, або визнати виконавчий лист таким, що не підлягає виконанню (ч. 2 ст. 369 ЦПК);
- просити суд поновити пропущений (з поважних причин) строк для пред'явлення виконавчого документа до виконання (ч. 1 ст. 371 ЦПК);
- укласти з боржником в процесі виконання судового рішення мирову угоду (ч. 1 ст. 372 ЦПК);
- відмовитися від примусового виконання судового рішення (ч. 1 ст. 372 ЦПК);
- звернутися до суду із заявою про відстрочення, розстрочення виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення (ст. 373 ЦПК).

ОБОВ'ЯЗКИ ПОЗИВАЧА

У цивільному процесі позивач зобов'язаний:

- довести ті обставини, на які він посилається як на підставу своїх вимог, крім обставин, від доказування яких закон звільняє (ч. 2 ст. 10, ч. 1 ст. 60, ст. 61 ЦПК);
- добросовісно здійснювати свої процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки (ч. 3 ст. 27 ЦПК);
- на підтвердження своїх вимог подати усі наявні у нього докази до або під час попереднього судового засідання, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться – до початку розгляду справи по суті (ч. 2 ст. 27, ч. 1 ст. 131 ЦПК);
- повідомити суд про третю особу, якщо за рішенням суду в позивача виникне право заявити вимогу до такої третьої особи (ч. 1 ст. 36 ЦПК);
- виконувати вимоги судового розпорядника (ч. 2 ст. 49 ЦПК);

- звертатися до суду у судовому засіданні словами «Ваша честь» (ст. 161 ЦПК);
- під час провадження у справі повідомляти суд про зміну місця проживання (перебування, знаходження) під час провадження у справі (ч. 1 ст. 77 ЦПК);
- повідомляти суд про причини неявки у судові засідання (ч. 2 ст. 77 ЦПК);
- сплатити судовий збір та витрати на інформаційно-технічне забезпечення при зверненні до суду із позовною заявою, апеляційною чи касаційною скаргою, скаргою за винятковими обставинами, а також заявою про перегляд справи за нововиявленими обставинами, якщо позивача не звільнено від такого обов'язку (ч. 1, п. 1 ч. 3 ст. 79 ЦПК);
- зазначати причини, через які він не може подати докази, та повідомити, де докази знаходяться чи можуть знаходитися (ч. 2 ст. 137 ЦПК);
- під час судового розгляду вставати при вході і виході суду із зали судового засідання (ч. 1 ст. 162 ЦПК);
- додержуватися порядку, утримуватися від будь-яких дій, що свідчать про явну зневагу до суду або встановлених в суді правил і беззаперечно підкорятися розпорядженням головуєчого у судовому засіданні (ч. 3 ст. 162 ЦПК);
- давати пояснення, відповідати на питання та задавати запитання, давати показання стоячи і лише після надання йому слова головуєчим у судовому засіданні (ч. 1 ст. 162 ЦПК);
- заслуховувати рішення суду стоячи (ч. 1 ст. 162 ЦПК);
- за рішенням суду у випадку повороту виконання повернути відповідачеві безпідставно стягнене з нього за скасованим судовим рішенням (ч. 2 ст. 380 ЦПК).

БЛАНКИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ

Бланк позовної заяви в цивільній справі

найменування суду, до якого подається позов
Позивач _____

ПІБ фізичної особи або найменування юридичної
особи, поштова адреса, номер телефону, факсу,
адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник позивача
(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу,
адреса електронної пошти, якщо такі є

Відповідач _____

ПІБ фізичної особи або найменування юридичної
особи, поштова адреса, номер телефону, факсу,
адреса електронної пошти, якщо такі відомі

Ціна позову
(якщо заявляються вимоги, що мають грошову
оцінку)
_____ грн. _____ коп.

ПОЗОВНА ЗАЯВА

про _____
узагальнено зазначте предмет позовних вимог

" ____ " _____ 20__ року _____
викласти обставини спору

Зазначені обставини можу підтвердити _____

вказати, якими доказами можуть бути підтвержені викладені Вами обставини

За зазначених обставин відповідач порушив такі мої права / заподіяв
шкоду тощо _____
вказіть права, свободи чи інтереси, які Ви вважаєте порушеними,

_____, оскільки _____
або шкоду, що заподіяно _____

_____ обґрунтуйте, якщо можливо – з посиланням на закон, чому Ви вважаєте свої права, свободи чи інтереси порушеними _____

На підставі викладеного, керуючись ст. 3, 125 Цивільного процесуального кодексу України, _____
_____ інші норми закону

ПРОШУ:

вказати зміст позовних вимог, наприклад:
визнати за позивачем право власності на майно;
визнати договір купівлі-продажу недійсним;
зобов'язати відповідача усунути перешкоди в користуванні майном;
стягнути з відповідача аліменти на користь позивача у сумі ____ грн.;
стягнути з відповідача _____ грн. на відшкодування збитків;
стягнути з відповідача _____ грн. на відшкодування моральної шкоди тощо.

Одночасно заявляю такі клопотання:

(позначити необхідне)

- забезпечити позов / докази (відповідне клопотання слід викласти окремим документом);
- витребувати докази _____
вказати, які саме, для підтвердження яких обставин, і пояснити чому Ви не можете самостійно _____
_____ одержати ці докази і подати їх до суду _____;
- для підтвердження _____
вказати обставини, що може підтвердити свідок _____
викликати і допитати як свідка _____;

- який проживає за адресою: _____;
- призначити судову експертизу (відповідне клопотання слід викласти окремим документом);
- звільнити мене від сплати судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у зв'язку з _____;
- малозабезпеченістю (слід додати документи, що це підтверджують) або іншою причиною для звільнення від сплати судових витрат
- розглянути справу у закритому судовому засіданні у зв'язку з _____;
- вказати вид таємниці, яку Ви хочете зберегти
- інше _____.

ДОДАТОК:

1. Докази, що підтверджують позовні вимоги (на _____ аркушах):
- 1) _____;
- 2) _____;
- 3) _____.
- навести перелік
2. Копії позовної заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості _____, що відповідає кількості відповідачів і третіх осіб у справі.
3. Документ, що підтверджує сплату судового збору та оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи (квитанція з банку) /документ, що підтверджує наявність підстав для звільнення від сплати судових витрат.
4. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника.

" ____ " _____ 20__ року

підпис позивача або його представника

БЛАНК ДОВІРЕНОСТІ НА ПРЕДСТАВНИЦТВО

ДОВІРЕНІСТЬ на представництво в цивільній справі

Я, _____
ПІБ
(«___» _____ року народження, паспорт _____,
дата народження _____ серія і номер паспорта
виданий _____ «___» _____ року,
орган, що видав паспорт _____ дата видання паспорта
адреса проживання: _____)
повністю усвідомлюючи значення своїх дій та відповідно до власної волі,
уповноважую _____

ПІБ представника
(«___» _____ року народження, паспорт _____,
дата народження _____ серія і номер паспорта
виданий _____ «___» _____ року,
орган, що видав паспорт _____ дата видання паспорта
адреса проживання: _____)

бути моїм представником в суді і вчиняти **всі** процесуальні дії від мого імені,

у справі за моїм позовом до _____
ПІБ або найменування відповідача

про _____
предмет позовних вимог

в будь-якій цивільній справі за моєю участю, **за винятком** таких дій (у разі необхідності позначити ті процесуальні дії, на вчинення яких Ви хочете обмежити свого представника, зайве викреслити):

- повністю або частково відмовитися від позову;
- змінити позов;
- визнати позов;
- укласти мирову угоду;
- передати повноваження представника іншій особі;
- оскаржити судове рішення;
- звернутися із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами;
- брати участь у суді вищих інстанцій;
- інше _____.

Повноваження представника, якщо їх не буде припинено раніше, чинні (позначити і заповнити необхідне, зайве викреслити):

протягом часу провадження у справі;

до «___» _____ року;

протягом _____ років.

«___» _____ 20__ року _____ (підпис довірителя)

Підпис _____ посвідчую.

ПІБ довірителя

Нотаріус чи інша посадова особа: _____

«___» _____ року

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ПОВЕРНЕННЯ СУДОВОГО ЗБОРУ ТА/АБО ВИТРАТ НА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

У справі №____ (якщо провадження було відкрито)

найменування суду, до якого подається заява
Позивач _____

ПІБ фізичної особи або найменування юридичної
особи, поштова адреса, номер телефону, факсу,
адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник позивача
(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса
електронної пошти, якщо такі є

ЗАЯВА про повернення судового збору і/або витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи

За подання позовної заяви / апеляційної скарги / касаційної скарги / скарги у зв'язку з винятковими обставинами / заяви за нововиявленими обставинами від «__» _____ 20__ року було сплачено судовий збір і/або витрати на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у розмірі _____ грн. ____ коп.

У зв'язку з (позначити необхідне, зайве викреслити):

- внесенням коштів у більшому розмірі, ніж встановлено законом;
- зменшенням розміру позовних вимог;
- поверненням позовної заяви / заяви за нововиявленими обставинами / скарги;
- відмовою у відкритті провадження у справі;
- залишенням позовної заяви / заяви за нововиявленими обставинами / скарги без розгляду;
- закриттям провадження у справі

ПРОШУ:

вирішити питання про повернення мені _____ грн. ____ коп. сплаченого судового збору і/або витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи.

ДОДАТОК:

1. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
2. Копія ухвали суду, що є підставою для прийняття рішення про повернення судових витрат).
3. Інше _____.

"__" _____ 20__ року _____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ВИДАЧУ СУДОВОГО НАКАЗУ ПРО СТЯГНЕННЯ НАРАХОВАНОЇ, АЛЕ НЕ ВИПЛАЧЕНОЇ ПРАЦІВНИКОВІ СУМИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

найменування суду, до якого подається заява
Заявник (стягувач) _____

ПІБ фізичної особи або найменування юридичної
особи, поштова адреса, номер телефону, факсу,
адреса електронної пошти, якщо такі є
Представник заявника (якщо заяву по-
дає представник) _____

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу,
адреса електронної пошти, якщо такі є
Боржник _____

ПІБ фізичної особи або найменування юридичної
особи, поштова адреса, номер телефону, факсу,
адреса електронної пошти, якщо такі відомі

103

ПУТІВНИК ДЛЯ УЧАСНИКА
ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ЗАЯВА ПРО ВИДАЧУ СУДОВОГО НАКАЗУ

Боржник _____
ПІБ фізичної особи або найменування юридичної особи
не виплатив мені (працівнику) нараховану заробітну плату у сумі _____
грн. _____ коп. за період з „____” _____ року по „____” _____
_____ року.

Це підтверджується _____

вказати докази, що підтверджують наведені обставини (наприклад,
відомості про нарахування заробітної плати)

У зв'язку з викладеним, керуючись ст. 95 - 99 Цивільного процесуального
кодексу України, _____
_____ інші норми закону

ПРОШУ:

1. стягнути з боржника _____
ПІБ фізичної особи, найменування юридичної особи
грошові кошти у сумі _____ грн. _____ коп.

стягнення провести з рахунку № _____ боржника - юридичної особи
(код ЄДРПОУ _____) у банку _____
МФО _____.

2. стягнути з боржника _____
ПІБ фізичної особи, найменування юридичної особи

суму у розмірі _____ грн. _____ коп. на відшкодування сплачених мною судових витрат.

ДОДАТОК:

1. Копії заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, відповідно до кількості боржників.
2. Документ, що підтверджує сплату судових витрат / Документ, що підтверджує наявність підстав для звільнення від сплати судових витрат.
3. Письмові докази, які підтверджують наявність у Вас права вимоги (довідка про нараховану заробітну плату тощо).
4. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.

" ___ " _____ 20__ року

_____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО УСИНОВЛЕННЯ

найменування суду, до якого подається заява

Заявник / -и _____

ПІБ фізичної особи/осіб, поштова адреса,
номер телефону, факсу, адреса електронної
пошти, якщо такі є

Заінтересована особа (якщо є) _____

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса
електронної пошти, якщо такі є

ЗАЯВА ПРО УСИНОВЛЕННЯ

Я /ми, _____,

ПІБ

громадянин (-ни) України бажаю (-ємо) усиновити _____

ПІБ, особи, яку заявник має намір усиновити

" ___ " _____ 20___ року народження, проживає за адресою _____

зазначити адресу проживання особи, яку заявник має намір усиновити

у разі усиновлення повнолітньої особи необхідно позначити, а зайве ви-
креслити:

- є сиротою;
- не має матері / батька;
- позбавлена батьківського піклування.

З інформацією про стан здоров'я _____

ПІБ, особи, яку заявник має намір усиновити / удочерити
ознайомлений (-на) / ознайомлені.

На підставі викладеного, керуючись главою 18 Сімейного кодексу України
та статтями 251-255 Цивільного процесуального кодексу України,

ПРОШУ / ПРОСИМО:

прийняти рішення про усиновлення мною / нами _____

ПІБ, особи, яку Ви маєте намір усиновити

105

ПУТІВНИК ДЛЯ УЧАСНИКА
ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Одночасно прошу /просимо вирішити питання про:

(позначити необхідне)

зміну прізвища / імені / по батькові _____

ПІБ особи, яку Ви маєте намір усиновити

на _____;

вказати нове прізвище / ім'я / по батькові, які Ви бажаєте

зміну дати народження _____;

ПІБ особи, яку Ви маєте намір усиновити

на _____;

вказати нову дату народження, яке Ви бажаєте

зміну місця народження _____

ПІБ особи, яку Ви маєте намір усиновити

на _____;

вказати нове місце народження, яке Ви бажаєте

запис мене / нас батьком / матір'ю / батьками _____

ПІБ особи, яку Ви маєте намір усиновити

Позначити у разі необхідності

Прошу (Просимо) розглядати справу про усиновлення у закритому судовому засіданні.

ДОДАТОК:

1. Копія паспорта заявника.
2. Копія свідоцтва про шлюб.
3. Письмова згода другого з подружжя, засвідчена нотаріально (якщо дитина усиновлюється одним із подружжя).
4. Медичний висновок про стан здоров'я заявника.
5. Довідка з місця роботи із зазначенням заробітної плати або копія декларації про доходи заявника.
6. Документ, що підтверджує право власності або користування заявника жилим приміщенням.
7. Довідка про стан здоров'я особи, яку заявник бажає усиновити.
8. Копії заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості _____, що відповідає кількості заінтересованих осіб у справі.
9. Документ, що підтверджує сплату судових витрат (судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи) /документ, що підтверджує наявність підстав для звільнення від сплати судових витрат.
10. Інше _____.

" ___ " _____ 20__ року

_____ (підпис / -и заявника чи заявників)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ

найменування суду, до якого подається заява

Заявник

ПІБ заявника, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник заявника

(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Заінтересована особа (якщо є)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

ЗАЯВА ПРО ВСТАНОВЛЕННЯ ФАКТУ

(вказати якого)

Мені потрібно в судовому порядку встановити _____

вказати який факт заявник просить встановити

для _____

пояснити з якою метою

Одержати (відновити) офіційний документ для підтвердження цього факту
неможливо, оскільки _____

вказати причину неможливості одержання чи відновлення
документа з підтвердженням цього акту

Зазначений факт підтверджується _____

вказати докази, що підтверджують факт, що необхідно встановити

У зв'язку з викладеним, керуючись ст. 256-259 Цивільного процесуального
кодексу України, _____

інші норми закону

ПРОШУ:

встановити факт (позначити необхідне):

родинних відносин між мною та _____

ким

(_____);

вказати які саме родинні відносини

перебування _____

кого

- на утриманні _____;
чиєму
- каліцтва (якщо це потрібно для призначення пенсії або одержання допомоги по загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню);
- реєстрації / розірвання шлюбу _____;
кого з ким
- усиновлення _____;
кого і ким
- проживання однією сім'єю без шлюбу _____;
кого з ким
- належності правовстановлюючих документів _____;
яких саме і кому
- народження _____;
кого і коли
- смерті _____;
кого і коли
- інше _____.

ДОДАТОК:

1. Докази неможливості одержання або відновлення документів, що посвідчують факт.
2. Документи, що підтверджують сплату судових витрат (судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи) / Документ, що підтверджує наявність підстав для звільнення від сплати судових витрат.
3. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
4. Інше _____.

"___" _____ 20__ року

_____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ / ОГОЛОШЕННЯ ПОМЕРЛОЮ

найменування суду, до якого подається заява

Заявник

ПІБ заявника, поштова адреса,
номер телефону, факсу, адреса електронної
пошти, якщо такі є

Представник заявника (якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу,
адреса електронної пошти, якщо такі є

Заінтересована особа (якщо є)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу,
адреса електронної пошти, якщо такі є

ЗАЯВА ПРО ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ / ОГОЛОШЕННЯ ПОМЕРЛОЮ

З «___» _____ 20__ року немає жодних відомостей про місце
перебування _____.

ПІБ особи

Про нього (неї) у місці проживання за адресою _____

немає відомостей протягом більше
(позначити необхідне, зайве викреслити):

- одного року (для визнання особи безвісно відсутньою).
- трьох років (для оголошення особи померлою);
- шести місяців / двох років від дня закінчення воєнних дій (для оголошення особи померлою, яка пропала безвісти у зв'язку з воєнними діями);
- шести місяців (для оголошення особи померлою, якщо вона пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю або дають підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку);
- одного місяця після завершення роботи спеціальної комісії, утвореної внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (для оголошення особи померлою, якщо можна вважати її загиблою від певного нещасного випадку або інших обставин внаслідок надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру).

Для _____
вказати, для якої мети необхідно заявникові визнати фізичну особу безвісно відсутньою
або оголосити її померлою (встановлення опіки над майном, одержання спадку,
соціальної допомоги тощо)

потрібно цю особу

- визнати безвісно відсутньою;
 оголосити померлою.

описати обставини, що підтверджують безвісну відсутність фізичної особи, або обставини,
що загрожували смертю фізичній особі, яка пропала безвісти, або обставини, що дають
підставу припускати її загибель від певного нещасного випадку.

Викладені обставини підтверджуються _____

вказати докази, що підтверджують зазначені обставини

У зв'язку з викладеним, керуючись ст. 246 - 250 Цивільного процесуального
кодексу України,

ПРОШУ:

Визнати _____
ПІБ особи
безвісно відсутнім (відсутньою) з « ____ » _____ 20__ року.

Оголосити _____
ПІБ особи
померлим (померлою) з « ____ » _____ 20__ року (день
вірогідної смерті) або дня набрання рішенням законної сили про це.

ДОДАТОК:

- Копії заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості _____, що відповідає кількості заінтересованих осіб у справі (якщо такі особи є у справі).
- Документ, що підтверджує сплату судових витрат (судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи) / документ, що підтверджує наявність підстав для звільнення від сплати судових витрат.
- Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
- Інше _____.

" ____ " _____ 20__ року _____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ОБМЕЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

найменування суду, до якого подається заява

Заявник

ПІБ заявника, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник заявника

(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Заінтересована особа

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

ЗАЯВА ПРО ОБМЕЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

_____ потребує обмеження в дієздатності,

ПІБ
оскільки він (вона) *(помітити необхідне)*

- страждає на психічний розлад, що істотно впливає на його (її) здатність усвідомлювати значення своїх дій та/або керувати ними
- зловживає спиртними напоями / наркотичними засобами / токсичними речовинами тощо, чим ставить у скрутне матеріальне становище себе / свою сім'ю / інших осіб, яких він (вона) за законом зобов'язаний (-а) утримувати.

Про це свідчать такі обставини: _____

_____ зазначити обставини, що свідчать про психічний розлад особи, істотно впливають на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, чи обставини, що підтверджують дії, внаслідок яких фізична особа, яка зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо, поставила себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище

Викладені обставини підтверджуються _____

_____ вказати докази, що підтверджують значені обставини

У зв'язку з викладеним, керуючись ст. 36 Цивільного кодексу України,
ст. 236 - 241 Цивільного процесуального кодексу України,

ПРОШУ:

1. Обмежити цивільну дієздатність _____
ПІБ особи
 2. Встановити над ним / нею піклування.
 3. Призначити піклувальником (у разі наявності претендента) _____

- ПІБ особи, яка може бути піклувальником

ДОДАТОК:

1. Копії заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості _____, що відповідає кількості заінтересованих осіб у справі.
2. Докази, що підтверджують психічний розлад, який істотно впливає на здатність особи усвідомлювати свої дії або керувати ними; зловживання особою спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо.
3. Докази про матеріальне становище особи, щодо якої ставиться питання про обмеження дієздатності.
4. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
5. Інше _____.

" ___ " _____ 20__ року

_____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ОБМЕЖЕННЯ / ПОЗБАВЛЕННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ ПРАВА САМОСТІЙНО РОЗПОРЯДЖАТИСЯ СВОЇМИ ДОХОДАМИ

найменування суду, до якого подається заява

Заявник -----

ПІБ заявника, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник заявника

(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Заінтересована особа -----

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

ЗАЯВА ПРО ОБМЕЖЕННЯ / ПОЗБАВЛЕННЯ НЕПОВНОЛІТНЬОЇ ОСОБИ ПРАВА САМОСТІЙНО РОЗПОРЯДЖАТИСЯ СВОЇМИ ДОХОДАМИ

-----, " ____ " ----- року народження,

ПІБ неповнолітньої особи і дата народження
слід обмежити у праві /позбавити права самостійно розпоряджатися своїм заробітком / стипендією чи іншими доходами, оскільки реалізація ним (нею) цього права приводить до негативних матеріальних / психічних / інших наслідків для неї.

Про це свідчать такі обставини: -----

вказати обставини, що свідчать про негативні матеріальні, психічні чи інші наслідки для неповнолітньої особи здійснення нею цього права.

Викладені обставини підтверджуються -----

вказати докази, що підтверджують значені обставини

У зв'язку з викладеним, керуючись ст. 36 Цивільного кодексу України, ст. 236 - 241 Цивільного процесуального кодексу України,

ПРОШУ:

1. Обмежити _____
ПІБ неповнолітньої особи
у праві самостійно розпоряджатися своїм заробітком / стипендією / іншим
доходом _____ (зазначити яким) шляхом ____
_____ (вказати спосіб обмеження).

Позбавити _____
ПІБ неповнолітньої особи
права самостійно розпоряджатися своїм заробітком / стипендією / іншим
доходом _____ (зазначити яким).

2. Встановити над ним / нею піклування.

3. Призначити піклувальником (у разі наявності претендента) _____
_____ ПІБ особи, яка може бути піклувальником

ДОДАТОК:

1. Копії заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості _____, що відповідає кількості заінтересованих осіб у справі.
2. Докази, що підтверджують негативні наслідки для неповнолітньої особи, спричинені самостійним розпорядженням нею своїми доходами.
3. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
4. Інше _____.

" ____ " _____ 20__ року

_____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НЕДІЄЗДАТНОЮ

найменування суду, до якого подається заява

Заявник

ПІБ заявника, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник заявника

(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Заінтересована особа

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

115

ПУТІВНИК ДЛЯ УЧАСНИКА
ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ЗАЯВА ПРО ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НЕДІЄЗДАТНОЮ

_____ слід визнати недієздатною,
ПІБ фізичної особи, яка має бути визнана недієздатною
оскільки він /вона не може усвідомлювати значення своїх дій та/або
керувати ними внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу здоров'я,
а саме _____.

вказати яким саме розладу

Це підтверджується _____

_____ зазначити обставини та докази (наприклад, медична довідка, витяг з історії хвороби тощо),
що підтверджують цей висновок
У зв'язку з викладеним, керуючись ст. 39, 40 Цивільного кодексу України,
ст. 236 - 241 Цивільного процесуального кодексу України, _____

_____ інші норми закону

ПРОШУ:

1. Визнати _____
ПІБ особи
недієздатним (-ною)

з "___" _____ 20__ року (позначити і заповнити у разі, якщо від часу виникнення недієздатності залежить визнання недійсним шлюбу, договору або іншого правочину).

2. Встановити над ним / нею опіку.

3. Призначити опікуном (у разі наявності претендента) _____

ПІБ особи, яка може бути опікуном

Одночасно заявляю клопотання (позначити необхідне, інше викреслити):

про призначення судово-психіатричної експертизи для встановлення хронічного, стійкого психічного розладу здоров'я;

для підтвердження _____

вказати обставини, що може підтвердити свідок

викликати і допитати як свідка _____,

який проживає за адресою: _____.

ДОДАТОК:

1. Копії заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості _____, що відповідає кількості заінтересованих осіб у справі.
2. Докази, що підтверджують хронічний стійкий психічний розлад здоров'я, що позбавляє особу здатності усвідомлювати свої дії або керувати ними.
3. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
4. Інше _____.

"___" _____ 20__ року

_____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ПОНОВЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

найменування суду, до якого подається заява

Заявник -----

ПІБ заявника, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник заявника

(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Заінтересована особа -----

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

ЗАЯВА ПРО ПОНОВЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

" ___ " _____ 20__ року фізичну особу -----

ПІБ

рішенням _____ суду було обмежено в дієздатності /
визнано недієздатною.

У зв'язку з (позначити необхідне, зайве викреслити):

- видужанням;
- значним поліпшенням психічного стану, внаслідок чого поновилися здатність усвідомлювати значення своїх дій або керувати ними;
- припиненням зловживання спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо,

вважаю, що його (її) цивільна дієздатність повинна бути поновлена.

Це підтверджується -----

вказати докази, що підтверджують зазначену обставину

У зв'язку з викладеним, керуючись , керуючись ст. 38 / 42 Цивільного кодексу України ст. 236 - 241 Цивільного процесуального кодексу України,

ПРОШУ:

Поновити цивільну дієздатність _____,
ПІБ особи
скасувати опіку / піклування над ним / нею.

ДОДАТОК:

1. Копії заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості _____, що відповідає кількості заінтересованих осіб у справі.
2. Докази, що підтверджують одужання, значне поліпшення психічного стану особи, яке спричинило поновлення здатності усвідомлювати значення своїх дій та/або керувати ними / Докази, що підтверджують припинення зловживання особою спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами тощо.
3. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
4. Інше _____.

"___" _____ 20__ року

_____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО НАДАННЯ НЕПОВНОЛІТНІЙ ФІЗИЧНІЙ ОСОБИ ПОВНОЇ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ

найменування суду, до якого подається заява

Заявник

ПІБ заявника, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник заявника

(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Заінтересовані особи (батьки / усиновлювачі / піклувальник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

119

ПУТІВНИК ДЛЯ УЧАСНИКА
ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ЗАЯВА ПРО НАДАННЯ НЕПОВНОЛІТНІЙ ОСОБИ ПОВНОЇ ЦИВІЛЬНОЇ ДІЄЗДАТНОСТІ

Я, _____,
ПІБ

громадянин України "___" _____ 20__ року народження,

(позначити необхідне, зайве викреслити)

працюю за трудовим договором з _____;
вказати найменування роботодавця

маю дитину, про що складено актовий запис _____
вказати реквізити актового запису

Мої батьки / усиновлювачі / піклувальник _____
вказати ПІБ і де проживають

не дають письмової згоди для надання мені повної цивільної дієздатності.

У зв'язку з викладеним, керуючись ст. 35 Цивільного кодексу України, ст. 242 - 245 Цивільного процесуального кодексу України,

ПРОШУ:

надати мені повну цивільну дієздатність.

ДОДАТОК:

1. Квитанція про сплату судового збору /документ, що підтверджує наявність підстав для звільнення від сплати судового збору.
2. Докази, що підтверджують трудові відносини (трудовий договір, копія трудової книжки, копія наказу роботодавця про зарахування на посаду, довідка з місця роботи тощо) / Докази, що підтверджують наявність у неповнолітньої особи дитини (свідоцтво про народження дитини)
3. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
4. Інше _____.

" ____ " _____ 20__ року

_____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ВИЗНАННЯ ВТРАЧЕНОГО ЦІННОГО ПАПЕРУ НА ПРЕД'ЯВНИКА НЕДІЙСНИМ І ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВ НА НЬОГО

найменування суду, до якого подається заява

Заявник -----

ПІБ заявника, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник заявника

(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Заінтересована особа (емітент цінного паперу тощо) -----

ПІБ / найменування, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі відомі

ЗАЯВА ПРО ВИЗНАННЯ ВТРАЧЕНОГО ЦІННОГО ПАПЕРУ НА ПРЕД'ЯВНИКА НЕДІЙСНИМ І ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВ НА НЬОГО

" ___ " _____ 20__ року мені було видано цінний папір на пред'явника, а саме – -----

повна назва цінного паперу

Його було емітовано -----

вказати повну і точну назву емітента, його адресу

Цей цінний папір мав такі реквізити: -----

вказати реквізити цінного паперу

" ___ " _____ 20__ року вказаний цінний папір було втрачено за таких обставин -----

описати обставини за яких цінний папір було втрачено

Викладене підтверджується _____
_____.
вказати докази, що підтверджують зазначені обставини

У зв'язку з викладеним, керуючись ст. 260-268 Цивільного процесуального кодексу України,

ПРОШУ:

Визнати цінний папір на пред'явника _____,
_____ вказати його реквізити
виданий _____,
_____ повна і точна назва емітента цінного паперу

недійсним та відновити мої права на втрачений цінний папір, зобов'язавши емітента видати новий ідентичний втраченому цінний папір на пред'явника / провести операції за ним.

ДОДАТОК:

1. Копії заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості _____, що відповідає кількості заінтересованих осіб у справі.
2. Документ, що підтверджує сплату судових витрат (судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи) / Документ, що підтверджує наявність підстав для звільнення від сплати судових витрат.
3. Докази емітування цінного паперу та обставин, за яких його було втрачено.
4. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
5. Інше _____.

" ___ " _____ 20__ року

_____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ПРО ВИЗНАННЯ ВТРАЧЕНОГО ВЕКСЕЛЯ НЕДІЙСНИМ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВ НА НЬОГО

найменування суду, до якого подається заява

Заявник

ПІБ заявника, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Представник заявника

(якщо заяву подає представник)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

Заінтересована особа (наприклад, зобов'язана за векселем особа)

ПІБ, поштова адреса, номер телефону, факсу, адреса електронної пошти, якщо такі є

ЗАЯВА ПРО ВИЗНАННЯ ВТРАЧЕНОГО ВЕКСЕЛЯ НЕДІЙСНИМ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВ НА НЬОГО

" ___ " _____ 20__ року мені було видано вексель, що мав такі реквізити:

Вид _____

Номер бланку _____

Сума векселя _____

Дата складання _____

Місце складання _____

Строк платежу _____

Місце платежу _____

Найменування векселедавця (якщо такий є) _____

Найменування інших відомих заявнику зобов'язаних за векселем осіб (якщо такі є) _____

Найменування першого векселедержателя (якщо такий є) _____

" ___ " _____ 20__ року вексель було втрачено за таких обставин:

описати обставини за яких вексель було втрачено

Викладене підтверджується _____

вказати докази, що підтверджують зазначені обставини

У зв'язку з викладеним, керуючись ст. 260-268 Цивільного процесуального кодексу України,

ПРОШУ:

1. Визнати вексель, що має такі реквізити:

Вид _____

Номер бланку _____

Сума векселя _____

Дата складання _____

Місце складання _____

Строк платежу _____

Місце платежу _____

Найменування векселедавця (якщо такий є) _____

Найменування інших відомих заявнику зобов'язаних за векселем осіб (якщо такі є) _____

Найменування першого векселедержателя (якщо такий є) _____

недійсним у зв'язку з його втратою.

2. (позначити і заповнити необхідне)

Зобов'язати _____

ПІБ або найменування зобов'язаної за векселем особи

здійснити платіж за векселем.

Зобов'язати _____

ПІБ або найменування емітента векселя

видати мені вексель замість визнаного недійсним.

Зобов'язати _____

ПІБ або найменування зобов'язаної за векселем особи (або осіб, які були зобов'язані за ним відновити передавальний напис (написи)).

ДОДАТОК:

1. Копії заяви та всіх документів, що приєднуються до неї, у кількості _____, що відповідає кількості заінтересованих осіб у справі.

2. Докази емітування векселя та обставин, за яких його було втрачено.

3. Документ, що підтверджує сплату судових витрат (судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи) /Документ, що підтверджує наявність підстав для звільнення від сплати судових витрат.

4. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.

5. Інше _____

"___" _____ 20__ року

_____ (підпис)

БЛАНК АПЕЛЯЦІЙНОЇ СКАРГИ

найменування суду

Особа, яка подає скаргу

ПІБ (найменування) особи, яка подає скаргу

Представник (якщо заяву подає представник від імені іншої особи, яка бере участь у справі)

ПІБ

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

Інші особи, які беруть участь у справі

ПІБ (найменування) осіб, які беруть участь у справі

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

125

ПУТІВНИК ДЛЯ УЧАСНИКА
ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

АПЕЛЯЦІЙНА СКАРГА НА РІШЕННЯ/УХВАЛУ СУДУ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ

„_____” _____ 20__ р. _____
дата ухвалення судового рішення найменування суду, який ухвалив судове рішення в
цивільній справі

ухвалив рішення / постановив ухвалу про

вказати зміст висновку суду

у справі № _____ про _____

вказати номер справи, якщо відомий, вказати предмет вимог, що розглядалися судом

Вважаю, що ухвалене судове рішення підлягає скасуванню /

зміні

повністю / в частині _____

вказати в якій саме частині

у зв'язку з неправильністю/неповнотою встановлення обставин у справі, неправильністю застосування норм права, оскільки:

обґрунтувати в чому полягає порушення

На підставі викладеного, керуючись ст. 13, 291 - 322 Цивільного процесуального кодексу України, _____

інші норми закону

ПРОШУ:

змінити рішення/ухвалу у такий спосіб: _____

-----;

вказати в якій частині і як саме змінити;

скасувати рішення/ухвалу та ухвалити нове рішення /
 постановити нову ухвалу про _____
-----;

скасувати рішення/ухвалу та залишити позовну заяву без розгляду;

скасувати рішення та закрити провадження у справі;

скасувати ухвалу, що перешкоджає подальшому провадженню у справі, і направити справу для продовження розгляду до суду першої інстанції

скасувати судовий наказ;

змінити судовий наказ.

Одночасно заявляю такі клопотання:

(позначити необхідне)

забезпечити позов / докази (відповідне клопотання слід викласти окремим документом);

витребувати докази _____

вказати, які саме, для підтвердження яких обставин, і пояснити чому

Ви не можете самостійно

одержати ці докази і подати їх до суду
-----;

для підтвердження _____
вказати обставини, що може підтвердити свідок

викликати і допитати як свідка _____,
який проживає за адресою: _____;

призначити судову експертизу (відповідне клопотання слід
викласти окремим документом);

звільнити мене від сплати судового збору та витрат на
інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у зв'язку з _____;

малозабезпеченістю (слід додати документи, що це підтверджують)
або іншою причиною для звільнення від сплати судових витрат

розглянути справу у закритому судовому засіданні у зв'язку з _____;

вказати вид таємниці, яку Ви хочете зберегти

поновити пропущений строк для апеляційного оскарження судово-
го рішення (необхідно додати обґрунтування поважності причин пропущення строку);

інше _____.

ДОДАТОК:

1. Копії апеляційної скарги та всіх доданих документів відповідно до
кількості осіб, які беруть участь у справі.

2. Квитанція про сплату судового збору (крім випадків звільнення від
його сплати).

3. Квитанція про оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення
розгляд справи (крім випадків звільнення від його сплати).

4. Письмові докази - довідки, копії рішень тощо (у разі необхідності).

5. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження
представника, якщо апеляційну скаргу подає представник (якщо
такий документ не подавався раніше).

6. Інше _____.

„___” _____ 20__р.

_____ (підпис)

БЛАНК КАСАЦІЙНОЇ СКАРГИ

До Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

Особа, яка подає скаргу

ПІБ (найменування) особи, яка подає скаргу

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

Представник (якщо заяву подає представник від імені іншої особи, яка бере участь у справі)

ПІБ

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

Інші особи, які беруть участь у справі

ПІБ (найменування) осіб, які беруть участь у справі

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

КАСАЦІЙНА СКАРГА НА РІШЕННЯ/УХВАЛУ СУДУ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ

„_____” _____ 20__р. _____
дата ухвалення судового рішення _____ справи
 ухвалив рішення / постановив ухвалу про _____

зазначити зміст висновку суду
у справі № _____ про _____
зазначити номер справи, якщо відомий, вказати предмет вимог, що розглядалися судом
Не погоджуючись з цим рішенням/ухвалою, _____
було подано _____ коли і ким було подано

апеляційну скаргу до _____
найменування апеляційного суду
за результатами розгляду якої апеляційний суд вирішив _____

вказати в чому полягає судове рішення апеляційного суду, його номер та дата ухвалення
Вважаю, що ухвалені судові рішення суду першої інстанції / апеляційного суду є незаконними повністю / в частині _____

зазначити в якій саме частині

у зв'язку з:

неправильністю застосування норм матеріального права,
 порушенням норм процесуального права, що привело до неправильного вирішення справи,
оскільки:

_____ обґрунтувати в чому полягає неправильне застосування
і порушення норм права

На підставі викладеного, керуючись ст. 13, 323 - 352 Цивільного процесуального кодексу України, _____

_____ інші норми закону

ПРОШУ:

скасувати рішення / ухвалу суду першої і / або апеляційної інстанції та передати справу на новий розгляд до суду першої / апеляційної інстанції;

скасувати рішення / ухвалу суду апеляційної інстанції та залишити в силі рішення / ухвалу суду першої інстанції, що було помилково скасоване апеляційним судом;

скасувати судові рішення першої та апеляційної інстанції і залишити заяву без розгляду / закрити провадження в справі;

скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій та ухвалити нове

рішення / ухвалу про _____

змінити рішення / ухвалу суду першої / апеляційної інстанції, не передаючи справи на новий розгляд, у такий спосіб:

_____ зазначити в якій частині і як саме змінити

скасувати ухвалу суду, що перешкоджає подальшому провадженню у справі першої / апеляційної інстанції та передати справу для продовження розгляду до суду першої / апеляційної інстанції;

скасувати ухвалу суду першої / апеляційної інстанції і вирішити питання по суті.

Одночасно заявляю такі клопотання:
(позначити необхідне)

зупинити виконання рішення /ухвали суду _____;

вказати якого саме

звільнити мене від сплати судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи у зв'язку з _____;

малозабезпеченістю (слід додати документи, що це підтверджують) або іншою причиною для звільнення від сплати судових витрат

поновити пропущений строк для касаційного оскарження судового рішення (необхідно додати обґрунтування поважності причин пропущення строку);

інше _____.

ДОДАТОК:

1. Копії касаційної скарги та всіх доданих документів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі.
2. Квитанція про сплату судового збору (крім випадків звільнення від його сплати).
3. Квитанція про оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи (крім випадків звільнення від його сплати).
4. Копії судових рішень, що оскаржуються.
5. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо касаційну скаргу подає представник (незалежно від наявності таких документів у матеріалах справи).
6. Інше _____.

„_____” _____ 20__р.

_____ (підпис)

БЛАНКИ ЗАЯВИ ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

До Верховного Суду України

Особа, яка подає заяву

ПІБ (найменування) особи, яка подає заяву

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

Представник (якщо заяву подає представник
від імені іншої особи, яка бере участь у
справі)

ПІБ

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

Інші особи, які брали участь у справі

ПІБ (найменування) осіб, які беруть участь
у справі

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

ЗАЯВА ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ У ЗВ'ЯЗКУ З НЕОДНАКОВИМ ЗАСТОСУВАННЯМ НОРМ МАТЕРІАЛЬНОГО ПРАВА

„_____” _____ 20____ р. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних
і кримінальних справ в цивільній справі № _____

дата ухвалення судового рішення

ухвалив рішення про _____

При цьому мало місце неоднакове застосування однієї й тієї ж норми
матеріального права, оскільки _____

яку саме норму і як саме було застосовано у Вашій справі

тоді як в рішенні _____

найменування суду касаційної інстанції і реквізити рішення

у справі _____

вказати сторін і предмет позову в іншій справі

цю норму було застосовано інакше: _____
вказати як саме

У зв'язку з викладеним, керуючись ст.ст. 353 - 359 Цивільного
процесуального кодексу України, _____
інші норми закону

ПРОШУ:

скасувати рішення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду
цивільних і кримінальних справ № _____ від "____"
_____ 20__ р. і направити справу на новий розгляд до Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Одночасно заявляю такі клопотання:
(позначити необхідне)

- зупинити виконання рішення суду _____;
вказати якого саме
- звільнити мене від сплати судового збору та витрат на інформаційно-
технічне забезпечення розгляду справи у зв'язку з _____;
малозабезпеченістю (слід додати документи, що це підтверджують) або
іншою причиною для звільнення від сплати судових витрат
- інше _____.

ДОДАТОК:

1. Копії заяви відповідно до кількості осіб, що беруть участь у справі.
2. Копії судових рішень, про перегляд яких подано заяву.
3. Копії різних за змістом судових рішень, в яких має місце неоднакове застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах.
4. Квитанція про сплату судового збору (крім випадків звільнення від його сплати).
5. Квитанція про оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи (крім випадків звільнення від його сплати).
6. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
7. Інше _____.

"____" _____ 20__ р.

_____ (підпис)

До Верховного Суду України

Особа, яка подає заяву

ПІБ (найменування) особи, яка подає заяву

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

Представник (якщо заяву подає представник від імені іншої особи, яка бере участь у справі)

ПІБ

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

Інші особи, які беруть участь у справі

ПІБ (найменування) осіб, які беруть участь у справі

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

133

ПУТІВНИК ДЛЯ УЧАСНИКА
ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

ЗАЯВА ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ У ЗВ'ЯЗКУ З РІШЕННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

„___” _____ 20__ р. Європейський суд з прав людини рішенням у справі _____ проти України встановив

дата ухвалення рішення

порушення України ст. _____ Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Зазначене рішення набуло статусу остаточного «___» _____ 20__ р. Для усунення цього порушення необхідно переглянути рішення _____

вказати суд, який ухвалив рішення, яке потрібно

переглянути для усунення порушення, встановленого Європейським судом від „___” _____ 20__ р.
з прав людини цивільній справі № _____.

У зв'язку з викладеним, керуючись ст.ст. 353 - 360 Цивільного процесуального кодексу України,

ПРОШУ:

скасувати судове рішення № _____ від "____" _____
20__р. і направити справу на новий розгляд до _____

_____.
вказати суд, який ухвалив відповідне рішення

Одночасно заявляю такі клопотання:
(позначити необхідне)

зупинити виконання рішення суду _____;

вказати якого саме

інше _____.

ДОДАТОК:

1. Копії заяви відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі.
2. Копії судових рішень, про перегляд яких подано заяву.
3. Копія рішення Європейського суду з прав людини.
4. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
5. Інше _____.

"____" _____ 20__р.

_____ (підпис)

БЛАНК ЗАЯВИ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

найменування суду, до якого подається заява

Особа, яка подає заяву

ПІБ (найменування) особи, яка подає заяву

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

Представник (якщо заяву подає представник від імені іншої особи, яка бере участь у справі)

ПІБ

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

Інші особи, які брали участь у справі

ПІБ (найменування) осіб, які беруть участь у справі

поштова адреса

контактний телефон, ел. пошта

ЗАЯВА ПРО ПЕРЕГЛЯД СУДОВОГО РІШЕННЯ В ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ У ЗВ'ЯЗКУ З НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

„___” _____ 20___р. _____

дата ухвалення судового рішення _____ найменування суду, який ухвалив судове рішення
ухвалив рішення / ухвалу № ___ у цивільній справі про _____.

Однак після ухвалення судового рішення _____

дата відкриття або встановлення обставин
мені стало відомо, що _____

вказати нововиявлену обставину та джерело поінформованості про неї

Ця обставина не була і не могла бути відома ні мені, ні суду під час вирішення справи,
але очевидно вплинула на правильність ухваленого судового рішення, оскільки

пояснити, як саме вплинула на рішення

Зазначена обставина підтверджується _____

вказати докази, чим підтверджується нововиявлена обставина

У зв'язку з викладеним, керуючись ст.ст. 361-366 Цивільного процесуального кодексу України,

ПРОШУ:

переглянути за нововиявленими обставинами рішення / ухвалу _____

_____ найменування суду, який ухвалив судове рішення
від „___” _____ 20___ р. і скасувати його (її).

Одночасно заявляю такі клопотання:

(позначити необхідне)

зупинити виконання рішення /ухвали суду _____;
вказати якого саме

поновити пропущений строк для подання заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з винятковими обставинами (необхідно додати обґрунтування поважності причин пропущення строку);

інше _____.

ДОДАТОК:

1. Копії скарги та всіх доданих документів відповідно до кількості осіб, які брали участь у справі.
2. Квитанція про сплату судового збору (крім випадків звільнення від його сплати).
3. Квитанція про оплату витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи (крім випадків звільнення від його сплати).
4. Довіреність або інший документ, що підтверджує повноваження представника, якщо заяву подає представник.
5. Інше: _____.

„___” _____ 20___ р.

_____ (підпис)